

# YENİ ÇAĞ

- **F. Ebert:** Alman toprağından bir daha harp çıkmasın
- **M. Rossi:** İtalya'da neo-faşizm
- **xx:** Emperyalizmin barut depoları
- **K. Hager:** Marks'ın öngörülerı
- **xx:** Sosyalist demokrasının çağdaş problemleri ve gelişme perspektifleri
- **Y. Prajski:** Bunalım ve harp: Problemin çağdaş içeriğı

## Özel sayfalar

- **xx:** TKP Merkez Komitesinin çağırısı
- **xx:** TKP'nin 1 Mayıs Belgileri
- **xx:** TKP Merkez Komitesinin SBKP Merkez Komitesine mesajı
- **xx:** TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın „TKP'nin Sesi“ ve “Bizim Radyo” muhabirlerine verdiği demeç
- **A. Saydan:** Faşizm ve neo-faşizm (1)

4(103)

Nisan  
1975

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

## Alman toprağından bir daha harp çıkmasın

*Fridrih Ebert*

*ASBP MK Politbüro üyesi*

Bu ilkbaharda, Alman Demokratik Cumhuriyeti halkı 1975 yılının en önemli gününü, faşizmden kurtuluşun 30. yıldönümü gününü kutluyor. Altmış yılı aşan bir politik hoyot boyunca, çeşitli karakterde birçok «unutulmaz günler» görmüşümdür. Ne Kayzer Almanyası'nda, ne Vaymar Cumhuriyeti'nde, ne de Hitler diktatörlüğü altındaki dönemde bu belirli günler hiç bir zaman yurttaşların tümü için bayram niteliği taşımamıştır, çünkü sınıfsal bir sınır çizgisi bir yanda sömürülen yığını, öte yanda bir avuç sömürücüyü bırakarak halkı ikiye bölmüştür. Bu bakımdan, faşistler tarafından 1939'da açılan harbin en nihayet 8 Mayıs 1945 günü sona ermesine, ayırım yapmaksızın, sağ kalan bütün Almanların sevindikleri tahmin edilebilir.

Şu var ki, sayıca sınırlı anti-faşist direniş birliğinin aktif savaşçıları bir yana, halkın geniş çevrelerinde panik derecesinde bir korku vardı ve faşizmin bütün insanlığa karşı işlediği cinayetlerden ötürü öç alınması olasılığından korkuluyordu. Almanyanın onyıllar boyunca izlediği anti-komünizm ve anti-sovyetizm politikası ve bunun en tepe noktası olarak 22 Haziran 1941'de Sovyetler Birliğine karşı girişilen faşist saldırı Alman halkının bilincinde ve belleğinde derin olumsuz izler bırakmıştı.

8 Mayıs 1945'te, halkımızın geniş çevrelerinin bilincinde, şimdiki kesinleşmiş anlayış, yani Sovyetler Birliğinin utkusunun da Hitler Almanyasının yenilgisi gibi bir tarihsel yasallık olduğu anlayışı henüz yer etmiş değildi. Oysa o zaman gerçekleşen olgu, yalnız bir ordunun diğer ordu üzerinde utku sağlaması değil, aynı zamanda tam anlamıyla insancıl sosyalist toplum düzeninin kıyıcı bir sömürü, ezgi ve insan kırımı sistemine üstün gel-

mesiydi; sosyalist devlet ve toplum düzeninin emperyalizme her bakımdan üstünlüğü de bu utkuyla pekişmiş oluyordu.

O zaman, bu utkunun halkımızın hayatında tarihsel bir dönüm noktası olduğunu, şanlı Sovyet silâhlı kuvvetleri tarafından faşizmden kurtuluşun Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin açtığı yol üzere dünya sosyalizminin gelişmesinde önemli bir aşama olduğunu, işçi sınıfımızın içindekiler de dahil, yeterince derin bir Marksist-Leninist teorik bilgiye sahip olmanın ilerici güçler bile birdenbire kavrayamamışlardı. Fakat o zamandan beri Sovyetler Birliğinin ve SBKP'nin eylemsel maddi ve mânevi desteğiyle Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin devlet ve toplum düzeninde oluşan değişmeler, faşizmden kurtuluş gününe ADC emekçi halkının hayatında sürekli bir yer sağladı ve bunu pekiştirdi. Bugün biz bu tarihsel yıldönümünü bütün ilerici insanlıkla birlikte büyük törenlerle kutluyoruz.

Faşizmin kayıtsız şartsız teslim oluşundan ADC'nin sosyalist devletler topluluğunun ayrılmaz bir parçası olarak varlığını sürdürmekte olduğu günümüze kadar, başarılı ve aynı zamanda güçlüklerle dolu karmaşık bir yol geçmiş bulunuyoruz. Bugün artık her şeyden önce tek tek her sosyalist devletin ve bütünüyle sosyalist topluluğun gitgide sağlamlaşan maddi-teknik temeline dayanılarak, çözülen problemlerle çözümün gerektirdiği olanaklar arasındaki bağıntı gitgide daha çok dengeleniyor. Oysa 8 Mayıs 1945'ten hemen sonra, Alman işçi hareketinin politik bilinçli güçleri o zaman çözümü olanaksız görünen sorunlarla karşı karşıya bulunuyorlardı. Ve ne olursa olsun, bu sorunlar çözüme kavuşturulmalıydı. Kavuşturuldu da.

Sovyet askeri birliklerinin Alman halkını açlıktan kurtarmak için aldıkları sayısız tedbirler, fabrika ve işletmeleri, taşıt araçlarını onarıp eyleme geçirme, kültür kurumlarını tekrar çalışır hale getirmede gösterdikleri yardımlar, milyonlarca insanın kafasında kalıplaşmış anti-bolşevik önyargıların yavaş yavaş silinmesine yol açıyor, aynı zamanda sarsılmaz bir dostluğun, bugün ADC yurttaşlarını Sovyetler Birliği halklarıyla bağlayan dostluğun kurulup gelişmesi olanağını yaratıyordu.

Sovyet komünistlerinin çokyanlı ve çıkar gözetmez destek ve yardımlarının, harbin korkunç sonuçlarını giderme bakımından, topraklarından başka halklara karşı artık bir daha harp çıkmayacak bir devlet kurma bakımından kesin bir önemi vardı. Her iki işçi partisinin (Alman Komünist Partisi ve Alman Sosyal-Demokrat Partisi) üyeleri bunu kuvvetle hissediyorlardı. Sovyet Ordusu subay ve erleri, sosyalist toplumu kurmadaki zengin deneylerini Alman yoldaşlarıyla seve seve paylaşıyorlardı.

Alman işçi hareketinin politik bakımdan en olgun güçleri, önlerindeki asıl sorunun, ana ödevin ne olduğunu bilinçle kavıyorlardı. Her şeyden önce, Sovyetler Birliğinin ve anti-hitler koalisyonu halklarının kazandıkları utku sonucu olarak meydana gelen elverişli güçler dengesinden ve

aynı zamanda dünya emperyalizminin şiddetlenen bunalımından azami ölçüde yararlanılarak, Alman toprağında emperyalizmin ve militarizmin kökünün bir daha türemeyecek biçimde kazınması gerekiyordu. Bu da işçi sınıfının politik egemenliğinin, sosyalist toplum düzeninin kurulması için gerekli temellerin atılması anlamına geliyordu.

Gelgelelim, 8 Mayıs'ta, bu elverişli durumdan yararlanılmasını engelliyen etkenler hâlâ daha eylem gösteriyordu. İşçi hareketi henüz tek bir savaştan Marksist partinin kişiliğinde bir devrimci öncüye sahip değildi. İşçi sınıfının içinde daha Birinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelen parçalanma, milyonlarca emekçinin emperyalizme karşı savaşının zayıflamasına neden olan ve Hitlerci diktatörlüğün kurulmasına önemli derecede yardım eden parçalanma henüz giderilmemişti.

Bu yüzden, Alman işçi sınıfı 1933–1945 yılları anti-faşist savaşımı boyunca büyük kayıplara uğradı, sayısız militanları öldürüldü, nice işçilere işkenceler yapıldı. Ernst Telman ve R. Braytşayd'ın adları, faşist barbarlığa karşı kahramanca savaşan ve bu savaşta canlarını da esirgemeyen onbinlerce Alman komünist ve sosyal-demokratını simgeleştirmektedir. Gizlilik koşullarında, toplama kampları cehenneminde, yabancı ülkelere göçeden militanlar çevresinde örgütlenen direniş hareketinde hep şu ana yargı oluşuyordu: Emperyalizmin harpler ve bunalımlar burgacısına bir daha geri gelmemek üzere son vermenin biricik çaresi emperyalizmin bütün egemenlik temellerinin kesinlikle ortadan kaldırılmasıdır; bu devrimci dönüşümü gerçekleştirebilecek durumdaki biricik güç de Marksizm-Leninizm tabanı üzerinde doğrulmuş tek partiye sahip olması gereken işçi sınıfıdır.

Faşizmden kurtuluşun gerçekleşmesinden hemen sonra, her iki işçi partisinin üyeleri birlikte eylemlere can atmaya başladılar. Fakat candan ve dürüst birleşme istekleri ile bu objektif gerekliliğin pratik olarak gerçekleştirilmesi arasında, karmaşıklığını bugün yeni kuşaktan olanların ancak zorlukla tasavvur edebilecekleri bir safha vardı. Bu sürece tanık olan ve gelişmesine aktif biçimde katılan bir kimse olarak, o zamanki Alman Sosyal-Demokrat Partisinin nice dürüst militanlarının düşünce tarzını ve davranışlarını gayet iyi hatırlıyorum. Marksist-Leninist tarih bilimi şu hususları tam olarak tespit etmektedir: «Bu sosyal-demokratların düşünce ve eylemleri, daha çok, egemenlik aracı olarak işçi sınıfına hizmet edecek ilkesel bakımdan yeni bir devlet örgütü için savaşı güçleştiren burjuva-parlamentar görüşlerden oluşuyordu. Birçok sosyal-demokrat, başlangıçta, Sovyetler Birliği'ne karşı olumlu davranışı sadece politik yararı öne alan bir buyruk olarak kabul ediyor, fakat bu davranışın Sovyetler Birliğiyle dostlukta temeli oluşturan proletarya enternasyonalizmi istemleriyle ve köklü sınıfsal uygunluğunu henüz anlamıyorlardı. AKP'yle eylem birliği anlaşmasında belirlenen anti-faşist demokratik tedbirlerin hayata geçirilmesini olanca güçleriyle destekliyen birçok sosyal-demokrat, bir yandan

mesiydi; sosyalist devlet ve toplum düzeninin emperyalizme her bakımdan üstünlüğü de bu utkuyla pekişmiş oluyordu.

O zaman, bu utkunun halkımızın hayatında tarihsel bir dönüm noktası olduğunu, şanlı Sovyet silâhlı kuvvetleri tarafından faşizmden kurtuluşun Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin açtığı yol üzere dünya sosyalizminin gelişmesinde önemli bir aşama olduğunu, işçi sınıfımızın içindekiler de dahil, yeterince derin bir Marksist-Leninist teorik bilgiye sahip olmaları ilercici güçler bile birdenbire kavriyomamışlardı. Fakat o zamandan beri Sovyetler Birliğinin ve SBKP'nin eylemsel maddi ve mânevi desteğiyle Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin devlet ve toplum düzeninde oluşan değışmeler, faşizmden kurtuluş gününe ADC emekçi halkının hayatında sürekli bir yer sağladı ve bunu pekiştirdi. Bugün biz bu tarihsel yıldönümünü bütün ilercici insanlıkla birlikte büyük törenlerle kutluyoruz.

Faşizmin kayıtsız şartsız teslim oluşundan ADC'nin sosyalist devletler topluluğunun ayrılmaz bir parçası olarak varlığını sürdürmekte olduğu günümüze kadar, başarılı ve aynı zamanda güçlüklerle dolu karmaşık bir yol geçmiş bulunuyoruz. Bugün artık her şeyden önce tek tek her sosyalist devletin ve bütünüyle sosyalist topluluğun gitgide sağlamlaşan maddi-teknik temeline dayanılarak, çözülen problemlerle çözümün gerektirdiği olanaklar arasındaki bağıntı gitgide daha çok dengeleniyor. Oysa 8 Mayıs 1945'ten hemen sonra, Alman işçi hareketinin politik bilinçli güçleri o zaman çözümü olanaksız görünen sorunlarla karşı karşıya bulunuyorlardı. Ve ne olursa olsun, bu sorunlar çözüme kavuşturulmalıydı. Kavuşturuldu da.

Sovyet askeri birliklerinin Alman halkını açlıktan kurtarmak için aldıkları sayısız tedbirler, fabrika ve işletmeleri, taşıt araçlarını onarıp eyleme geçirme, kültür kurumlarını tekrar çalışır hale getirmede gösterdikleri yardımlar, milyonlarca insanın kafasında kalıplaşmış anti-bolşevik önyargıların yavaş yavaş silinmesine yol açıyor, aynı zamanda sarsılmaz bir dostluğun, bugün ADC yurttaşlarını Sovyetler Birliği halklarıyla bağlayan dostluğun kurulup gelişmesi olanağını yaratıyordu.

Sovyet komünistlerinin çokyanlı ve çıkar gözetmez destek ve yardımlarının, harbin korkunç sonuçlarını giderme bakımından, topraklarından başka halklara karşı artık bir daha harp çıkmayacak bir devlet kurma bakımından kesin bir önemi vardı. Her iki işçi partisinin (Alman Komünist Partisi ve Alman Sosyal-Demokrat Partisi) üyeleri bunu kuvvetle hissediyorlardı. Sovyet Ordusu subay ve erleri, sosyalist toplumu kurmadaki zengin deneylerini Alman yoldaşlarıyla seve seve paylaşıyorlardı.

Alman işçi hareketinin politik bakımdan en olgun güçleri, önlerindeki asıl sorunun, ana ödevin ne olduğunu bilinçle kavriyorlardı. Her şeyden önce, Sovyetler Birliğinin ve anti-hitler koalisyonu halklarının kazandıkları utku sonucu olarak meydana gelen elverişli güçler dengesinden ve

aynı zamanda dünya emperyalizminin şiddetlenen bunalımından azami ölçüde yararlanılarak, Alman toprağında emperyalizmin ve militarizmin kökünün bir daha türemeyecek biçimde kazınması gerekiyordu. Bu da işçi sınıfının politik egemenliğinin, sosyalist toplum düzeninin kurulması için gerekli temellerin atılması anlamına geliyordu.

Gelgelelim, 8 Mayıs'ta, bu elverişli durumdan yararlanılmasını engelleyen etkenler hâlâ daha eylem gösteriyordu. İşçi hareketi henüz tek bir savaştan Marksist partinin kişiliğinde bir devrimci öncüye sahip değildi. İşçi sınıfının içinde daha Birinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelen parçalanma, milyonlarca emekçinin emperyalizme karşı savaşının zayıflamasına neden olan ve Hitlerci diktatörlüğün kurulmasına önemli derecede yardım eden parçalanma henüz giderilmemişti.

Bu yüzden, Alman işçi sınıfı 1933–1945 yılları anti-faşist savaşımı boyunca büyük kayıplara uğradı, sayısız militanları öldürüldü, nice işçilere işkenceler yapıldı. Ernst Telman ve R. Braytşayd'ın adları, faşist barbarlığa karşı kahramanca savaşan ve bu savaşta canlarını da esirgemeyen onbinlerce Alman komünist ve sosyal-demokratını simgelemektedir. Gizlilik koşullarında, toplama kampları cehenneminde, yabancı ülkelere göçeden militanlar çevresinde örgütlenen direniş hareketinde hep şu ana yargı oluşuyordu: Emperyalizmin harpler ve bunalımlar burgacısına bir daha geri gelmemek üzere son vermenin biricik çaresi emperyalizmin bütün egemenlik temellerinin kesinlikle ortadan kaldırılmasıdır; bu devrimci dönüşümü gerçekleştirebilecek durumdaki biricik güç de Marksizm-Leninizm tabanı üzerinde doğrulmuş tek partiye sahip olması gereken işçi sınıfıdır.

Foşizmden kurtuluşun gerçekleşmesinden hemen sonra, her iki işçi partisinin üyeleri birlikte eylemlere can atmaya başladılar. Fakat candan ve dürüst birleşme istekleri ile bu objektif gerekliliğin pratik olarak gerçekleştirilmesi arasında, karmaşıklığını bugün yeni kuşaktan olanların ancak zorlukla tasavvur edebilecekleri bir safha vardı. Bu sürece tanık olan ve gelişmesine aktif biçimde katılan bir kimse olarak, o zamanki Alman Sosyal-Demokrat Partisinin nice dürüst militanlarının düşünce tarzını ve davranışlarını gayet iyi hatırlıyorum. Marksist-Leninist tarih bilimi şu hususları tom olarak tespit etmektedir: «Bu sosyal-demokratların düşünce ve eylemleri, daha çok, egemenlik aracı olarak işçi sınıfına hizmet edecek ilkesel bakımdan yeni bir devlet örgütü için savaşı güçleştiren burjuva-parlamentar görüşlerden oluşuyordu. Birçok sosyal-demokrat, başlangıçta, Sovyetler Birliğine karşı olumlu davranışı sadece politik yararı öne alan bir buyruk olarak kabul ediyor, fakat bu davranışın Sovyetler Birliğiyle dostlukta temeli oluşturan proletarya enternasyonalizmi istemleriyle ve köklü sınıfsal uygunluğunu henüz anlamıyorlardı. AKP'yle eylem birliği anlaşmasında belirlenen anti-faşist demokratik tedbirlerin hayata geçirilmesini olanca güçleriyle destekliyen birçok sosyal-demokrat, bir yandan

emperyalist işgal devletleri hakkında çoğu kez hayale kapılarak bazı yer-siz reformist metotlara da başvuruyorlardı. Bunlar içten bir inanışla komünistlerden yana savaş yürütüyorlarsa da, ardıcıl sayılamıyacak olan tutumları, işçi sınıfının gücüne olan inancı sarsmada, anti-komünizm ve anti-sovyetizmi körükleme ve böylelikle işçi sınıfı içindeki parçalanmışlığı yeniden derinleştirmede sağcı oportünist liderlere olanaklar veriyordu.»<sup>(1)</sup>

O zaman Sovyet işgal bölgesinde sosyal-demokratların ateşli tartışmalarını gayet iyi hatırlıyorum. Düzenlenen tartışmalarda, yunker'lerin<sup>(2)</sup> ve büyük çiftlikçilerin egemenliği damgasını taşıyan Alman köyünde sınıfsal yapılışı ne suretle değiştirmenin amaca uygun olacağı konusu ele alınıyordu. Komünist yoldaşlar, 11 Haziran 1945 günü yayımladıkları «Şehir ve köy emekçileri! Erkekler ve kadınlar! Alman gençliği!» hitabıyla başlayan tarihsel çağrıda, büyük toprak mülkiyetinin tamamen ve bir daha geri gelmemek üzere ortadan kaldırılmasında, bunların topraklarının bütün yurtluktariyle birlikte tarım işçilerine ve topraksız köylüye dönüşmüş yoksullara dağıtılmak üzere taşra idareleri veya toprak reformu daireleri emrine verilmesinde ısrar ediyorlardı. Bugün biliyoruz ki, bu tedbir, en önemli alanlardan biri olan tarımda 1918 Kasımında başlamış olan burjuva-demokratik devrimini tamamlamanın biricik doğru yoluydu. İşçi sınıfı ile emekçi köylüler arasında bağlaşmanın sağlam temeli ancak böyle meydana getirilebilirdi. Anayasamızla saptanan sosyalist gerçekliğin tabanı (dolaysız ve dolaylı anlamıyla) böyle hazırlanmıştı. Anayasamız söz-konusu sosyalist gerçekliği şöyle nitelendirir: «Alman Demokratik Cumhuriyeti işçilerin ve köylülerin sosyalist devletidir. Bu cumhuriyet, işçi sınıfının ve bu sınıfın Marksist-Leninist partisinin yönetmenliği altında şehir ve köy emekçilerinin politik örgütüdür.»<sup>(3)</sup>

1945 yılında sosyal-demokratların birçoğu, yunker'ler ve çiftlikçiler elindeki büyük toprakların göçmenlere, yoksullara, ırgatlara dağıtılması gerektiğini kuşkusuz kabul ediyor, fakat bir daha geri verilmemek üzere elkoyma yönelimini ve aynı zamanda işçilerle köylüler arasında bugün ADC'nin doğal ve sarsılmaz temeli olan tarihsel bağlaşıklığın yaratılmasına yönelimi kavrayamıyorlardı.

Sovyet yoldaşlar bu kesin ve önemli sorunun da ideolojik açıdan açıklığa kavuşturulmasına yardım ettiler. Lenin'in partisi tarafından eğitilmiş ve savaş ateşinden geçmiş olan bu yoldaşlar, eylemsel ardıcılığı arka-

(1) Klassenkampf – Tradition – Sozialismus, Von den Anfängen der Geschichte des deutschen Volkes bis zur Gestaltung der entwickelten sozialistischen Gesellschaft in der Deutschen Demokratischen Republik. Grundriß, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin 1974, S. 500–501.

(2) Alman büyük toprak sahibi.

(3) Verfassung der Deutschen Demokratischen Republik vom 6. April 1968 in der Fassung des Gesetzes zur Ergänzung und Änderung der Verfassung der DDR vom 7. Oktober 1974, s. 9.

daşça yardımseverlikle bağdaştırarak, sahip oldukları zengin deneyi Alman emekçileriyle seve seve paylaşıyorlardı. Bununla beraber, vaktiyle Sovyet Rusyada köylülerle bağlaşma kurulması için alınmış olan tedbirlerin basmakalıp uygulanması değil, eylemde Marksist-Leninist yaklaşımın kılavuz edinilmesi sözkonusuydu. ADC'deki uygulama bunun inandırıcı bir kanıtıydı.

Sovyet komünistleri, Alman Komünist Partisi'yle Alman Sosyal-Demokrat Partisi'nin Marksizm temeli üzerinde birleşmeleri için ideolojik birliğin şart olduğunun açıkça kavranmasında bize özellikle yardım ettiler. Faşizmden kurtuluştan sonra, öncelikle her iki partinin eylem komitelerinde yüzbinlerce komünistin ve sosyal-demokratın birlikte çalışmalarında, çoğu kez kendiliğinden-gelme bir atılımla istenen örgütsel birleşmeden önce, sorun üzerinde etraflı bir ideolojik açıklığa varılması gereğinin küçümsendiği haller oluyordu. Alman işçi hareketinde vaktiyle yol verilen örgütsel bölünmeyle işlenmiş olan büyük hatanın bir an önce düzeltilmesi sabırsızlığı, bu dürüst istek, sosyal-demokrat yoldaşlar arasında birçoklarının öncelikle Lenin'in yeni tipten partiye ilişkin savaşının özlüğünü yeterince bilmediklerini veya bu savaşın olanca önemini kavramadıklarını gösteriyordu.

AKP'li yoldaşlara düşen ve bundan daha az karmaşık olmiyan diğer bazı sorunlar da vardı. Bir yandan, «bütün üyelerin, faşizmden kurtuluttan sonraki işçi hareketinin yeni sorunlarını tamamiyle anlamaları, dogmatik ve sekte etkilerden silkinibilmeleri için, etraflı bir ideolojik-politik eğitim çalışması yapılması gerekiyordu. AKP ile ASDP arasında ortak eylem anlaşmasının gerçekleştirilmesi karmaşık bir politik ve ideolojik savaştı.»<sup>(4)</sup>

Anti-faşist, demokratik düzen için ortak savaştaki gelişme sürecinde birçok problem çözüme kavuşturuldu. Tarihin verdiği ve çoğu da acılı ibret dersleri gereken birleşme emelini boyuna besliyor, güçlendiriyordu. Sonuç olarak, Alman Komünist Partisi Başkanı V. Pik ile Alman Sosyal-Demokrat Partisi Başkanı O. Grotevol el sıkıştılar ve böylece K. Marks, F. Engels ve V. İ. Lenin ruhunda Alman birleşik işçi hareketinin doğuşunu simgeleştiren Alman Sosyalist Birlik Partisinin kuruluşunu pekiştirmiş oldular. Bu kaçınılmaz tarihsel eylem, ancak Sovyet komünistlerinin sürekli ve çokyanlı ideolojik, politik ve maddi desteğiyle gerçekleştirilmiştir. O zaman Almanyanın Batı işgal bölgelerinde (oralaradaki komünistlerin ve birçok dürüst sosyal-demokratların birleşme çırpınıları içinde olmalarına karşın) görülen bambaşka ve üzücü gelişmelerden doğan durum bunun açık bir kanıtıdır.

Birleşmeyle meydana getirilen ASBP'nin 1,3 milyon üyesi, ideolojik açıklığı oluşturma sürecinin böylesine başarılı gelişmesinden ve birleşme

(4) Klassenkampf – Tradition – Sozialismus ... a. a. O., S. 501.



olanağını yaratmasından ötürü haklı bir kıvanç duyuyorlardı. Fakat Marksist temel üzerinde birliği meydana getirmek, kesin ve çözümleyici olsa bile, sadece ilk adımdı. Özellikle o zamanki ödevlerimizin boyutlarını gösterebilmek için, şu hususun tekrar tekrar hatırlanması gerekir: «Alman Sosyalist Birlik Partisi, Alman işçi hareketinin bütün devrimci geleneklerini sürdürerek, *kuruluş süreci içinde* (kursif benim – F. E.) Marksist-Leninist bir partiye dönüşmüştür. Bu parti, SBKP'yi örnek tutarak ve onun zengin deneyinden yararlanarak, sınıf savaşının çetin koşulları içinde işçi sınıfının ve bütün emekçilerin öncüsü sıfatıyla bütün sınamalara dayanmıştır.»<sup>(5)</sup>

Bu süreç boyunca öncelikle parti içinde ne gibi problemlerin çözülmesi gerekiyordu? ASBP'nin sosyal-demokrasi saflarından gelen üyelerinin bilinçlenmeleri, V. İ. Lenin'in, emperyalizmin oluşma çağında K. Marks'ın ve F. Engels'in dâvasını sürdüren bir deha olduğunu daha derin anlamaları, öğrenmeleri gerekliydi. Emperyalist propaganda, ASDP sağcı liderlerinin hoşgörüsüne ve hattâ desteğine dayanarak, Leninizmi, SBKP'yi, SSCB'yi ve bunlarla ilgilenmeyi kötülüyordu. Bu duruma son verilmiyordu. Aynı zamanda Alman işçi hareketi tarihi, somut olarak XX. yüzyılın başından o günlere kadarki dönem, eleştirisel açıdan yenibaştan ele alınmalıydı. Bu konuda çok çeşitli fikirler ileri sürülüyordu. ASBP'ni Marksist-Leninist partiye dönüştürme işi, ayrıca, demokratik şantralizm prensiplerinin, eleştiri ve özeleştirisinin, bilinçli disiplinin her üyede doğal ideolojik edinim haline gelmesini gerektiriyordu.

Bolşevik partisi üyeleri, çalışmalarıyla bize örnek, yardımcı ve savaş arkadaşı olmuşlardır. Bunu uzun uzadıya ispat gereksizdir. Almanya'da o zamanki Sovyet Askeri İdaresi'nde görevli yoldaşlarla ve SBKP yönetimi üyeleriyle çok sayıda konuşmalarımızı iyi hatırlıyorum. Bu konuşmalarda, faşist hileli plânlara, emperyalist müdahale ve işgale karşı demokratik gelişmeyi sağlama sorunları ele alınıyor, 1945 Potsdam Konferansı kararlarında ve Müttefik Devletler Kontrol Komisyonu kararnamelerinde sap-tanan silâhsızlanma, Naziliğin kökünü kazıma ve demokratlaşma tedbirlerinin gerçekleştirilmesiyle ilgili sorunlar ve aynı zamanda iç partisel gelişme problemleri üzerinde duruluyordu.

Bu görüşmeler, ekonominin örgütlenmesi, plânlamada ilk adımların atılması, demokratik devlet egemenliğinin örgütlenmesi ve kültür hayatının canlandırılması bakımından kesin bir önem taşıyordu. Bundan başka, Sovyetler Birliği bize yiyecek maddeleri, tohumluk, hasat-harman makineleri ve traktörler göndermek suretiyle de paha biçilmez maddi yardımlarda bulunuyordu. Alman halkının anti-faşist, demokratik temel üze-

(5) 25 Jahre Deutsche Demokratische Republik – ein Vierteljahrhundert Kampf für Frieden, Demokratie und Sozialismus, Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republik, Berlin, 1974, S. 10.

rinde yeniden doğuşunu sağlamaya yönelik geniş Sovyet tedbirleri yurttaşlarımızın Sovyet Ordusuna karşı ilişkisini değiştirdi. Sovyet Ordusu erlerinin ve Sovyetler Birliği halklarının Alman emekçileri için yardımcı ve sınıf kardeşleri oldukları, bu emekçilerin de düşledikleri kutsal amaca ulaşmak, yani Alman topraklarından bir daha harp çıkması olanağını ortadan kaldırmak için elden gelen her şeyi yapmak istedikleri bilinci oluşmaya başladı. İnsanların bilincindeki bu değişme, çok geçmeden halkın diline de yansıdı; Günlük konuşmalarda «Ruslar»a, «dostlarımız» denmeye başlandı ve bu söz bugün ADC ölçüsünde yaygın bir kavram oldu.

SBKP ile ASBP arasındaki savaş birliği, iç ve dış gericiliğin emperyalizmi diriltme politikasının Batı kesimini de kapsayan tek, barışsever, demokratik Alman cumhuriyetinin yaratılmasına olanak vermediği görüldükten sonra, çok daha büyük bir önem kazandı. Batı'da Federal Alman Cumhuriyeti'nin kurulmasına verilebilecek biricik, karşılık olarak 7 Ekim 1949'da Alman Demokratik Cumhuriyeti kuruldu. Bu doğuş tamamiyle halk iradesini yansıtıyordu. Mevzilerini FAC çerçevesinde bir kez daha canlandırabilen emperyalizm, elbette, emekçilerin bu politik adımını kendi varlığını tehdit eden bir kışkırtma, bir meydan okuma sayıyordu. Çünkü ADC'nin kurulması Alman toprağında sadece ikinci bir devlet yaratma eyleminden ibaret değildi. Bu devlet anti-faşist, demokratik dönümün başarılarını da pekiştiriyordu. Aynı zamanda Alman toprağında sosyalizm yoluna bir gelişme (ki ASBP bunu daha başlangıçtan itibaren program hedefi edinmişti), bu devletin kurulmasıyla uygulama safhasına girmiş oluyordu (emperyalizm için asıl tehlike de buydu).

Daha Kurucu Kongre tarafından kabul edilen «Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin temel prensipleri ve hedefleri» belgesinde, bu prensip ve hedefler hakkında şu önemli noktalar belirtiliyordu: «... Şu var ki, önemli problemlerin çözümü, henüz, kapitalist sömürü ve ezgi sistemini ortadan kaldırmıyor, kapitalist üretim tarzı anarşisine son vermiyor, barış için sağlam bir garanti sağlamış olmuyor.» <sup>(6)</sup> Ve ASBP, işçi sınıfının tarihsel misyonunu gözönünde bulundurarak, bundan şu sonucu çıkarıyordu: «Bu sınıf, sömürü ve ezgiden, ancak tüm toplumu sömürü ve ezgiden kurtardığı ve sosyalist toplumu kurduğu takdirde kurtulabilir. Sosyalizm bütün uluslara, bütün insanlara, haklarının serbestçe gerçekleştirilmesi ve kabiliyetlerinin alabildiğine geliştirilmesi olanaklarını sağlar. İnsanlık ancak sosyalizmde özgürlük ve topyekûn esenlik dünyasına girer.» <sup>(7)</sup> Parti, bunun kesin koşulu olarak da, işçi sınıfının Marksist-Leninist parti tarafından yönetilmek ve diğer emekçilerle bağlaşma kurmak suretiyle politik

<sup>(6)</sup> Grundsätze und Ziele der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands, zitiert nach revolutionäre deutsche Parteiprogramme, vom Kommunistischen Manifest zum Programm des Sozialismus, Dietz Verlag, Berlin 1967, S. 205.

<sup>(7)</sup> Yine orada, S. 205–206.

egemenliği elde etmesi gerekliliğini açıkça belirtiyordu. Bu istemler ADC'nin kurulması sırasında esas itibarıyla yerine getirilmişti. 1946 Nisanında «Alman Sosyalist Birlik Partisi demokratik cumhuriyetin topraklarında bu yeni devlet için savaşıyor» <sup>(8)</sup>, denilerek ilân edilen amaç, 7 Ekim 1949'da ADC'nin politikasının yapıtaşı oluyordu.

ADC'nin kurulması, Alman halkının ve diğer Avrupa halklarının tarihinde bir dönüm noktasıdır. Bu başarı, ancak Leninci partinin yönetimi altındaki Sovyetler Birliği halklarının paha biçilmez yardım ve katkıları sayesinde elde edilebilmiştir.

ASBP MK Birinci Sekreteri E. Honeker yoldaş, bu tarihsel gerçeği, ADC'nin 25. kuruluş yıldönümünü kutlama toplantısında yaptığı konuşmada şöyle belirtti: «... Sovyet halkının kahramanca savaşı halkımızı faşizmden kurtarmış ve ilerilik yoluna koyulması olanağını yaratmıştır. Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin gelişmesi Sovyetler ülkesiyle kardeşçe bağlaşıklık dışında olanaksızdı ve bugün de olanaksızdır. Politikamızın bu şaşmaz prensibinin kökü derinlerde, daha Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nden itibaren, insanlığın geleceğini simgeleştiren Bolşevik Partisi ve Sovyet devletiyle bağlılıklarını belirtmiş olan Alman işçi sınıfının en iyi elemanlarının savaşındadır. Bu elemanlar 1945 yılında Sovyetler Birliğiyle dostluğu aynı ruhta yurttaşlarımızın kafalarına ve kalplerine maletme çabasına koyulmuşlardır. Attığımız ilk adımlara koşut olarak, Sovyetler Birliğiyle dostluk fikri de gelişmiş devletimizin kuruluşuna temel olmuştur. Bugün Alman Demokratik Cumhuriyeti, bu dostluk sayesinde ve sosyalist topluluğun ayrılmaz bir bölümü olarak, dünyanın en kudretli ve etkili gücünün, yani yeryüzünün üç kıtasında sapasağlam tutunup kök salmış olan sosyalizm güçlerinin bileşiminde yer almaktadır.» <sup>(9)</sup>

Aynı jübile törenine katılan SBKP MK Genel Sekreteri L. I. Brejnev yoldaş, yaptığı konuşmada, bugünkü esaslı sonuçlara varılması için verilen savaşın çetinliğini şöyle belirtti: «... Emperyalist çevreler, cumhuriyeti (ADC'yi) yoketmek, Avrupa toprağında kök salmasına engel olmak, egemen bir devlet olarak uluslararası çapta tanınmasına yol vermemek için az mı çırpındılar?» <sup>(10)</sup> Brejnev yoldaş şöyle devam etti: «Emperyalizmin sayısız politik, ideolojik, ekonomik ve askersel araçlarla yürüttüğü savaş daha başlangıcından itibaren başarısızlığa hükümlüydü. Emperyalist çevrelerin bütün yeltenişleri kardeş sosyalist devletlerin ortak çabalarıyla suya düşürüldü. ADC'nin uluslararası hukuk kuralları gereğince tanınması isteği, Varşova Antlaşması'na giren ülkelerin bütün dış

<sup>(8)</sup> Grundsätze und Ziele . . . , a. a. O., S. 206.

<sup>(9)</sup> E. Honeker, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin 25. kuruluş yıldönümünü kutlama toplantısında yaptığı konuşma. «Pravda», 7 Ekim 1974.

<sup>(10)</sup> L. I. Brejnev, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin 25. kuruluş yıldönümünü kutlama toplantısında yaptığı konuşma. «Pravda», 7 Ekim 1974.

politika program dokümanlarında, komünist partilerinin Avrupa çapındaki ve uluslararası danışma toplantılarının kararlarında en önemli hedeflerden biri olarak yer alıyordu. Böyle bir tanımının sağlanması için savaş, SBKP XXIV. Kongresince kabul edilen Barış Programı'nın içerdiği en önemli maddelerden biriydi. Nihayet, olması gereken şey oldu, gerçekleştirildi: Alman Demokratik Cumhuriyeti (tarihte Alman emekçilerinin ilk devleti) bugün pratik olarak bütün dünyaca resmen tanınmış ve Birleşmiş Milletler örgütünde haklı yerini almış bulunmaktadır.» <sup>(11)</sup>

8 Mayıs 1945'ten sonraki tarihsel gelişme, SBKP ile ASBP arasındaki savaş birliğinin tarihsel önemini kesin ve açık olarak ortaya koydu. 250 milyonluk SSCB halkları ailesiyle 17 milyonluk sosyalist ADC yurttaşları arasındaki derin, sarsılmaz ve giderek genişliyen dostluk işte bu birlikten doğdu.

Ben, doğuşundan beri ASBP yönetiminde görev almış bir kişi ve yıllarca Alman-Sovyet Dostluk Cemiyeti başkanı olarak, Lenin'in partisiyle savaş birliğinin gelişmesini, halkımızın Sovyetler Birliği halklarıyla dostluğunun kökleşmesini sağlama çabalarının yakın tanığıyım ve bu çabalara aktif olarak katılmış bulunuyorum. Bu bana halkımızın faşizmden kurtuluşunun otuzuncu yıldönümü öncesinde, kendi deneyime de dayanarak, bazı ilkesel yargılara değinme hakkı vermektedir.

Kurtuluştan beri geçen otuz yıl, anti-faşist direniş kahramanlarının, kesin gücünü Sovyetler Birliğinin oluşturduğu anti-hitler koalisyonu savaşçılarının vasiyetlerini ardıcıl biçimde yerine getirmek için başarılı bir savaş dönemidir. 8 Mayıs 1945 bütün kıtalarda barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda savaşta yeni safhanın başlangıcı oldu. Cumhuriyetimiz ve yurttaşlarımız, tarihten alınan dersler ve kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının karakteri gereğince, kendilerini, barışın korunması ve güçlendirilmesi kutsal davasına, aynı zamanda bütün dünyada demokrasi ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesine adanmışlardır. Şimdi yurttaşlarımız, ASBP VIII. Kongresi (1971) tarafından belirlenmiş olan hedeflere ulaşma yolunda büyük başarılar elde etmekte, faşizmden kurtuluş yıldönümünü, bu büyük ve unutulmaz günü, sosyalizm adına, sürekli barış adına ilerici düşünce ve eylemlerle kutlamaktadırlar.

Kurtuluşun otuzuncu yıldönümü, bugün Marks, Engels ve Lenin'in fikirlerinin üstün gelmesi için mücadele eden ardıcıl bir savaşçı olarak bütün dünyada haklı dâvamızın dostları tarafından takdirle karşılanan ve bu dâvanın düşmanları tarafından yerilen Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin yaratılmasında ve Marksist-Leninist savaş partisi olarak oluşmasında Sovyetler Birliğinin ve SBKP'nin otuz yıllık sürekli kardeş yardım ve desteği dönemidir.

---

<sup>(11)</sup> L. I. Brejnev, ADC'nin 25. kuruluş yıldönümünü kutlama toplantısında yaptığı konuşma. «Pravda», 7 Ekim 1974.

Kurtuluşun otuzuncu yıldönümü, aynı zamanda ADC'de gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasında Marksizm-Leninizm teorisinin yaratımla uygulanması dönemini oluşturan otuz yıl demektir. Cumhuriyetimiz topraklarında burjuva ideolojisinin bütün çeşitleri ve nüansları kesin bir yenilgiye uğratılmıştır.

Kurtuluşun otuzuncu yıldönümü, dünya sosyalist sisteminin oluşmaya devam ettiği ve emperyalizmle vuruşmada kesin bir güç haline geldiği otuz yıllık dönem demektir. Bu savaşta, sömürücü düzen tarihsel önemde bir yenilgiye uğratılmış bulunmaktadır.

Kurtuluşun otuzuncu yıldönümü, 17 milyonluk ADC yurttaşlarının da sonrasız olarak mensup bulundukları sosyalist devletler ailesinin, bu on milyonları aşan ailenin oluştuğu otuz yıllık dönem demektir.

Sosyalist devletler topluluğunun birliği (her şeyden önce SSCB'de gerçekleştirilen Leninci ulusal politika sayesinde) K. Marks'ın dâhice öngörüsünü simgeleştiriyor. Marks şöyle diyordu: «Halklar gerçekten birleşebilmek için, ortak menfaatlere sahip olmalıydılar. Menfaatlerinin ortak olabilmesi için, varolan mülkiyet ilişkileri ortadan kaldırılmalıdır, çünkü yürürlükteki mülkiyet ilişkileri bazı halkların diğerleri tarafından sömürülmesini koşullandırıyor. Yürürlükteki mülkiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılmasında yalnız işçi sınıfının menfaati vardır. Bunu yapabilecek durumda olan biricik güç de bu sınıftır. Proletaryanın burjuvazi üzerindeki etkusu, aynı zamanda halen halklar arasında düşmanlıklar doğurmakta olan bütün ulusal ve endüstriyel anlaşmazlık ve çatışmaların giderilmesi anlamına geliyor.»<sup>(12)</sup>

Sovyetler Birliğinin faşizm üzerindeki etkusuyla başlayan gelişmenin mantıklı bir sonucu da, ADC'nin 25. kuruluş yıldönümüne doğru oluşan tarihsel değişimlerin yüksek yasama organı kararıyla Anayasaca da saptanmış olmasıdır. Bu dönem içinde, sosyalizme, barışa, halklar arasında karşılıklı anlayış ve güvenliğe hizmet eden bir dış politika izlenmesi; barış içinde yanyana yaşama prensiplerini gerçekleştirmek, sömürgeciliğe ve diğer bütün ezgi biçimlerine son verme amacıyla emperyalizme karşı savaşan devletleri ve halkları her bakımdan desteklemek üzere mücadele yürütülmesi artık denenmiş prensipler halinde yerleşmiş bulunuyor. ADC halkının bugünlerde en büyük güçle hissettiği şu gerçek bundan böyle ve sonrasız olarak anayasal bir prensip halinde benimseniyor:

«Alman Demokratik Cumhuriyeti, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğiyle sonrasız ve dönüşsüz dostluk ilişkileriyle bağlıdır. SSCB'yle sıkı ve kardeşçe birlik, Alman Demokratik Cumhuriyeti halkı için sosyalizm ve barış yolunda daha ileri gelişmeyi garantilemektedir ... Alman Demokratik Cumhuriyeti sosyalist devletler topluluğunun ayrılmaz bir organik

<sup>(12)</sup> K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 4, s. 371.

bölümüdür. Sosyalist enternasyonalizm prensiplerine sadakatle bağlı olan ADC, sosyalist topluluğun sağlamlaşmasına, bütün sosyalist ülkelerle dostluk, etraflı işbirliği ve yardımlaşmanın gelişme ve güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.» <sup>(13)</sup>

Demek ki, Sovyetler Birliğiyle sarsılmaz dostluk ve kardeşçe işbirliği, sosyalist devletler topluluğunun giderek sağlamlaşması halkımızın geleceğinin garantisidir. ADC yurttaşları, Lenin'in ülkesiyle bağlaşıklık olmanın yaşamsal bir güç kaynağı olduğunu kavramaktadırlar. Bundan ötürü, kuruluşun otuzuncu yıldönümü, bizim cumhuriyetimizi de, üstün gelenlerin saflarında, dünya çapında bir atılımla sosyalizmin parlak geleceğe doğru ilerleme tarihinin bu utkuyu kendilerine verdiği ülkelerin arasında bulmaktadır.

---

<sup>(13)</sup> Verfassung der Deutschen Demokratischen Republik vom 6. April 1968 in der Fassung des Gesetzes zur Ergänzung und Änderung der Verfassung der Deutschen Demokratischen Republik vom 7. Oktober 1974, Art. 6 (2). Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republik, Berlin 1974, s. 12.

# İtalya'da neo-faşizm

Mikele Rossi

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi Yazı Kurulu üyesi

Otuz yıl önce, Avrupa ve bütün dünya halkları harbin sona ermesini sevinçle karşılamışlardı. Çekilen büyük acılara karşın, harbin getirdiği büyük yıkıma karşın, bir tek duygu, dünyanın faşizmden sonrasız olarak kurtulduğu, bütün insanlara karşı yöneltilmiş olan ezginin, kovuşturmaların, ırkçılığın, insan kırımını kamplarının, barbarca cinayetlerin uzun gecesinin artık sona erdiği duygusu ağır basıyordu. Rayhştat'ın üzerinde özgürlük bayrağı dalgalanıyordu. Bu bayrağı, oraya, faşizmi kendi ininde boğarak utkuya en büyük katkıda bulunan kahraman Kızıl Ordunun erleri çekmişlerdi. Bu ordu, harbin başlıca ağırlığını omuzlarında taşıyan, 20 milyon kurban vermiş olan SSCB halklarını temsil ediyordu. Sovyet halkının ve silâhlı kuvvetlerinin yürüttükleri savaş, Avrupada faşizmin ve nazizmin boyunduruğunu kırıp atmak için silâha sarılmış olan bütün anti-faşistler ve yurtseverler için bir örnek olmuştu.

Ne var ki, işte dünyanın yazgısını değiştiren tarihsel utkunun elde edilmesinden otuz yıl sonra, günümüzde, yeniden bir faşist tehlikeden söz ediliyor. Son beş yıl içinde, İtalya, neo-faşist örgüt ve grupların sayısız cinayetlerine ve terörist aksiyonlarına sahne oldu. (!) İtalyan neo-faşizmi, eylem ölçüleri ve etkenliğiyle, Batı Avrupa memleketlerinde eylem gösteren ve «Avrupa neo-faşist merkezi» çerçevesinde birbirlerine bağlı olan grup ve örgütler arasında başrolü oynuyor. Bunun nedeni herhalde bugün İtalya'nın Avrupa kapitalizmi zincirinde en zayıf halklardan birini oluşturmasında, demokratik ve işçi güçler arasında sağlam bir birliğin yaratıldığı bir memleket olmasında gizleniyor. Bu böyle olsa da, gayet haklı olarak bazı sorular doğuyor: İtalya'da faşist tipten bir gerici de-

(!) Şu birkaç cinayet olayını saymak yeterlidir sanıyoruz: 1969 Aralık ayında Milâno Tarım Bankası önünde girilen saldırı olayında 16 kişi öldürüldü ve 88 kişi yaralandı. Geçen yıl, Mayıs ayında, Breşniya kentinde yapılmakta olan anti-faşist miting sırasında, «Karagömlükler» tarafından konulan bir bombanın patlaması üzerine 8 kişi öldü, 90 kişi yaralandı. İki ay daha sonra, Roma-Münih seferini yapmakta olan «Italicus» yolcu ekspresinin bir vagonunda bir bomba patlatıldı; çıkan yangında 12 yolcu telef oldu, birçokları da yaralandı.

Rejisör Paolo Pietranceli ile gazeteci Paolo Cambescia'nın «Unitelofilm» stüdyosunda çektikleri «Beyaz ve siyah» adlı dokümanter filmde, neo-faşizm üzerinde durulurken, yalnız son üç yıl içinde Milâno'da faşistlerin her iki günde bir suikast veya ani baskın yaptıkları bildiriliyor. Roma'da 1969 yılından beri 1.500 faşist serkeşlik olayı kaydedilmiş bulunuyor.

şiklik tehlikesi var mıdır ve bu tehlike ne derece ciddidir? Olayların gidişini bu doğrultuya hangi nedenler ve güçler yöneltiyor? Faşizmi yenme ve kökünü kazıma savaşı hangi metotlarla yürütülebilir?

Kapitalist dünyayı burgacında kıvrandıran şimdiki bunalımın memleketimizde bambaşka dramatik biçimler alması ve bunun da ekonomik bunalımın ağır ve sürekli politik, sosyal ve moral krizle örülmesinden ileri gelmesi problemin keskinliğini artırıyor. Kapitalizmin ekonomik bunalımının gelişmesini koşullayan etkenler, İtalya'nın zayıf ve tarihsel bakımdan gerikalmış ekonomik yapısı yüzünden, egemen sınıflarının şimdiye dek uyguladıkları politikanın iflâs etmiş olması yüzünden daha da güçleniyor. Artık hızı % 24 bulan enflasyon giderek şiddetleniyor. Bu enflasyon, Amerikan emperyalizminin egemen çıkarlarına boyun eğme durumundaki kapitalist dünyanın başvurduğu karmaşık ve çelişik oyunla bile durdurmak zordur. İşçi istihdamına ağır bir darbe olan üretim düşüşü alıp yürüyor. Bu koşullarda, idare işi, her şeyden önce bunalımın sonuçlarının bütün yükünü emekçilerin sırtına yüklemeyi amaçladığı için, alabildiğine güçleşiyor. Emekçi halk kendini savunma azmiyle dolup taşıyor. Ama açgözlülük ve kabiliyetsizlikleri yüzünden, bunalım tehlikesi karşısında memleketimizin başka ülkelere kıyasla daha çaresiz kalmasının nedeni oldukları halde, kesenin ağzını birtürlü açmak istemiyen büyük tekeller de kendi direnişlerinde öylesine azimli görünüyorlar. Devlet yapılışı ve örgütü, iç ve dış problemler yumağını kapitalizm çerçevesinde geleneksel metotlarla çözmekten âciz kalacak nitelikte olduğu zaman, elbette çıkış yolu aranmaya başlanıyor. Burjuvazinin en gerikalmış ve gerici bölümü arasında, karmaşık politik durumun içinden «kuvvet pozisyonu»yle çıkış çaresi arama, şu veya bu biçimde otoriter bir rejim kurmak suretiyle çıkma fikri doğuyor.

Çıkış yollarından biri (ama biricisi değil) olarak böyle bir çözümü dayatma denemelerinde İtalyan Sosyal Hareketi (ISH) adındaki neo-faşist partiden yararlanıyorlar. Kuruluş yılı olan 1946'dan 1960 yılına kadar, bu partide, biri öncelikle güneylilerden oluşan ve hristiyan-demokratların merkezci politikasının «yedek tekerlek»i olmaya çalışan «ılımlı kanat», öteki de öncelikle «Salo» cumhuriyeti <sup>(2)</sup> kalıntıları olan «kalın sopa» teorisyenlerinin girdiği «sert tutum kanadı» olmak üzere başlıca iki kanat çarpışageldi. Almirante, partinin başına geçtikten sonra, bu iki akım arasında aracı rolüne girerek, ISH'dan ayrılan ve artık açık kışkırtı, eşkiyaca âni baskın ve askerî isyan hazırlığı karakterli eylemlerini geliştirmekte olan aşırı grupları tekrar partiye çekmeye muvaffak oldu.

1972 yılında, ISH, parlâmento seçimlerine hazırlık sırasında, monarşist partinin kendisine katılması üzerine ad değiştirdi. 1973'te yapılan son

(2) Salo Cumhuriyeti: 1943 Eylülünde İtalyanın Alman-faşist askerî birliklerince işgal edilmiş kesiminde, hapisten kaçmış bulunan Musolini'nin başkanlığında kurulan kukla faşist cumhuriyet. Not. red.



kongrenin açıkladığı verilere göre, İtalyan Sosyal Hareketi – Ulusal Sağ Güçler (parti artık bu adı almıştı) – toplam 400 bin üyeli 4.335 şubeye sahip bulunuyordu. Sosyal bileşimi de şöyleydi: % 35 devlet, yarı-devlet dairelerinde ve yersel yönetim organlarında memur ve hizmetli; % 27,7 tüccar ve esnaf; % 10 köylü ve bir o kadar da işçi . . . Geri kalan bölümün sosyal bileşim niteliği belirtilmemekle beraber, bunların serbest meslek sahipleri, operatör ekonomistler ve sermayeciler, üniversite öğrencileri ve aynı zamanda güney bölgelerinden bazı işsizler olduklarını kes-tirmek zor değildir.

Partinin sosyal bileşimi ve etkisi, daha çok sosyal ayrılaşmanın ve aydınlar arasında işsizliğin en geniş ölçüde yaygınlaştığı ve neo-faşist demagojiye en elverişli ortamı oluşturduğu güneyde ve öncelikle kentlerde yoğunlaşan güçlerinin coğrafi dağılımına uygundur. İtalyan Komünist Partisinin haftalık dergisi «Rinascita»nın yazdığı üzere, «bu kentler yalnız arazi alım-satımı spekülasyonları sonucu olarak alabildiğine serpi-lip genişledi. Bunların biricik ekonomik temeli «üçüncü alan» dedikleri (ticaret, ulaştırma, taşıt vb. – not. red.) eylemlerden oluşur. Sanayileri yönetime büsbütün

diğer tutucu zümrelerin elinde yoğunlaşmış durumdadır. Bunlar, toprak kirasıyla ilişkili, hristiyan-demokratların söz sahibi oldukları yersel ege-menlik organlarıyla bağlı küçük burjuva asalak yığını sayesinde, bir de iktidar partisini düşüncesizce destekleyenler çevresine düşmeye çabala-yan lümpen proleterler sayesinde, sadece birkaç yıl içinde türemiş ve haddinden fazla serpilip büyümüş kentlerdir.»<sup>(3)</sup>

Güney İtalya'daki durumu karakterize eden şu verilere de dikkatle eğil-mek yerinde olur: Bu kesimde birkaç büyük endüstri kompleksinden baş-ka, ülkenin tüm yapım sanayiinin sadece % 13,5'i yoğunlaşmış durumdadır. Genel gelirler toplamı içinde «üçüncü alan»ın ve belediye hizmetleri gelirlerinin payı Napoli ilinde % 62, Recio-di-Kalabriya'da % 56,3, Ka-tanya'da % 58,4, Palermo'da % 60,3, Messina'da % 58,8'dir. <sup>(4)</sup> Eğer güneyde işçi ücretleri fonunun hizmetli ücretleri, emekli aylıkları ve para yardımları genel yekûnundan daha az olduğu da gözönünde tutulursa, memleketin bu kesimindeki durumla faşizmin aktifleşmesi arasındaki iliş-ki gözle görülürcesine ortaya çıkacak, kendisini destekleyenler ve asalak elemanlar yığınınına dayanan Hristiyan-Demokrat Partisi iktidarının ne denli bir tehlikeyi oluşturduğu açıkça anlaşılacaktır. İşte faşizm tehlike-sinin artmasına yardım eden besleyici ortam budur.

Bütün bunlar elbette neo-faşizmin sırf güneyde doğduğu ve geliştiği anlamına gelmez. İpleri ellerinde tutanlar Milâno ve Torino'da bulun-maktadırlar. Bunların 1920–1922 yıllarında faşizmi yaratanlardan ayrımı yoktur. Öte yandan, neo-faşizm, güney bölgelerinde küçük burjuva orta-

<sup>(3)</sup> «Rinascita», n. 3, 19 gennaio 1973, p. 9.

<sup>(4)</sup> «Rinascita», n. 3, 19 gennaio 1973, p. 9.

mında belirli bir temel yaratabilmek, üzere elverişli bir ortam bulmuş olsa da, sahip bulunduğu olanakları küçümsemek doğru olmasa da, henüz Güney İtalya halkının daha büyük bölümünü etkileyebilecek durumdan çok uzaktır. Seçimlerde memleket ölçüsünde oyların ortalama % 8,6'sını kazanan neo-faşistler, güneyde ancak % 13,7 oranında oy elde edebiliyorlar.

Faşizmin kuzeye sokulup yayılma amaçlı her denemesi, şimdiye kadar, giderek küçük burjuvazinin, yani geçmişte yığınsal temel edindiği ortamın çoğu bölümü tarafından bile kesin bir direnişle karşılanıyor. Bu durum, kuzeyde başka bir ekonomik ve sosyal yapılışın oluşmuş bulunmasından, sağlam politik geleneklerin varlığından ileri geliyor. Bunda yakın geçmişteki faşizme karşı direniş hareketi ve kurtuluş savaşı deneyinin de kuşkusuz büyük etkisi vardır. Kuzeyde, sendika birlikleriyle, komünist ve sosyalist partileriyle, geniş ve sağlam bir demokratik ve anti-faşist örgütler ağıyla güçlü bir işçi hareketinin varlığı söz götürmez.

Bu koşullarda gericilik birtek çıkış yolu görüyor. Bu, zorkullanım eylemleri, «gerginlik stratejisi» yoludur. <sup>(3)</sup> Bunun böyle olduğunu, Milâno'da, faşist zorbalık eylemleri uzun zincirinin başlangıç halkası olan 1969 «sıcak sonbahar» dönemi kanlı olaylarının gidişi açıkça gösterdi. O dönem rastgele seçilmemişti. O zaman milyonlarca emekçi çetin bir savaşa girişmişti, memleketi toplu sözleşmelerin yenilenmesi isteğiyle girişilen eş görülmedik bir grev dalgası kaplamıştı. Ekonomik ve sosyal yapılaşların temelli yenilenmesi için yürütülen sosyal-politik savaş şiddetlenmişti. Neo-faşistler işte böyle bir zamanda bilinen kırıyıcı eylemlerine giriştiler. Yaptıkları çıkış, kendi hesaplarına, 1933 yılında Rayhştag'ın ateşe verilmesinin oynadığı rol gibi bir rol oynamalıydı (İtalya çapında). Bu çıkış, işçi sınıfının derhal gösterdiği direniş sayesinde, yüksek sorum duygusu ve politik sezgisi sayesinde başarısızlığa uğratıldı. İtalyan işçi sınıfı, büyük sermayenin otoriter rejimini ve işletmelerdeki çalışma sistemini tehdit eden bir azimle, kendi haklı hedeflerine erişinceye kadar sürecekle olan savaşına devam etmektedir. Gericiliğin karşı-hücumla geçmesi ve sınıf savaşının sertleşmesi koşullarında faşistlerin baltalama eylemleri daha büyük ölçüler aldı. Memlekette faşistlerin yargılanıp cezalandırılması ve faşist savaş örgütlerinin eylemine son verilmesi yönünde gitgide artan isteklere cevap olarak, iktidarın ana partisi (Hristiyan-Demokrat Parti) aşırı sağlarla aşırı solları eşitliyen, aynı tahtaya koyan «iki aşırılık» teorisini ileri sürdü. Bu kasıtlı tutum kamuoyunu yanıltıyor, saptırıyor; yürütme organlarını faşizmin ezilmesi bakımından hareketsizlik ve pasifliğe yöneltiyor; polis, adliye ve ordu gibi devlet kurumlarında katılım, hoşgörü ve katlanma psikolojisini güçlendiriyor ve gerçekte faşistleri yüreklendirir.

(3) Bak: Daha ayrıntılı bilgi «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi, sayı 12, 1974, s. 16-21.

yordu. Bu yüzdendir ki, faşistler hiç bir ceza korkusuna kapılmadan, uzun bir süre örgütlerini serreserpe kurabildiler, eylemlerini alabildiğine geliştirme, silâh ve para sağlama, askerleştirilmiş sahra kampları kurma, suikastler tasarlama, adam öldürme ve hatta hükümet darbesine girişme olanağı bulabildiler. <sup>(6)</sup>

Bütün bu olaylar ve gerçekler, Komünist Partisinin sistemli çabaları sayesinde, kamuoyu tarafından geniş ölçüde bilinmekte, reddi olanaksız nice kanıta dayanan kovuşturma sonuçlarıyla de ispatlanmış bulunmaktadır. Bunların karşısında kaskatı susanlar yalnız resmi görevlilerdir. Fakat yığınların topyekûn direniçli baskısı bu görevlileri de gerçekleri itiraf etmek zorunda bırakıyor. Komünistlerin girişimleri, demokratik güçlerin seferber olması, tek anti-faşist komiteler kurulması ve bu pratiğin ulusal ölçüden yersel ölçüye kadar yaygınlaşması, bölge ve belediye kurullarının aktif eylemi <sup>(7)</sup>, giderek devlet cihazı içindeki demokratik güçlere de cesaret vererek, engelleri aşmak üzere harekete geçmeleri olanağını sağlamış bulunuyor. Bazı cesur yargıçlar kovuşturmaları daha etkin biçimde derinleştirdiler, ve karşılaşılan binlerce güçlüğe rağmen, faşizmin balatalama eylemlerinin, ulusal ve uluslararası çapta komplolar örgüsünün gizlediği tehlikenin, aynı zamanda bunu hafife alma, buna katılma tehlikesinin büyüklüğü hakkında bir fikir edinilmesine yeterli ilk gerçekleri ortaya çıkarabildiler. <sup>(8)</sup>

<sup>(6)</sup> Son denemeler 1970 Aralık ayında, daha sonra da 1974 Ocak ve Ağustos aylarında görüldü.

<sup>(7)</sup> Tek anti-faşist komiteler öncelikle komünistlerden, sosyalistlerden, sosyal-demokratlardan, hristiyan-demokratlardan, cumhuriyetçilerden, sendikalar, partizan dernekleri, direniş hareketi ve bütün yığınsal demokratik örgütler temsilcilerinden oluşuyor. Bu komiteler 27-28 Haziran 1974'te Breşniye'de ulusal çapta bir toplantı yaptılar. Bölge kurulları da, faşizmle savaşta eylem uyumu sağlama amacıyla, 16 ve 17 Aralık günleri Recio-di-Kalabriya'da ikinci ulusal konferansı yaptılar.

<sup>(8)</sup> İtalya'da eylem gösteren faşist örgütlerin en önemlileri şunlardır: «Ordine nuovo» (Yeni düzen) örgütü (halen İSH mensubu bir milletvekili olan, Milâno'daki yığınsal cinayette eli olduğundan şüphe edilen Pino Rauti tarafından kurulmuştur; kapatılması için çıkarılan kanunun yürürlüğe girmesinden sonra «Ordine Nero» (Kara düzen) adı altında yeniden türemiştir; birçok suikastten sorumlu tutulmaktadır); «Avanguardia nazionale» (Ulusal öncü), «Fronte nazionale» (Ulusal cephe) örgütü (Nazilerin saflarında, ünlü «MAS Onuncu Filotilla»-sı komutanı olarak hizmet etmiş ve sonradan İspanya'ya sığınmış olan ve 1974 Ağustosunda orada ölen darbeci katil Valerio Bargeze tarafından kurulmuştur); «Squadre d'azione Mussolini» (Musalini eylem müfrezeleri) örgütü (daha çok Milâno ve başkent çevrelerinde eylemedir); «La Fenice» örgütü (Torino-Roma ekspresine yapılan saldırıyla ilgili yargılamadan anlaşıldığı üzere, İSH'yle ilişkili olan, ondan para ve direktif alan ve onun yararına seçimönu kampanyası yürüten balatalama grupudur); «La roza deivonti» (Rüzgâr gülü) örgütü (yüksek rütbeli subaylarla, sanayicilerle, SID'le bağlı olan ve varlığı 1973 yılında ortaya çıkarılan en güçlü örgütlerden biridir); «Anno zero» ör-

Yargı organları tarafından derinleştirilip genişletilen kovuşturma sonucu olarak, en çok, faşistlerin Milâno aksiyonu ve «rüzgâr gülü» dedikleri örgütün uygulamak istediği başarısız hükümet devirmesi girişimi açığa kavuşturuldu. Bu devirme girişiminin başarısızlığa uğraması üzerine, Ordu Haberleşme Servisi (SİD) eski şefi general Miçeli tutuklandı.

Adli kovuşturma, arkasında birbirine örülen ve birbirini bütünleyen (kruvaze kostümlü bir nezaket simgesi olarak!) legal ISH-USG partisinin ve illegal terörist örgütlerin yer aldıkları kara konplonun olanca içyüzünü ortaya çıkardı. Kovuşturmanın sonuçları, faşist baltalama eylemlerine karşı savaşın, devlet yapısını yenileme ve Hristiyan-Demokrat Partisini iktidar sistemi içinden çıkarma (zira bu partinin yöneticileri, ordunun, polisin ve yargı organlarının belirli çevrelerini faşistlerle anlaşmaya, demokratik kurumları koruyacak yerde kendilerine yaraşmıyacak işlevleri yerine getirmeye itelemişlerdir) problemine bağlı olduğunu da pekiştirdi. Bundan ötürü de «bütün hukuk normlarının ve adalet dağıtımının yenilenmesi ve anayasanın sözüne ve özüne uygun hale getirilmesi, devletin, ordunun, güvenlik servislerinin ve polisin yönetimine bir çekidüzen verilmesi isteği» kuvvetle ileri sürülmeye başlandı <sup>(9)</sup>

Partimiz bu yönde de girişimlerde bulunuyor. İKP'nin girişimiyle, 1974 Şubatında, Roma'da «askersel kurumlar ve anayasa düzeni» konulu bir toplantı yapıldı. «Devlet Reformu Sorunları Araştırma Merkezi» tarafından örgütlenen bu toplantıda, askersel örgütte eski tüzük ve yasaları gözden geçirecek, geçmişin alışkanlık ve saplantılarına son verecek, silâhlı kuvvetleri memleketteki demokratik gerçeklikle uygun adıma geçirecek, ordu ile halk arasındaki yapay uçurumu ortadan kaldıracak olan bir demokratik reformla ilgili problemler ele alındı. Toplantıya katılanlara reform tasarısının ana maddeleri de anlatıldı. <sup>(10)</sup> Yakın gelecekte böyle bir toplantı daha örgütlenecek ve burada polis güçlerinin gereksin-

gütü (Torino'da yargılanmasının uyandırdığı geniş yankılar sonucunda, eski elçi ve Liberal Parti lideri Edgardo Sotgiu ile ilişkisi de açıklanmıştır); «Giustizieri d'Italia» (İtalya cellâtları) örgütü (suikastler tertiplemede, yargıçlara, sendika militanlarına ve kültür adamlarına gözdağı vermekte uzmanlaşmış bir örgüttür); «Movimento d'azione rivoluzionaria» (Devrimci eylem hareketi) örgütü (bunun şefi, Valtellino'daki birçok suikastle ilgili olarak dört yıl önce yargılanan, sonra kayırılarak aklanan, silâhlı eşkiya gruplarının ve askerleştirilmiş kamp-  
ların ilhamcı ve örgütçüsü olan, geçen yılın 9 Mayıs'ında yapılması tasarlanan isyanın tertipçisi olan ve halen hapiste bulunan Karlo Fumagalli'dir); «Fronte della gioventù» (Gençlik cephesi) ve «Giovane Italia» (Genç İtalya) örgütü (bunlar aynı zamanda ISH'nin ürünleri olup, onunla birlikte, Almirante için yaraşık bir koranak yerini tutan «suskun çoğunluk»u oluşturmaktadır).

<sup>(9)</sup> «Rinascita», n. 50-51, 27 dicembre 1974, p. 2.

<sup>(10)</sup> «Les communistes italiens», Bulletin pour l'Etranger par le P.C.I., n. 2, mars-avril, p. 5.

diği reformla ilgili sorunlar ele alınacaktır. Yargılama ve adalet dağıtımı sisteminin yeniden kurulması ve ceza usulünün iyileştirilmesi için savaş devam etmekte, bu alanda halk güçlerinin ve politik güçlerin büyük çabalar harcadıkları görölmektedir. Komünistler orta tabakalar bakımından da daha kesin hareket etmeye başlamışlardır. 1974 Kasımında yapılan «bunalım karşısında küçük ve orta sanayiın durumu» konulu konferans bu plândaki önemli çalışmalardan biridir (konferansı Ekonomi Politikası Problemlerini İnceleme Merkezi ve «Gramsci Enstitüsü» örgütlemiştir). Lombardiya'da İKP bölge komitesi, «yeni doğrultu»da politika ve ekonomi sorunlarını ele alacak olan bir süreli dergi çıkarmaya başladı. Bu derginin ödevlerinden biri de, küçük sanayi problemlerinin görüldüğünü genişletmek ve derinleştirmek olacaktır. Geçen yıl Haziran ayında Grosseto'da İKP'nin girişimiyle örgütlenen turizm ulusal konferansında, 30 bin kadar küçük ve orta özel işletmenin ekonomik güçlükleri ve kuruluşlarının yenilenmesiyle ilgili sorunlar görüldü.

İKP, parlâmentoya orta tabakalar yararına ve öncelikle bunlara kredi verilmesini ve eylemlerinin teşvik edilmesini isteyen kanun tasarıları sundu. Yönetimi kamünistlerin elindeki bölge kurullarında (Emiliya-Ramania, Toskana, Umbriya), bu gibi öneriler, zanaatları ve ticareti geliştirme plânları biçiminde ve bunalımla savaş tedbirleri olarak gerçekleştiriliyor.

Bu çalışmalar, faşizme ve tekellere karşı savaşta işçi sınıfı ile orta tabakalar arasında bağlaşmanın genişleme ve güçlenmesine yardım ediyor. Şimdiye dek demokrasi düşmanlarının yenilgiye uğramalarının ve demokratik güçlerin yeni başarılar elde etmelerinin nedeni, «her şeyden önce işçi sınıfının savaş, memleketin geleceği hakkında sorumluluk duygusu ve aynı zamanda orta tabakalar arasında yaygın olan demokratik ve anti-faşist psikolojidir.» <sup>(1)</sup> İtalyan işçi sınıfı, 1920–1922 yıllarında düştüğü izole durumun ceremesini, bir daha böyle hataya düşmeyecek kadar, pahalı ödemişti. Objektif olarak, mücadele ettikleri hasımlarının değirmenine su taşıyan aşırı sol gruplar, bilerek veya bilmiyerek, bu hatanın tekrarlanmasını istiyorlar.

Neo-faşizmin uğradığı yenilgiler arasında 1974 yılında yapılan başkanma referandumu, İSH-USG için sadece bir başarısızlık olmakla kalmıyor, aynı zamanda iktidar adaylığı için mücadele rolüne girecek geniş bir sağ güçler birliği meydana getirmek üzere Hristiyan-Demokratik Partinin en tutucu ve gerici bölümüyle bağlaşmayı amaçlayan plânlarının da suya düşmesi anlamına geliyordu. Komünistlerin yeni bir başarı elde ettikleri Sardunya bölge seçimlerinde İSH-USG ve HDP'ye verilen oyların azalmasının daha büyük bir önemi vardı.

Yığınların ve öncelikle gençliğin anti-faşist bilincinin gelişmesi için, bütün propaganda biçimlerinin (yazılı ve sözlü propaganda, faşizme dair

(1) «Rinascita», n. 50–51, 27 dicembre 1974, p. 8.

bol bol politik ve tarihi materyal) ve bütün yığınsal enformasyon araçları olanaklarının sözün tam anlamıyla kullanılması gereklidir. Bu cümleden olarak, Emiliya-Romaniya bölge kuruluna bağlı olarak bir demokratik yayınevleri birliği meydana getirilmiştir ve buna birçok büyük ulusal yayınevi girmektedir. Bunlar kitap yayımını, kültür savaşında, demokratik ve anti-faşist prensipleri gerçekleştirme, politik ve sosyal yenileşme savaşında bir silâh saymaktadırlar.

Orta tabakalarda bir endişe ve bozuntunun alıp yürüdüğü, bunalım tehlikesinin işçi sınıfının bazı birliklerini de tehdit ettiği şimdiki gibi karmaşık bir durumda, ideolojik ve kültürel çalışma özel bir önem kazanıyor.

İKP şunları belirtti: «Gerek ulusal, gerekse uluslararası çaptaki tüm anlamıyla gelişme ve ilerleme problemlerine yeni bir yaklaşım bugün geniş ideolojik savaşın temeli olarak yerleşiyor ve yerleşmesi gerekiyor. Şimdiki bunalıma ilişkin çeşitli sahtecilikler bütün içyüzüyle açığa vurulmalı, şaşkınlık ve ölümcül yazgıcılıkla, sorumsuz «bunalım felâketi» oyunuyla savaşılmalıdır.» <sup>(12)</sup> Eğitim ve öğretimde kültürel ve ideolojik savaş da İKP şöyle görüyor: «İlkokuldan itibaren, ancak anti-faşizm ideolojik savaşın tek temeli olabilir ... Önemli olan, gençliğin militarizmi ve ırkçılığı reddedecek ruhta eğitilmesi, ona halkların eşitliği ve uluslararası dayanışma ideallerinin aşılması, toplumsal hayatta emeğin oynadığı rolün gösterilmesidir ... Ancak böyle doğru ve geniş bir yaklaşımla çalışılırsa, devlet okulu birliğe temel olabilecek, bütün demokratik eğilimler için (lâik ve katolik, marksist olan ve olmayan) serbestçe savaşa açık olacaktır.» <sup>(13)</sup>

Komünist Partisinin çizdiği bu hattın, Şubat ayında yapılan her kademedeki okul kurulları ve üniversite kurulları seçimlerinde üstün geldiğini memnuniyetle kaydedebiliriz. Bu seçimlere toplam 20 milyonu aşkın öğrenci, ana-baba, öğretim üyesi ve hizmet personeli temsilcisi katıldılar. Hemen hemen her yerde, demokratik ve anti-faşist güçler adaylarının ortak listeleri oyların çoğunu kazandı; sağ güçlerin ve faşistlerin adayları izole duruma düştüler ve büyük bir yenilgiye uğradılar.

İşte artık beş yıl var ki, halk yığınları sürekli bir gerginlik içinde ve savaş için her an tetikte bulunmakta, plânları şimdiye dek birbiri ardınca suya düşürülen faşistlerin çevirdikleri manevraları dikkatle izlemektedirler. Sağa kayma önlenmiş olsa bile, ne ekonomik ve sosyal alanda, ne de politika ve iktidar ortamında kesin değişimler olmuş değildir. Bir başka deyişle, memleketi faşist tehlikeden koruyacak nitelikte değişimler olmamıştır. Bu demektir ki, faşizm politik plânda durdurulabilir ve yenilebilir, fakat kökünden kazınabilmesi için politik doğrultunun esaslı olarak değişmesi, ekonomik ve sosyal bünyenin kökten değişmesi gereklidir.

<sup>(12)</sup> «L'Unita», 14 gennaio 1975.

<sup>(13)</sup> L'Unita», 14 gennaio 1975.

Biz İtalyan komünistleri için, faşizm, «sadece bu kapitalist düzenle bağıntısı olan bir olgu değil, kökü daha derinlerde, İtalya'da yönetici kapitalist sınıfların kendine özgü çizgileriyle, onların sosyal ve politik birlikleri sistemiyle, politik iktidarı gerçekleştirme metotlarıyla koşullu bir gerçeklik»tir. <sup>(14)</sup>

Bunun içindir ki, partimiz, faşist tehlikenin yeniden belirebileceği anlayışında hiç bir zaman yanılmış değildir. Daha 1946 yılında P. Toliatti faşizmin yeniden başkaldırabileceğini söyleyerek uyarıda bulunuyordu. <sup>(15)</sup> 1949 yılında da şunları yazıyordu: «Bizim amacımız, memlekette ekonomik ve sosyal yapılaşlarda köklü bir reformu gerçekleştirmektir. Ya bu reformu başaracak, ya da ikinci dereceli sorunlarla ve bunların doğurduğu kötülüklerle boğuşa boğuşa, harpten sonraki faşist gaddarlığı doğuran duruma benzer koşullarla yüzyüze geleceğiz.» <sup>(16)</sup>

Hayat ve deney, bizim reformlar stratejimizin etkinliğini doğruladı. Bugün artık İtalya'da politik gerçekliğin ana sorunu olan bu strateji, faşizmin kökünün sonsuz olarak kurutulmasını, emekçilere yeni ve daha bilinçli başarılar yolunu açacak demokrasinin ekonomik ve sosyal temellerinin yaratılmasını hedef tutuyor. Fakat buna karşı duran gruplar sadece aşırı sağ, neo-faşist kanadın ileri sürdüklerinden ibaret değildir. Bunlar aynı zamanda ve öncelikle «serüven partileri»nde, yani «şimdiki hükümet çoğunluğuna, özellikle Hristiyan-Demokrat ve Sosyal-Demokrat Partilerinin bazı çevrelerine ve bu arada uluslararası ilişkilerine ve dış uzantılarına giren güçler kompleksi»nde <sup>(17)</sup> gizlenmektedirler.

Demek ki, asıl sorun bu güçlerin yenilgiye uğratılmasıdır. Bir yandan, gerek iç, gerekse dış politika alanında, memleketimizin bağımsızlığını güven altına almak için, onu hertürlü dış müdahaleden korumak için yürütülen mücadele de şiddetleniyor. Şüphe yok ki, kara komployu yöneten iplerin başka memleketlerde de uçları vardır. İtalyan faşistleri çok güvendikleri Portekiz ve Yunanistan gibi iki önemli üssü yitirdiler. Ama sürekli müdahaleleriyle, çokuluslu kumpanyaların ve tüm Amerikan imparatorluğunun koruyucu kanatları altında eylem gösteren gizli ajanları ve servisleriyle ABD emperyalizmi yerli yerindedir. «Panorama» dergisi şöyle soruyor: «SID ulusal güvenliğin sağlanmasına yardım ediyor mu, yoksa, tersine, CIA'nin kontrolü altında bulunarak, darbeci elemanlarla mı dolup taşıyor?» Aynı dergi, general Miçeli'nin, kendini savunmak için «NATO'nun sırlarını Batı karşı-istihbarat sistemini» ifşa edeceğinden Amerikalıların duydukları endişeleri en büyük koz olarak kullandığını iddia ediyor. Bunun içindir ki, ABD Devlet Sekreteri Kissinger, Roma'yı son ziyaret sırasında, Moro'ya «generale karşı ihtiyatlı hareket edilmesi»ni salık ver-

<sup>(14)</sup> «Rinascita», n. 42, 27 ottobre 1972, p. 1.

<sup>(15)</sup> Yine orada.

<sup>(16)</sup> Yine orada.

<sup>(17)</sup> «Rinascita», n. 7, 12 febbraio 1971, p. 3.

miş bulunuyor. <sup>(18)</sup> «New York Times»e göre, Kissincer'in Amerikan Kongresi'nde, CIA'in eylemini inceliyen komisyon önünde yaptığı şu konuşma çok daha ilginçtir: «Siz Şili'deki eyleminden ötürü beni suçluyorsunuz. Peki, bir İtalya'da veya diğer Batı Avrupa ülkelerinde komünistlerin iktidara gelmelerini önlemek için hiç bir şey yapmazsak, burada çok daha ciddi suçlamalarınız karşısında kalacak değil miyiz?»

Biz, İtalya'da veya başka ülkelerde cumhuriyete kastedecek bir hükümet darbesi için yanıp tutuşanlara şu uyarıyı bir daha tekrarlıyoruz: «Biz, ülkemizde zaferle sonuçlanan partizan savaşında başlıca girişim ve örgütlenme gücü rolünü oynamış olan bir partiyiz. Biz, hürriyet ve demokrasiyi savunmak sözkonusu' olunca, daima bütün güçlerini ve yeteneklerini seferber ederek savaşa atılabilen bir partiyiz. Emekçilerin diğer büyük güçleri, gericiliğin manevralarını toplu bir direnişle suya düşürmek ve bu savaş sonuna kadar sürdürmek üzere, tıpkı bizim gibi, gereken her araçtan yararlanma azmiyle dolup taşan gençlik de, yurttaşlar da, öteki partiler ve demokratik örgütler de bizimle beraber eylem gösteriyorlar. İtalya gibi bir ülkede zorbalara ve gericilere iktidarının bütün hürriyetleri boğarak her hangi bir düzen kurup tutunabileceğini düşünmek, büsbütün yanlış hesaplar yapmak demek olur; çünkü böyle bir şey akla hayale sığmayacak kadar büyük bir kaos yaratabilir, devlet eylemini de, ekonomik ve üretimsel hayatı da felce uğratabilir. Doğal olarak, deneyin de gösterdiği üzere, anayasa rejimine karşı, en azgın ve kıyıcı hücumlardan tutunda yasallık maskesine bürünmüş olanlarına kadar, her biçimde saldırıya geçilebilir. Ama emellerine bu biçimde ulaşmayı tasarlıyanlar hiç de hayale kapılmamalıdır. Halkın direnişi, anti-demokratik güçlerin yapacakları çıkışların karakterine bağlı olarak çeşitli biçimlerde kendini gösterse bile, her ahvalde çok güçlü ve ezici olacaktır. <sup>(19)</sup>

İtalyan komünistlerinin böyle bir uyarıda bulunmaları ve bunu tekrarlamaları sert çatışmalara pek meraklı olduklarından ileri gelmiyor. Onlar daima demokrasi çerçevesinden çıkmıyan yol ve yöntemleri yeğlemişlerdir ve yeğlemektedirler. Bu hükmün, mücadelede demokrasi çerçevesinde kalmanın, cumhuriyet anayasasına geçirilmesi için, Faşizme Karşı Direniş ve Kurtuluş Hareketi'ne katılan bütün güçler çaba göstermişlerdir. Faşizmin yenilgiye uğratılmasının bu 30. yıldönümünde, memleketimizde bütün anti-faşist güçlerin ve başlıca akımların (komünistler, sosyalistler, katolikler), bunca kurbanın kanlarıyla yazılmış olan bu anayasal hükmü sadık kalmaları zorunluğunu bir kez daha hatırlamamız gerekmektedir.

---

<sup>(18)</sup> «Panorama», n. 457.

<sup>(19)</sup> «L'Unita», 11 dicembre 1974.



## Emperyalizmin «barut depoları

### Rakamlar ve kanıtlar

Komünist ve işçi partilerinin 1969 yılında yaptıkları Uluslararası Danışma Toplantısı, halkları, bütün biçimleriyle militarizme karşı, özellikle ABD ve diğer emperyalist devletler askersel-sanayi kompleksine karşı savaşı güçlendirmeye çağırırdı.

Kapitalist ülkelerde, en önde komünist ve işçi partilerinin yürüdükleri harp aleyhtarı güçler militarizme karşı koyuyorlar. Son yıllarda anti-emperyalist cephe bir hayli genişledi. Harpçiler, emekçilerin en önemli ekonomik ve sosyal gereksinmelerinin giderilmesi için gerekli ödenek ve araçları yutan saldırgan emeller peşinde koşuyorlar. Bunlara karşı savaşa burjuva toplumunun giderek daha yeni tabakaları katılıyorlar. Militaristler gerilemek, çeşitli manevralar çevirmek zorunda kalıyor ve giderek bazı hallerde barışçı görünüşün duman perdesi ardına gizlenmeye çalışıyorlar. Fakat bugün, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden 30 yıl sonra da, militaristler esas mevzilerini terketmek niyetinde değildirlir.

Devlet-tekel kapitalizminin gelişmesi birçok burjuva memleketinde militarizmin şiddetlenmesiyle atbaşı gidiyor. Emperyalizmin yarattığı harp makinası sosyalist devletlere karşı yöneltiştir. Buna verilen ödevler, sömürücü düzeni korumak ve güçlendirmek, işçi sınıfının ve bütün demokratik güçlerin gitgide büyüyen anti-monopolist eylemlerine karşı savaşı yürütmek, ulusal kurtuluş hareketlerini bastırmaktır. NATO üyesi devletler hükümetleri, bu saldırgan blokun bütün varlığı boyunca, askeri hazırlıklara harıl harıl devam etmişlerdir ve etmektedirler.

Çeşitli emperyalist ülkelerin silâhlı kuvvetlerinin ve silâh donatılarının nitel ve nicel düzeyleri başka başkadır. ABD, İngiltere, ve Fransa nükleer silâha sahiptirler ve bu devletlerin stratejik görevleri silâhlı birlikleri de vardır. Öteki burjuva devletleri, nükleer potansiyele sahip olmasalar bile, olağan silâh hazinelerini durmadan yenilemekte ve yetkinleştirmektedirler.

Harpçiliğin hükümetin sivil daireleri arasında da etkisini artırıp yaygınlaştırma çabaları, politik hayatı askerleştirmenin tehlikeli bir çizgisidir. Amerikan Harp Bakanlığı bütün federal iktidar yürütüm organlarında ve Kongre'de 500'den fazla «irtibat subayı» bulunduruyor. (1) Geçen yıl, Kurmaybaşkanları Komitesi yönetim kurulunun bilgisi altında, askeri şeflerin 1971–1972 yıllarında Beyaz Saray içinde gözlemler ve casusluk yaptıkları gerçeği suyuüne çıktı. 1974 Şubatında «Le Drapeau Rouge» gazetesini (2), Belçika Ordusu Başkomutanlığı'nca hazırlanan «komünist balta-

(1) «Time», January 28, 1974.

(2) «Le Drapeau Rouge», 20 février 1974.

*NATO üyesi ülkelerin askersel harcamaları (\*)*

(1973 yılı fiyatlarına göre)

| Ülke             | Para birimi                | 1949   | 1954   | 1967    | 1969    | 1971    | 1973    |
|------------------|----------------------------|--------|--------|---------|---------|---------|---------|
| Belçika          | Belç. frankı (milyon)      | 8.273  | 20.707 | 30.396  | 33.892  | 39.670  | 49.075  |
| Kanada           | Kan. doları (milyon)       | 372    | 1.771  | 1.965   | 1.899   | 2.132   | 2.391   |
| Danimarka        | D. kronu (milyon)          | 360    | 885    | 2.249   | 2.640   | 3.195   | 3.711   |
| Fransa           | Fr. frankı (milyon)        | 4.787  | 11.710 | 28.912  | 31.700  | 35.000  | 41.460  |
| FAC              | B. Al. markı (milyon)      | —      | 6.287  | 21.408  | 21.577  | 25.450  | 31.597  |
| Yunanistan       | Yu. drahmı (milyon)        | 1.630  | 3.428  | 9.390   | 12.762  | 15.480  | 19.478  |
| İtalya           | İtal. lirası (milyar)      | 301    | 543    | 1.359   | 1.412   | 1.852   | 2.385   |
| Lüksemburg       | Lü. frankı (milyon)        | 112    | 565    | 413     | 391     | 442     | 575     |
| Hollanda         | gulden (milyon)            | 680    | 1.583  | 3.200   | 3.682   | 4.466   | 5.651   |
| Norveç           | Nor. kronu (milyon)        | 370    | 1.141  | 2.097   | 2.502   | 3.022   | 3.621   |
| Portekiz         | eskudo (milyon)            | 1.419  | 2.100  | 9.575   | 10.779  | 14.699  | —       |
| Türkiye          | T. lirası (milyon)         | 556    | 934    | 4.596   | 5.395   | 8.487   | 12.483  |
| Büyük Britanya   | İng. funt strelin (milyon) | 779    | 1.569  | 2.276   | 2.303   | 2.800   | 3.481   |
| ABD <sup>1</sup> | Amer. doları (milyon)      | 13.503 | 42.786 | 75.448  | 81.443  | 74.862  | 78.462  |
| NATO (toplam)    | Amer. doları (milyon)      | 18.713 | 56.314 | 100.190 | 106.392 | 104.981 | 120.827 |

<sup>1</sup> 1974–1975 mali yılı için ABD Harp Bakanlığına 82 milyar dolar ayrılmıştır. Bir kıyaslama fikri verebilmek için, NATO üyesi diğer birçok memleketin 1974 yılı askersel harcamaları (Amerikan dolarına çevrilmiş olarak) şöyledir: FAC 11 milyar, Büyük Britanya 8,5 milyar, Fransa 8,5 milyar, İtalya 4 milyar, Türkiye 1 milyar, «NATO Review» No 4, 1974.

(\*) Cetvel, kapitalist ülkelerin istatistik verilerine, kılavuzlardan alınan bilgilere, monografilere ve süreli basına dayatılarak hazırlanmıştır.

*Silâhlı kuvvetler ve silâhlar (1972 yılı durumu)*

| Ülke           | Silâhlı kuvvetler    |                    |                  |                   | Silâh çeşitleri    |                   |                   |
|----------------|----------------------|--------------------|------------------|-------------------|--------------------|-------------------|-------------------|
|                | Toplam sayı          | Piyade birlik-leri | Hava kuvvet-leri | Deniz kuvvet-leri | Uçak <sup>1</sup>  | Gemi <sup>2</sup> | Tank <sup>2</sup> |
| ABD            | 2.738.000            | 1.107.000          | 757.000          | 623.000           | 4.759 <sup>3</sup> | 1.210             | —                 |
| FAC            | 500.000              | 327.000            | 104.000          | 36.000            | 2.540              | 321               | 3.300             |
| Büyük Britanya | 370.000              | 176.000            | 110.000          | 83.000            | 1.569              | 452               | 1.000             |
| Fransa         | 570.000 <sup>4</sup> | 329.000            | 104.000          | 68.500            | 3.581              | 367               | 1.375             |
| İtalya         | 490.000              | 295.000            | 70.000           | 45.000            | 1.707              | 285               | 1.000             |
| Kanada         | 85.000               | 33.000             | 37.000           | 15.000            | 642                | 64                | 400               |
| Belçika        | 110.000              | 71.500             | 20.000           | 5.000             | 454                | 47                | —                 |
| Hollanda       | 120.000              | 76.000             | 21.500           | 19.000            | 714                | 132               | 1.005             |
| İspanya        | 366.000              | 220.000            | 33.500           | 47.500            | 862                | 166               | —                 |
| Japonya        | 270.500              | 179.000            | 41.700           | 38.300            | 1.295              | 295               | 1.000             |
| Avustralya     | 80.500               | 40.000             | 22.700           | 17.800            | 727                | 78                | 200               |

*Kaynaklar: «The Almanac of World Military Power», Second Edition, London, 1972.*

<sup>1</sup> Bu dilimde, ABD hariç, öteki ülkelerin bütün uçakları yansıtılmıştır.

<sup>2</sup> Bu dilimdeki boşluklar veri eksikliği yüzündendir.

<sup>3</sup> Bunlar savaş uçaklarıdır. Ayrıca, çeşitli askersel sınıfların yardımcı işlevlerde kullanılan toplam 25 uçağı vardır.

<sup>4</sup> Veri 1973 yılına aittir. «Le Monde», 25 avril 1974.

lama eylemi»yle savaş konulu bir gizli plândan özetler yayımladı. Bu plânda, ordunun memleket savunmasından daha çok, sosyal rejimi koruma işlevi için hazırlanmasını öngören yönergeler vardır.

Çoğu NATO ülkelerinde «para-military» adı verilen yarı-askersel birlik, servis ve örgütler («hazır kuvvet ekipleri»), militarizmin önemli dayanaklarıdır. Bunlar sözü geçen ülkelerin bazılarında doğrudan doğruya askersel birlikler bileşimine girmekte, diğer bazılarında da bağımsız olarak eylem göstermektedir. Bu ekiplerin ödevi, zaman zaman patlak veren halk hoşnutsuzluğu çıkışlarına yol vermemek, emekçilerin hak arama eylemlerini bastırmaktır.

Birleşik Amerikada 469 bin kişiyi bulan Milli Muhafızlar yarı-askersel güçlerin omurgasını oluşturuyor. Muhafız gücünün Pentagon'a bağlı kendi kurmayı vardır. Barış zamanında muhafız birlikleri bütün eyaletlere yerleştirilir ve eyalet valilerinin komutası altında bulunur. Birleşik Amerikada 1967–1968 yılındaki Zenci ayaklanmasından sonra. Milli Muhafız-

lar'ın «uslandırma» operasyonları yürütecek biçimde eğitimine özel bir önem verilmeye başlandı. İngiltere'de toplam sayısı 56,4 bini bulan Bölgesel ve askersel Gönüllü Komando birliklerinin de buna benzer bir işlev ve görevi vardır. FAC'de bu yarı-askersel birlikleri, 64 bin kişilik bölgesel silâhlı güçler, 22.282 kişilik sınır polisi birlikleri ve 17,5 bin kişilik iç güvenlik güçleri görevlileri oluşturmaktadır. Sınır polisi birlikleri açıktan açığa Nazilere tutkunluk ruhunda eğitilmektedir ve bu birlikler içinde ölç alma fikirlerinin en azgın yandaşları yuvalanmış durumdadır. İtalya'da yarı-askersel birliklerin çekirdeği, 80 bin kişiyi bulan karabinyerler tugayından oluşuyor ve bunları 30 bin kişilik güvenlik güçleri tamamlıyor. Fransa'da 65 kişilik jandarma tugayına 85 bin kişilik ordu yedek birlikleri ve 15 bin üyeli cumhuriyet emniyet güçleri «yardım» ediyorlar. İspanya'da jandarma birliklerine (65 bin kişilik) ordu subayları komuta ediyor.

Emperyalist harplere ve sömürge harplarına katılmış olan veya silâhlı kuvvetlerde görev almış bulunan yedeklere ve eski muhariplere militarizm büyük bir yer veriyor. Yığınlar arasında militarist görüşleri ve anti-komünist fikirleri yaymak için bunlardan geniş ölçüde yararlanılıyor. Yalnız Birleşik Amerikada 29 bin eski muharip var. Bunlarla ilişkileri bir özel Federal Daire yönetiyor ve bu daire, görevliler sayısı bakımından (197 bin kişi) Harp Bakanlığı'ndan sonra ikinci yeri alıyor. Federal Almanya'da yedekler 1,8 milyonu buluyor. Bunların çoğu ölç alma fikirlerinin yaygınlaştığı 1950 yıllarında ve 1960'ların başında Bundesver'in hizmetinde bulunmuş olup, birçoğu da halen okullarda ve üniversitelerde öğretim üeliği yapmak ve gençliği açıktan açığa militarizm ruhunda eğitmektedirler. Belçika'da 600 binden fazla, Hollanda'da 350 bin, Norveç'te 160 bin vb. yedek bulunduğu bilinmektedir.

Çağdaş askersel-sanayi komplekslerinin yapısında, silâh, cepane, donatım üretimiyle ve silâhlı kuvvetlere hizmetle görevli korporasyonlar seçkin bir yer tutuyor.

Birleşik Amerika'nın en büyük konsernleri 153 milyar dolar tutarında 116 çeşit silâh sistemi üretimi için peşin garantili siparişler almış bulunuyorlar. <sup>(3)</sup> Bu yekûnun yarısına yakını artık sözkonusu konsernlerin kasalarına girmiş durumdadır. «Trident» tipi yeni denizaltının yapımı çalışmaları devam ediyor. Askerî sanayiciler bu tip denizaltıların her biri için 1,3 milyar dolar alacaklardır. «B-1» tipi yeni bombardıman uçağı silâh konsernlerine 11 milyar dolar kazanç sağlayacaktır. <sup>(4)</sup>

1972 yılında, daha çok askersel siparişleri yerine getirmekle uğraşan İngiliz korporasyonları, şu ölçüde safi kazançlar sağladılar: «Vickers» 13,1 milyon sterlin; «Howker Siddeley» grubu 47 milyon; «EMI» 42,1 milyon; «Plessey Co» 44,1 milyon; «Jozeph Lucas» 38,1 milyon; «General

<sup>(3)</sup> «Congressional Record», S. 13521, July 16, 1973.

<sup>(4)</sup> «Time», February 11, 1974.

Electric» 161 milyon vb. ... (5) 1973 yılında askersel siparişler İngiliz havacılık işletmeleri sahiplerine 500 milyon sterlin kazanç sağladı.

Batı Almanya'da önde gelen askersel-sanayi tekelleri şunlardır: «MBB» («Messerschmitt-Bölkow-Blohm»), «Rheinmetall», «Dornier», «Diel», «VFW-Fokker», «Flick», «Thyssen» ... Çoğu kez, bu konsernler, savaş tekniği üretimine yatırılan sermayelerin kazançlarının % 30-50'sini almaktadırlar.

Askersel sipariş ve alışverişin özelliklerinden biri odur ki, hükümetten sipariş alan korporasyonlar, daha sonra yapım sürecinde, ürettikleri silâhın maliyetini istedikleri kadar artırırılar. Bu da onlara akla sığmıyacak kadar büyük kazançlar getirir. Örneğin, İngiliz firmaları hükümete, 1,5 milyon streline malolacak yeni bir çokamaçlı savaş uçağı üretmeyi vaatetmişlerdir. Yapım işi bitmeden, daha şimdiden, bu uçağı 9 milyon sterlin değer biçilmektedir. (6) Askersel firmalara herhangi bir kontrol uygulanmaması, yasama ve yürütme organlarının bunlara karşı hoşgörölü ilişkisinden ileri gelmekte ve bu başıboşluk çoğı hallerde örtölü-örtösüz yolsuzluklara olanak vermektedir.

Çokuluslu tekeller silâhlanma yarışının kızışmasına büyük bir ilgi gösteriyorlar. NATO kurmaylıklarının siparişleriyle, bunlar, ulusal tekellerle birlikte, uçak, helikopter, tank, top, tüfek ve makineli tüfek projeleri çizmekte ve bunları üretmektedirler. Kuzey Atlantik Paktı komutanlığı, bloka giren küçük devletlerin askersel gücünü ve aynı zamanda gelişme halindeki ölkelerin askersel gücünü uyumlaştırmaya çalışmaktadır. Yirmi yıl içinde (1950'den 1970'e kadar) ABD'nin başka ölkelere askersel «yardım»ı 34,3 milyar doları, son on yılda İngilterenin askersel yardımı da 1 milyar doları bulmaktadır.

Emperyalist askersel bloklar (NATO, SENTO, SEATO ve ANZUS), kendi içlerindeki çelişkilere karşın, bu gruplara giren ölkelerin topraklarında, havalarında, denizlerinde ve okyanuslarında süreli olarak çeşitli adlar altında ortak manevralar yapıyorlar. Yabancı ölkelere yerleştirilmiş olan emperyalist devletler askersel üsleri durmaksızın modernleştiriliyor ve güçlendiriliyor. Gerçi, son yıllarda ABD, sınırları dışındaki üslerin miktarını ve bu üslerdeki silâhlı güçler sayısını bir yere kadar azaltmıştır, fakat bunlar Pentagon'da en harpçi çevrelerin yayılıcı plânlarında eskisi gibi önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Birleşik Amerikanın 27 yabancı ölkede toplam 10 bin kilometrekareyi aşan bir arazi üzerinde 429 büyük ve 2.297 küçük üsse yerleştirilmiş silâhlı kuvvetleri vardır.

Tekelci burjuvazinin sahip bulunduğu yığinsal enformasyon araçları da militarizmin yardımcılarıdır. FAC'de A. Springer basın tröstü korkunç

(5) «Sanity», April, 1974.

(6) «Morning Star», April 6, 1974.

bir ün kazanmıştır. «United States News and World Report» dergisi Pentagon'un borazanı, «National Broadcasting Company» radyo-televizyon sistemi de Amerika'da silâhlanma yarışını körükliyenlerin en önde gelenlerinden biridir. R. Thomson'un basın imparatorluğu ile İngiliz askersel-sanayi kompleksleri arasında sıkı bağlar vardır.

Komünist ve işçi partilerinin 1969 yılında yapılan Uluslararası Danışma Toplantısı'nın, militarizme karşı savaşı güçlendirme çağrısı şimdi de gündeldir. Gericî çevreler dünyada olumlu değişimleri önlemeye çalışıyor, gerginliğin azaltılması sürecini durdurmak ve geri çevirmek istiyorlar. Otuz yıl önce Alman faşizmi ve Japon militarizmi üzerinde elde edilen utkular, buyurucu bir tonla, militarizmin tarihsel hükümlülüğünü hatırlatmaktadır.

# Marks'ın öngörülleri

Kurt Hager

ASBP Politbüro üyesi ve MK Sekreteri

K. Marks'ın «Gotha Programının Eleştirisi» adlı yapıtının  
100. yıldönümü üstüne

Bundan yüz yıl önce, 1875 Nisanında ve Mayıs başlarında K. Marks «Alman İşçi Partisi Programına kenar notları»nı yazdı ve bunları V. Bracke'ye bir mektubuyle birlikte Eisenach Partisi yönetim kuruluna gönderdi. Bu belgeler bilimsel komünizm hazinesine «Gotha Programının Eleştirisi» adıyla girdi.»<sup>(1)</sup>

«Gotha Programının Eleştirisi», «Komünist Partisi Manifesti» ve «Kapital»den sonra K. Marks'ın en önemli teorik yapıtıdır. Marks'ın kapitalist üretim tarzı kanunları üzerindeki onyıllarca süren incelemelerinin ve Paris Komünü'nden çıkarılan ibret derslerinin sonuçları bu yapıtında formüle edilmiştir.

Marks ve Engels, ancak bilimsel teoriyle silâhlanmış tek, birleşik, devrimci partinin bütün işçi sınıfının temel menfaatlerini dile getirebileceğini bilim açısından ispatladılar. Onlara göre, işçi sınıfı yalnız bilimsel dünya görüşü sağlam temeline dayanarak kendi tarihsel misyonunu yerine getirebilir; bu sınıfın devrimci partisi de sözkonusu misyonun amacını, gerçekleştirilme yollarını ve mücadelenin çeşitli durum ve koşulları içinde izlenmesi gereken strateji ve taktiği belirleyebilir. Gotha Programı Tasarısının yayımlanmasından birkaç ay önce F. Engels işçi hareketi önderlerine düşen ödevi şöyle hatırlatıyordu: «Bütün teorik sorunlar üzerinde gitgide daha çok derine inmek ve aydınlığa kavuşmak, eski dünya görüşüne özgü geleneksel palavraların etkisinden gitgide daha çok kurtulmak, ve sosyalizmin artık bilim halini aldıktan beri, kendisine karşı bilime ya-

(1) 1875 Mayısı sonunda Gotha şehrinde yapılan Birleştirici Kongre'de, «Sosyal-Demokrat İşçi Partisi» (başta Bebel ve Libkneht olmak üzere Eisenach'lılar) ile «Alman Genel İşçi Birliği» (Lasalle'cılar) «Alman Sosyalist İşçi Partisi»ni meydana getirdiler. Marks'ın program tasarısı üzerindeki eleştirisi ancak 1891'de ve hem de eksik olarak yayımlandı. F. Engels'in A. Bebel'e yazdığı ve yine bu tasarı hakkında etraflı bir eleştiriyi içeren 18/28 Mart 1875 günlü mektup, ilk olarak 1911 yılında ortaya çıktı. Gerçi her iki belge de Gotha'da yapılan Birleştirici Kongre'nin çalışma ve kararları üzerinde dolaysız bir etki yapmadı. Fakat bunların Marksist-Leninist teori ve devrimci hareket bakımından kalımlı bir değer taşıdıkları söz götürmez.

naşılır gibi yanaşılmayı, yani incelenip öğrenilmeyi gerektirdiğini daima gözönünde bulundurmak . . . » (2)

«Gotha Programının Eleştirisi»nde bizim dünya görüşümüzün savaştan ve yaratıcı karakteri inandırıcı biçimde beliriyor. Marks, burjuva ideolojisini, Lasal'cı ve bayağı-demokratik görüşleri amansızca eleştirerek, proletarya diktatörlüğünün ilk tarihsel örneği olarak Paris Komünü'yle başlayan yeni dönemde uluslararası işçi hareketi gelişmesinin ortaya koyduğu temel sorulara cevap verdi. Ve bu cevap bilim açısından o kadar doğrudur ki, bugün de (yüz yıl sonra) komünist ve işçi partilerinin yolunu aydınlatmaktadır. «Gotha Programının Eleştirisi» yapının özünü, iktidar sorunları, devrimcilerle oportünistler arasında daha o zaman mücadelesi yapılan proletarya devrimi ve proletarya diktatörlüğünün gerekliliği sorunları oluştuyordu. Sınıf savaşının bu ana sorunları üzerindeki tahlil, Marks'a, proletaryanın politik ve ekonomik savaşına ilişkin, işçi sınıfının eylembirliği ve bağlaşımlar politikasına ilişkin sonuçlar çıkarma olanağını verdi.

«Gotha Programının Eleştirisi»ni 1891'de Engels ilk defa olarak yayımladığı zaman, bu belge, Alman sosyal-demokratlarının Erfurt Kongresi'nde (1891) Alman işçi hareketine Marksizmin yerleşmesine başlangıç olan bir programın kabul edilmesini büyük ölçüde etkiledi. Engels «Marks'ın eleştirisinin etkisini tamamiyle gösterdiği»ni memnuniyetle kaydetti. (3) Ve işte artık yüzyıldan beri de bu eleştiri devrimci güçlere oportünizme karşı savaşlarında yardımcı oluyor.

Oportünistlerin ve burjuva ideologlarının, «Gotha Programının Eleştirisi»ndeki fikirlerin propagandasını daima engellemeye, bu eleştirinin önemini küçümsemeye ve içeriğini değiştirip yozlaştırmaya çalışmış olmaları anlaşılır şeydir. Bunun tersine, uluslararası devrimci işçi hareketinin en iyi temsilcileri, sınıf savaşının karmaşık sorunlarını çözmeye Marks'ın ilkesel yargılarını kılavuz edinmişler ve bunları pratikte de gerçekleştirmişlerdir.

Bu konuda V. İ. Lenin'in çalışması değerli bir örnektir. Lenin, emperyalizm ve sosyalist devrim çağında işçi hareketinin karşı karşıya geldiği sorunları analize ederken, devlet ve devrim hakkındaki Marksist öğretiyi geliştirirken «Gotha Programının Eleştirisi»ne tekrar tekrar başvurmuştu. Lenin, Marks'ın öğretisini zenginleştiriyor, oportünistçe hücumlara karşı ardıcıl bir direniş gösteriyordu. «Gotha Programının Eleştirisi»nin bütün içeriğini yeni koşulların fonu üzerinde derinden derine incelediği «Devlet ve Devrim» adlı yapıtında Marksizm ile Leninizmin birliği elle tutulur ve gözle görülür bir açıklıkla dile getirilmiş bulunuyor.

(2) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 18, s. 499.

(3) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 38, s. 157.



Marks'ın kapitalizmden sosyalizme devrim yoluyla geçişin yasallıkları hakkındaki öngörülerini bugün bizim için özel bir önem taşıyor. Marks'ın «Gotha Programının Eleştirisi»nde belirlediği olumlu fikirler utkusal sosyalist devrimler boyunca geçilen sınava pratik olarak dayanmıştır. Bu fikirler, gelişmiş sosyalist toplumun oluşmasında ve adım adım komünizme geçilmesinde yeni yeni onaylar kazanmaktadır. Marks'ın öngörülerinin doğruluğu, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'yle, Sovyetler Birliği'nin tarihsel gelişmesiyle, dünya sosyalist sisteminin kurulması ve güçlenmesiyle, toplumsal uygulamalarla, milyonlarca emekçinin yaratımlı çalışmalarının sonuçlarıyla, komünist ve işçi partilerinin eylemleriyle kanıtlanmaktadır.

Tarih ve zamanımız şuna tanıklık ediyor: Uluslararası işçi sınıfının bütün savaşlarında, sosyalizm ve komünizm yolunda atılan her ileri adımda «Gotha Programının Eleştirisi»ni yaratanın dehası tekrar tekrar beliriyor. Marksizmin yüz yıl boyunca eskimiyen bu coşku ve atılım dolu belgesi, biz komünistler için, kapitalist sömürü ve ezgiye karşı, burjuva ideolojisine karşı savaşta, komünist toplum düzenini kurma sorunlarını işleme ve çözmede eşsiz bir eylem kılavuzu, olarak kalıyor.

İşçi sınıfının devlete karşı tutumu hakkında Marks'ın yaptığı konuşmalar, yüz yıl önce olduğu gibi, bugün de, işçi sınıfının evrensel-tarihi misyonunu yerine getirmek için yürütülen savaşın bilimsel temele dayanan strateji ve taktiklerinin işlenmesinde yol gösterici ödevini görüyor.

Opportunistlerin burjuva devletini idealize etme, onun sınıfsal özlüğünü gözlerden saklama ve sınıfların üstünde bir kurum olarak gösterme denemelerine karşılık, Marks ve Engels, bunun biçimleri ne kadar değişik ve çeşitli olursa olsun, gerçekte daima burjuva diktatorası olduğunu açıkça gösterdiler. Bugün sosyal-reformistlerin, tekelci sermaye devletine herkesin çıkarlarına hizmet eden ve ancak «daha büyük demokrasi»nin gerçekleştirilmesi anlamında bir düzeltmeye gereksinen «sosyal hukuk devleti» adını vermeleri, iktidar ortamında kapitalist ilişkileri gizleme ve bunları sonrasızlaştırma çabasından başka bir şey değildir. Kapitalizmde hayat (işsizlik, enflasyon, ilerici güçler temsilcilerinin belirli görevlere getirilmelerinin yasaklanması vb.) bugün bu gibi savların tutarsızlığını her zamankinden daha büyük bir açıklıkla ortaya koymakta, Marks ve Engels tarafından temellendirilen yargının, yani kapitalist sistemin mutlaka aşılması gerektiği yargısının doğruluğunu pekiştirmektedir.

Devletin sınıfsal özlüğünün Marks tarafından keşfedilmesi, hemen, sosyalist düzeni yaratmanın kesin önkoşulu sıfatıyla proletarya diktatörlüğünün bilimsel olarak temellendirilmesine yol açtı. Marks şunları yazıyordu: «Kapitalist toplumla komünist toplum arasında, birincisinin devrim yoluyla ikincisine dönüştürülmesi dönemi vardır. Politik geçiş dönemi de bu dönemi karşılar, ve bu dönemin devleti proletaryanın devrimci dikta-

törlüğü'nden başka bir şey olamaz.» <sup>(4)</sup> Marks'ın bu yargısı, Lenin'in de-  
yimiyle, «bütün devrimci öğretisinin bilânçosunu oluşturun.» <sup>(5)</sup> Lenin,  
sınıf savaşını kabul ederken, ancak proletarya diktatörlüğünü de tanı-  
yana Marksist denilebileceğini defalarca belirtmiştir.

İşçi sınıfının egemenliği, bu sınıfın diğer emekçilerle bağlaşmasına da-  
yanır, zira bunların temel menfaatleri arasında uzlaşmaz zıtlıklar yoktur.  
Bundan ötürü, sosyalist devlet toplumun çoğunluğuna hizmet eder ve bu  
devlet, kendisinden önce gelen, azınlığın, sömürücü sınıfın egemenlik  
aracı olan her türlü devlet iktidarından tamamen ayrılır.

Sosyalist devlet kendi sınıfsal iç niteliği dolayısıyla tarihte eşi görül-  
medik ödevleri yerine getirmekle ödevlidir. Bu devlet, sosyalizm kuru-  
culuğunun, bu düzenin bütün üstünlüklerini geliştirmenin ve bunlardan  
yararlanmanın en önemli aracıdır. ASBP'nin VIII. Kongresinde (1971)  
E. Honeker yoldaş şunları söyledi: «Proletarya diktatörlüğü, bütün dün-  
yada dostlarımız tarafından hararetle selâmlanan ve düşmanlarımız tara-  
fından nefretle karşılanan egemenlik biçimidir. Bunun içindir ki, biz,  
işçi sınıfının diktatörlüğünü ve yönetmenlik rolünü gözbebeğimiz gibi  
koruyacak ve sosyalist toplumun daha sonraki gelişmesi içinde ona  
daha büyük bir önem kazandıracğıız.» <sup>(6)</sup>

İktidardan uzaklaştırılmış bulunan sömürücü sınıf üzerinde baskı yap-  
mak, yeni üretim ilişkilerinin üstün gelmesiyle ve «kim kimi» sorunu sos-  
yalizm yararına çözüldükten sonra önemini yavaş yavaş kaybeden sosya-  
list devletin geçici bir ödevidir. Bu devletin öteki ödevleri (ekonomik, sos-  
yal-politik ve kültürel dönüşümleri gerçekleştirme ödevleri) ise, gelişmiş  
sosyalist toplumda gitgide artan, sosyalizm kuruculuğunun genişlemesi  
oranında, Marksist-Leninist partinin yönetimi altındaki işçi sınıfının yönet-  
me ve plânlama işlevini günden güne daha bilinçli olarak yerine getir-  
mesi ve bu suretle bütün toplumsal süreçlere yön vermesi oranında artan  
bir önem kazanmaktadır. Sosyalist devletin güçlenmesi ve sağlamlaşması  
bütün daha sonraki başarıların önkoşuludur.

Sosyalizmin en büyük üstünlüğü ekonomik ve sosyal süreçleri her ba-  
kımından plânlama olanağındadır. Bilimsel-teknik devrim böyle bir plân-  
lamanın gereklilik ve önemini artırıyor. Kapitalizmden sosyalizme geçiş  
döneminde olduğu gibi, gelişmiş sosyalist toplum döneminde de, devlet  
halk ekonomisini plânlama ve yönetme işlevini, bu çokyanlı ve karmaşık  
işlevi gerçekleştirme yeteneğine sahip biricik örgüt olarak kalıyor.

Sosyalist devletin önemli bir karakter çizgisi de sosyalist demokrasidir.  
Sosyalist demokrasi durmadan yetkinleştiriliyor; işçiler ve diğer emek-

<sup>(4)</sup> K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 27.

<sup>(5)</sup> V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 37, s. 241-242.

<sup>(6)</sup> Alman Sosyalist Birlik Partisinin VIII. Kongresi. Moskova, Politik eser-  
ler yayınevi, 1972, s. 52.

çiler toplum yönetimine gitgide daha geniş ölçüde celbediliyor. Sosyalist demokrasinin bütün halkalarında yurttaşlar etkin ve kaliteli bir iş görüyor, toplumun selâmeti ve toplumun her üyesinin selâmeti için reel egemenliği gerçekleştiriyorlar.

Marksizm-Leninizm klâsikleri, sosyalist halk egemenliği problemini, demokratik santralizmin güçlendirilmesi ve sosyalist demokrasinin biteviye genişletilmesi olarak ele alıyorlardı ve netekim bu problem Sovyetler Birliğinde ve öteki sosyalist ülkelerde böylece çözülmektedir.

İşçi sınıfının dolaysız, en yakın ödevlerini, Marks, «Gotha Programının Eleştirisi»nde proletaryanın kurtuluş savaşının büyük hedeflerine yönelişle birleştiriyordu. Bununla beraber, Marks, işçi sınıfının, sermaye egemenliğine son verme ve sosyalizmi kurma amaçlı devrimci savaşında her bilimsel öngörü ve her stratejik yönelimin mutlaka toplumsal ilişkilerin ve aktif gelişme kanunlarının titizlikle çözümlenmesi temeline dayanması gereğini çıkış noktası yapıyordu. Marks ve Engels gelecek toplumu tasarlama hayaller kurmaya ve sahteciliklere daima kesinlikle karşııyorlardı. Onlar, komünist toplumun gerekliliğine, onun başlıca doğrultularına ve karakter çizgilerine ilişkin hükümleri hertürlü hayalcilikten uzak olarak ve bilimsel bir kesinlikle formüle edebildiler. Bu düşünceler, V. İ. Lenin tarafından işlenen, Sovyetler Birliği ile öteki sosyalist ülkelerin uygulamalarıyla pekişen sosyalizm ve komünizm kuruculuğu tümel teorisinin temeli oldu.

Geleceğin toplumuna ilişkin ve «daha âdil dağıtım»ının en önemli kriteriyumu sayan küçük burjuva-sosyalist görüşlerine karşı sert ve uzun bir tartışmaya girişen Marks, komünist toplumsal gelişme safhasının yeni nitel çizgilerini belirledi ve bunun kapitalizm karşısındaki, kesin üstünlüklerini karakterize etti. Bundan başka, «üretim tarzı»nın her şeyden önce mülkiyet ilişkilerinin ve bu arada «tüketim maddeleri dağılımı»nın da belirliyen ilişkilerin çözümleyici rolüne özellikle dikkati çekti. Marks, ancak üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetin varlığı ve insanın insanı sömürmesine son verilmesi koşullarında işçilerin ve bütün emekçilerin kendi emeklerinin ürünü nimetlere sahip ve kendi yazgılarına buyruk olabileceklerini belirtti.

Sosyalist ülkeler komünist partileri, emekçilerin çabalarını, sosyalist mülkiyeti plânlı ve etkin biçimde kullanmaya, elden geldiğince hızla çoğaltmaya ve korumaya yöneltirken, Marks'ın vasiyetlerini yerine getirmiş oluyorlar. Tarihsel deney, sosyalist üretim tarzının, Sovyetler Birliğinde ve bütün kardeş sosyalist ülkelerde şimdiki başarıların ve bu ülkelerin gücünün temeli olduğunu, gerçekleşmiş olan sosyalizmin uluslararası alanda giderek artan çekim gücünün eninde sonunda bu ülkelerin eşsiz atılımı gelişmesinden ileri geldiğini gösteriyor.

Sosyalist ülkelerde «üretim maddi koşulları»nın «işçilerin kendi kolek-

tif mülkiyeti» (7) olması, toplumda emekçilerin nitel bakımdan yepyeni durumuna yol açmıştır. Sosyalist mülkiyet ilişkilerinde doğrudan doğruya üreticilerin kendilerinin yararı olduğu, maddi refah ve kültür düzeylerinin gözle görülürcesine yükseldiği bugün daha büyük bir belirginlikle ortaya çıkıyor.

Hem bireysel tüketimin biteviye yükseltilmesi, hem de «gereksinmeleri kolektifçe giderme»nin (8) daha büyük bir hızla gelişmesi için özen göstermekle bizler de Marks'ın öğütlerini yerine getirmiş oluyoruz. Yüzyıl önce, Marks, gereksinmeleri kolektif olarak giderme payının «çağdaş toplumdaki ölçüsüne kıyasla derhal önemli derecede artacağını ve yeni toplumun gelişmesiyle gitgide daha çok büyüyeceğini» (9) öngördü. Gerçekten de, örneğin bizim memleketimizde, 1975 yılı halk ekonomisi planı gereğince halka toplumsal fonlardan sağlanacak hizmet ve yardımlar 1974 yılına kıyasla 2,5 milyar mark yada % 7 oranında artacak ve 37,1 milyar markı bulacaktır. Meydana getirilen fonların kullanımı, eğitim, sağlık, sosyal yardım ihtiyaçları için, kültürel hayatın gelişmesi için ödenek ayrılmasını, yiyecek maddeleri (örneğin süt, tereyağı, et, ekmek, balık vb.) tüketim fiyatlarının, aynı zamanda geniş ölçüde kullanılan sanayi malları tüketim fiyatlarının düşük tutulmasının gerektirdiği ödemeleri ve konut yapımı ek ödemelerini içermektedir. Bundan başka, halk işletmeleri ve sosyalist üretim kooperatifleri, kendi planları gereğince, işçilerin kültürel ve sosyal gereksinimleri için büyük ödenekler ayırmaktadırlar.

Öyle «eleştirciler» vardır ki, biz komünistlere Marks'ın gerçekte neyi öngördüğünü öğretmeye kalkışır, Sovyetler Birliğinde ve öteki sosyalist ülkelerde gerçekleştirilmiş olana kıyasla güya daha da iyileştirilmiş yeni yeni sosyalizm «modeller»ini bize dayatmaya çalışırlar. Bu «öneriler»e daha dikkatle eğilecek olursak, bunlarda çoğu zaman Marks tarafından daha «Gotha Programının Eleştirisi»nde bilimsel açıdan yalanlanmış olan tasarımların yer aldığını görürüz. Biz bu «eleştirciler»in öğütlerine kulak asmamak ve Marks'ın yönergelerine bağlı kalmakla doğru hareket etmiş bulunuyoruz.

Marks tarihsel gelişmenin soyut olarak kurulmuş idealistçe tasarımlara uydurulmasının bilime aykırılığını ve politik bakımdan zararlı olduğunu ispat etti. Örneğin, herkesçe bilindiği gibi, emeğe göre ödeme sosyalist prensipi işçi sınıfının kapitalist toplumdaki durumuna kıyasla çok büyük bir tarihsel ilerleme ve komünizme doğru daha sonraki gelişmenin başlıca kaldırıcılarından biridir. Ve daha Marks zamanından bilinmektedir ki, içinde bulunulan durum için «emeğin eşit ölçü'yle ölçüldüğü» (10) bu

(7) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 20.

(8) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 20.

(9) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 17.

(10) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 19.

tarihsel eşitlik biçiminde de henüz eşitsizlik vardır. Emeğe göre ücret sosyalist prensibine burjuvaca ve anarşistçe yapılan hücumlara, Mao-cuların denkleme, eşitleme teranelerine, burjuva kibirlilik veya küçük burjuva katlanmazlığı ideologlarının uydurmalarına Marks'ın bir yargısı toptan cevap vermektedir. Bu yargı şudur: Emeğe göre ödeme prensibiyle ilgili eşitsizlik komünist toplumun ilk safhası için kaçınılmazdır. «Hak hiç bir zaman ekonomik düzenin ve bununla şartlı toplumun kültürel gelişmesinin daha üstüne çıkamaz.»<sup>(11)</sup>

Kapitalizm dünyasının bunalımlarla salsıldığı ve enflasyonun arttığı, emperyalizmin fikir yapıcılarının ekonomide «sıfır artış»tan söz ettikleri ve tüketimin sınırlandırılmasını öğütledikleri, kapitalist ülkelerde emekçilerin sosyal güvencesizliğinin arttığı koşullarda sosyalizmin üstünlükleri daha belirgin biçimde ortaya çıkıyor. Ekonominin halk yararına dinamik gelişmesi örneğini yalnız sosyalist düzen veriyor.

Emekçilerin yaşama düzeyini daha fazla yükseltmek, sosyalizm kuruluşunun ana hedefi, ASBP VIII. Kongresi tarafından ve sosyalist topluluk ülkeleri kardeş partilerinin kongreleri tarafından belirlenen ana ödevdir. Bugün sosyalizm, henüz üretim düzeyi bakımından en gelişmiş kapitalist memleketleri geçememiş olsa bile, emekçilerin (tam istihdam ve emeğin korunması gibi, öğrenim ve sağlık koruma, dinlenme gibi, analık haklarının ve çocuğun savunulması gibi) yaşamsal önemde birçok gereksinimlerinin daha tam olarak giderilmesini sağlayabiliyor. Sosyalizm kadınların hak eşitliğini garantiliyor, gençliğin haklarının tam olarak gerçekleştirilmesini sağlıyor, ihtiyarlara sosyal yardımı güven altına alıyor, emekçilere ulusal kültürün ve dünya kültürünün değerlerinden yararlanma olanakları veriyor. Sosyalist toplumda ayrıcalık sahibi sınıf veya tabakalar yoktur; varlıkları devam eden sınıflar arasındaki ayrımlar da yavaş yavaş giderilmektedir. Uluslar ve halklar arasında, yurttışla devlet arasında yeni ilişkiler meydana gelmektedir. Sosyalizm, toplum ile kişi arasında yabancılaşmaya yol açan sosyal nedenleri süratle ortadan kaldırmaktadır. Bu toplum yüksek ahlâk niteliklerine sahip olan insanın yaratıcı kabiliyetlerini geliştirmek üzere ardıcıl koşullar yaratarak gerçek özgürlüğü sağlamaktadır. Sosyalizmin «Gotha Programının Eleştirisi»nde ortaya çıkarılan gerçek anlamı sosyalist topluluk ülkelerinde daha tam olarak gerçekleştirilmektedir.

Marks'ın öngörülerinin bilimsel karakteri, kapitalizmden komünizme doğru geçişin birtek sıçrayışla birdenbire gerçekleştirilemeyeceğini, bu geçişin uzun bir dönemi, bir toplumsal düzenin devrim yoluyla diğerine dönüşmesi dönemini kapsıyacağını, komünist toplum aşamasının sosyalizm ve komünizm olarak iki olgunlaşma safhası olduğunu kanıtlamasında kendini gösteriyor. Bu safhalar arasındaki ayrımlar şundan ileri

(11) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 19.

geliyor: «Sosyalizm kendi özel temeli üzerinde gelişmiş bir komünist toplum değildir», tersine «kapitalist toplumdaki henüz doğmuş olan ve dolayısıyla her bakımdan (ekonomik, moral ve ulusal bakımlardan) bağrından çıkıp yetiştiği eski toplumun kalıtım belirtilerini taşıyan bir komünist toplumdur.»<sup>(12)</sup>

Ne var ki, bu iki safhanın şematik olarak bölünmesi doğru olmaz. ASBP VIII. Kongresi kararları, doğruluğu Sovyetler Birliğinin deneyiyle pekişen Marksist-Leninist hükmü, yani sosyalizm ve komünizmin tek toplumsal-ekonomik gelişme aşaması olarak komünist toplumun gelişmesinde iki safha olduğu hükmüne dayanıyor. Bu iki safha arasında uyumlu geçişler vardır.

Gelişmiş sosyalist toplum da sosyalizmin aşamasıdır. Bu aşama içinde komünizm yüksek safhasına geçiş hazırlığı oluşur, bunun maddi ve mânevi koşulları olgunlaşır. Bu geçiş, tarihsel olarak, ancak sosyalizmin bütün üstünlüklerini ve üretim güçlerini sözün tam anlamıyla geliştirme ve kullanma temeli üzerinde gerçekleştirilebilir. Yeni toplum, gelişmesi boyunca çeşitli aşamalardan geçtiği için, her aşamanın toplumunun sosyal-ekonomik olgunluğu önyargısız ve tam olarak tahlil edilmeli ve bu temel üzerinde daha sonraki ödevler belirlenmeli, gerçekçi bir sosyalist kuruculuk politikası izlenmelidir. Lenin, politikada bütün güçlük ve bütün hünerin, her döneme özgü sorunların özelliklerini, partinin eylem ortamı olan koşulların özelliklerini isabetle gözönüne almakta kendini gösterdiğine işaret eder.

İçinde bulunduğumuz aşamada bize düşen ödevler, sosyalist toplumun üretim güçlerini daha çabuk geliştirme, bu toplumun bütün üstünlüklerinden toplumsal üretimin yeğînleştirilmesinde, sosyalist ekonomik entegrasyonun geliştirilmesinde ve bilimsel-teknik ilerlemenin hızlandırılmasında yararlanma ödevleridir. Bizler «Gotha Programının Eleştirisi» ruhunda hareket ederek, başlıca üretim gücünün insanın kendisi olduğu gerçeğini hiç bir zaman unutmuyor, kol ve kafa emeği arasındaki çelişkiyi gidermeye çalışıyor, bütün emekçilerin yetenek ve kabiliyetlerinin gelişmesine, öğrenim ve kültür düzeylerinin yükselmesine özen gösteriyoruz. Böylelikle, daha şimdiden, sosyalist toplumda yaratıcı emeğin en önemli yaşamsal gereklik olacağı komünist toplum yüksek safhası için karakteristik olan çizgiler belirlemeye başlıyor.

Marks, komünizmin ulaşılacak hedef olarak bir an bile gözden uzak tutmadığımız ikinci safhası hakkında şunları yazıyor: «Komünist toplumun yüksek safhasında, insanı köleleştiren işbölümüne bağlılık ve bununla birlikte kol ve kafa emeği arasındaki karşıtlık ortadan kalktığı zaman; emek sadece bir yaşam aracı olmaktan çıkarak en önemli yaşamsal gereklik

(12) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 18.

haline geldiği zaman; bireylerin etrafli gelişmesiyle birlikte üretim güçleri de büyüdüğü ve bütün toplumsal servet kaynakları dolgun bir ırmak gibi aktığı zaman, ancak o zaman, burjuva hukukunun dar çevreni tamamen aşılacak ve artık o toplum kendi bayrağına „Herkesten kabiliyetlerine göre, herkese gereksinmelerine göre!“ sloganını yazabilecektir.»<sup>(13)</sup>

Marks «Gotha Programının Eleştirisi»nde önemli problemleri, sosyalizmin gerçekte enternasyonal olduğu noktasından hareket ederek ele alıyor. Bu temel belge, uluslararası işçi hareketinde uyumlu bir eylem için, proletarya enternasyonalizmi için Marks ve Engels'in sürekli bir mücadele yürüttüklerinin kanıtıdır. Marks, Gotha Programı Tasarısı'nı, proletarya enternasyonalizmine bağlılığı kabul edip ayrıca saptamadığı için, sadece «işçi hareketine en sınırlı ulusal açıdan bakan»<sup>(14)</sup> Lasal'in görüşünü yansıttığı için şiddetle eleştirmişti.

Marksizm-Leninizm, ulusal olanla enternasyonal olanın, sosyalist yurtseverlikle proletarya enternasyonalizminin birlik ve karşılıklı bağlılığını daima önemle belirtir. Marks'a göre, ulusallıkla sınırlı yaşam, ulusal sınırlara rağmen karşısında ortak düşman bulunan proletaryanın objektif sınıfsal menfaatleriyle tamamen çelişir, ters düşer. Bundan ötürü, Gotha Programı Tasarısı'nda yer alan ve burjuva milliyetçiliğine ödün vermekle bir olan hükümlere, «halkların uluslararası kardeşleşmesi» gibi belirsiz teze Marks'ın karşı koyduğu açık sınıfsal istek şuydu: «Çeşitli ülkeler işçi sınıflarının egemen sınıflara ve bunların hükümetlerine karşı ortak savaşta uluslararası kardeşleşmesi»<sup>(15)</sup>. İşçi sınıfının enternasyonal birliği, bu sınıfın başarılı savaşının başlıca koşuluydu ve bugün de başlıca koşulu olarak kalmaktadır.

Zamanımız, proletarya enternasyonalizminin yenilmez bir yaşamsal güce sahip olduğuna tanıklık ediyor. İşçi sınıfının rolü bugün ne derecede durmadan artıyorsa, dünya devrimci sürecinde proletarya enternasyonalizminin önemi de o derecede artmaktadır.

Proletarya enternasyonalizminin geleceğe yönelik ve nitel bakımdan daha yüksek derecede gelişmesi, zamanımızın kesin devrimci gücü haline gelen sosyalist devletler topluluğunun gelişmesinde, bu devletlerin kardeşçe karşılıklı ilişkilerinde ve Sovyetler Birliği etrafında sıkı bir birlik meydana getirmiş olmalarında, sosyalist ekonomik entegrasyonda, dünya komünist hareketinin gelişmesinde, bu hareketin birliklerinin, yani tarihsel amaçlarda, ideolojide (Marksizm-Leninizm) ve ortak düşmana karşı savaşın menfaatlerinde birlik temeline dayanılarak meydana gelmiş eylem

<sup>(13)</sup> K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 20.

<sup>(14)</sup> K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 22.

<sup>(15)</sup> K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 19, s. 22.

kollarının daha yakın etkileşme ve daha sıkı hareket birliğinde ifadesini bulmaktadır.

Sosyalist topluluğun daha kudretli bir varlık haline gelmesi ve çekim gücünün süratle artması, kardeş partiler arasında işbirliği ve bir eylem uyumu yaratılması, uluslararası güçler oranının bundan böyle de sosyalizm yararına değişmesinin, SBKP XXIV. Kongresi tarafından belirlenen Barış Programı'nı gerçekleştirmede, barış ve güvenlik mücadelesinde elde edilen değerli sonuçların pekişme ve genişletilmesinin önemli koşullarıdır. Devrimci güçler ne kadar toplu ve uyumlu hareket ederlerse, aralarında eylembirliği ne kadar sağlam olursa, başarıları da o kadar büyük olacaktır.

Proletarya enternasyonalizmi bugün her şeyden önce SSCB ve diğer sosyalist topluluk ülkeleriyle kardeşçe bağlaşmanın güçlenmesinde; komünist ve işçi partilerinin kenetli birlik ve topluluğunu daha da sağlamlaştırmak için savaşta; kapitalist ülkeler işçilerinin savaşı ve ulusal kuruluş hareketiyle dayanışmada, emperyalizme karşı, barış, demokrasi ve ulusal bağımsızlık için savaşan bütün güçleri desteklemede; anti-komünizme ve anti-sovyetizme karşı, burjuva milliyetçiliğine karşı, sosyalist topluluğu ve komünist hareketini parçalamayı amaçlayan hertürlü denemeye karşı ardıcıl bir savaşımda dile gelmektedir.

Bundan böyle de bu denenmiş yolca yürümek, Marks ve Engels tarafından «Gotha Programının Eleştirisi»nde tanımlanmış olan fikirleri ardıcıl olarak uygulama anlamına, Marksizm-Leninizm fikirlerinin hayata geçirilmesi ve yaratıcı biçimde geliştirilmesi için yorulmak bilmeksizin çalışma anlamına gelmektedir.



## Sosyalist demokrasinin çağdaş problemleri ve gelişme perspektifleri

*Uluslararası teorik konferans*

*Sofya'da, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi'yle birlikte örgütlediği «Sosyalist demokrasinin çağdaş problemleri ve gelişme perspektifleri» konulu bir uluslararası teorik konferans yapıldı. Konferansa Alman Demokratik Cumhuriyeti, Bulgaristan, Çekoslovakya, Küba, Moğolistan, Macaristan, Polonya, Romanya ve Sovyetler Birliği parti yöneticileri ve bilginleriyle «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulu üyeleri katıldılar.*

*Bu sayımızda, konferansta yapılan tartışmaların özetlerini ve dergimiz başredaktörünün kapanış konuşmasını ana hatlarıyla veriyoruz.*

*İşçi sınıfının partisi  
sosyalist demokrasinin garantisidir*

Konferansta söz alanların çoğu, sosyalist demokrasinin halk çoğunluğunun ve her şeyden önce sömürücü azınlığın egemenliğinden kurtulmuş olan işçi sınıfının kazanımı olduğunu belirttiler. Bu özellik, sosyalist demokrasinin ana çizgilerini ve burjuva demokrasisi karşısındaki kesin üstünlüklerini belirlemektedir. Bundan ötürü de, işçi sınıfının partisi sosyalist demokrasinin başlıca garantisidir.

SBKP Merkez Komitesi şube şefi yardımcısı, hukuk bilimleri doktoru G. Şahnazarov demokrasinin sağlanmasında ve gelişmesinde komünist partisinin rolü konusunda bir konuşma yaparak özetle şunları söyledi: Bilindiği üzere, anti-komünist propaganda, sosyalizm politik sisteminin uygulamadaki bu oluşmasıyla çeşitli kanı ve menfaatlerin gözetilmesini ve korunmasını güven altına almadığı savına başlıca kozlarından biri olarak dört elle sarılıyor. Ve buna dayanarak, burjuva örneği politik «plüralizm»in yeğlenmeye değer olduğunu belirtiyor.

Gerçekteyse durum bunun tam tersidir.

Bir kere, burjuva sistemi biçimsel açıdan bile toplumun bütün katlırının ve öbeklerinin iradesini yansıttığını hiç bir suretle iddia edemez. Öyle ki, burjuva parlâmentarizminin kendi özlüğü gereği olarak, muhalefet sadece hükümeti eleştirme hakkını kullanır ve hükümet de onun kanısını dikkate almak ve hele muhalefet partilerince temsil edilen sosyal

zümre ve politik akımların çıkarlarını politikasında gözönünde bulundurmak zorunda değildir. Dediğim gibi, bu biçimsel açıdan bile böyledir. İşin özüne inerek, herkesçe bilindiği gibi, burjuva iktidar partileri de, muhalefet partileri de, eninde sonunda sermayenin çıkarlarını savunmaktadırlar.

Sosyalist topluma gelince, durum değişir. Bu toplumun en karakteristik çizgisi halkın bütün sınıf ve tabakalarının köklü yaşamsal menfaatlerinin uygunluğudur. Toplumun komünist partisi tarafından yönetilmesi olanağı ve gerekliliği de bundan ileri gelir. Sosyalizmin politik sistemi, her şeyden önce izlenen siyaset hattıyla emekçilerin genel menfaatlerinin uygunluğunu güven altına alarak, halkın çeşitli katmanlarının özgül menfaatlerinin her bakımdan gözetilip korunmasını sağlar.

Gerçekten de, Sovyetler Birliğinde bütün halkın temel menfaatlerinin birliği söz götürmez ama, örneğin kadınların, öğrenci gençlerin, emeklilerin kendilerine özgü ayrı kaygıları da vardır; bunun gibi, köy ortamında çalışan makinistlerin, ulaştırma ve hizmet alanları işçilerinin, ülkenin güney kesimlerinde, merkez kesiminde ve kuzey bölgelerinde yaşayanların, SSCB nüfusunu oluşturan çeşitli ulusların ve halk gruplarının da özgül ilgi ve menfaatleri olabilir. Bu çok çeşitli gereksinimleri doğru bir yanılaşım ve vakitlice dikkate almak, bunların giderilmesi işini âdil bir düzene bağlamak ve bunları bütün halkın menfaatleriyle uyumlaştırıp bağdaştırmak olağanüstü önemli ve son derece karmaşık bir sorundur.

Böyle bir sorunu ancak Komünist Partisi çözebilir ve netekim pratikte çözmektedir. Buna da partinin oluşma bileşimi sayesinde, yani Sovyet toplumunun bütün sınıf ve katmanlarının öncü kişilerini saflarında toplamış olması sayesinde; bir yandan da SBKP'nin bölgesel, ulusal, üretimsel, mesleksenel temel üzerinde ve yaş gruplarına göre oluşan menfaat ve gereksinimleri dile getiren bütün devlet ve toplum örgütlerinin çalışmasını uyumlaştırması sayesinde ulaşılmaktadır.

Komünist Partisi, kişiliğinde bütün Sovyet insanların, toplumun tecrübeli ve güvenilir politik öncüsünü gördükleri için, tek tek sosyal grupların toplumsal menfaat ve gereksinmelerini uyumlu biçimde bağdaştırmayı başarabilmektedir.

G. Şahnazarav sözlerini şöyle bitirdi: Kendiliğinden anlaşılıyor ki, genel ve özel menfaatleri başarıyla uyumlaştırma işi, parti ile bütün emekçiler arasında sağlam bir bağıntı gerektiriyor. Komünist partisinin yönetmenlik rolünü daha geniş plânda gerçekleştirmek sosyalist demokrasi prensiplerinin kayıtsız-şartsız gözetilmesini istiyor. Bu prensiplerden ödün verme anlamında her geri adım, her biçimde keyfi hareket, ülkenin ulusal menfaatlerine ve sosyalizm dâvasına ciddi zararlar verebilir. Maocuların «kültür devrimi» bunu yeterince açıklıkla göstermektedir.

Konferansa katılanlardan birçoğu, sosyalist demokrasi mekanizması içinde partinin rolü ve yeri sorunu üzerinde özel bir dikkatle durdular. Varşova Üniversitesi'ne bağlı Devlet ve Hukuk Bilimleri Enstitüsü müdürü S. Zavadski şunlara değindi: Burjuva görüşüne göre, bilimsel-teknik devrim koşullarında bütün ekonomi sorunları güya mesleksel karakterlidir ve bunları yalnız uzman çözebilir. Bu türlü yaklaşım elbette demokratik kurumları inkâra, politik partilerin rolünü küçümsemeye yol açıyor. Ve bütün bu yargılar her şeyden önce sosyalist devlete karşı yöneltilmiş bulunuyor.

Ama gerçekte, bilimsel-teknik devrimin gelişmesi, partinin yönetmenlik rolünü aşağılamak şöyle dursun, tersine bu rolün daha da artması sonucunu doğuruyor. Bu arada ekonomiye ilişkin kararların toplumsal-politik değerini ve bunun önemini yükseltiyor. Bu yoldaki her kararın önce sosyalist düzenin değerler sistemi açısından, emekçi yığınlarının sınıfsal menfaatleri açısından, sonra da mesleksel açıdan değerlendirilmesi gereklidir. Bu kararların toplumca görüşülmeye sunulması büyük bir önem taşır. Ve ancak işçi sınıfının partisi şu veya bu problemi her yünden ele alıp düşünebilecek ve çözümün olanaklar çerçevesindeki en iyi komple biçimine ulaşabilecek durumdadır.

Ne var ki, gelişmiş sosyalist toplumda partinin yönetmenlik rolüne yalnızca karar ve çözümlerin en iyisine yönelik sorunu açısından bakılamaz. Şunu da dikkate almak gerektir ki, bu toplumda ileri olanın tutucu karakterli olgulara karşı mücadelesi belirli ölçüde giderek sertleşir, zira hayatın gelişme hızı artar ve değişimleri daha büyük bir süratle dikkate almak gerekir. Bu koşullarda bütün ilerici güçleri birleştiren partinin öncülük rolü büyür. Parti toplumsal gelişme programını hazırlar ve bunun uygulanmasını yönetir.

Çeşitli sözcüler, konuşmalarında, çağdaş aşamada yalnız partinin yön verici çalışmasının içeriğindeki değişmeyi değil, bu çalışmanın metotlarını yetkinleştirme yollarını da dikkatle incelediler. Bu arada, Macaristan Sosyalist İşçi Partisi MK üyesi ve Şube Yönetmeni P. Roman'a şöyle bir soru yöneltildi: «Yaptığınız konuşmada, sosyalizmin olgunluk derecesinin yükselişiyle partinin toplumsal gelişmeyi yönetme metotlarında bazı değişme eğilimlerinden söz ettiniz. Buna ilişkin olarak, komünist partisinin ana işlevinin sadece eğitsel etkileme ve tartışmalar örgütlemekten ibaret olduğu hakkındaki görüşe ne dersiniz?»

P. Roman bunu şöyle yanıtladı: Biz parti yönetiminin bütün biçimlerini önemli saymaya devam ediyoruz. Sosyalizmin bütün tarihsel gelişme dönemi boyunca partinin rolünü zerrece hafife almaya gelmez. Sosyalist toplum gelişmesi ne kadar çok çeşitli ve daha karmaşık, partinin belgin politikasının ve politik yönetiminin önemi de o kadar büyük olacaktır.

Bir de şu var: Partinin yönetimi yalnız şu veya bu sorun doğrudan doğ-

ruya parti organları tarafından çözümlendiği zaman değil, komünistlerin yığınlar arasında partinin politik hattını uygulamaları sırasında da söz-konusu olmalıdır. Örneğin devlet temsil organları seçimleri için aday göstermek üzere yapılan seçimönü toplantılarına, yurttaşların yanı sıra, parti organlarının görüşünü bilen ve bu görüşü savunmak üzere kanıtlar ileri süren komünistler de katılıyorlar. Bu başka türlü de olamaz, zira parti işçi sınıfının ve bütün halkın menfaatlerini dile getirmektedir.

Romanya delegelerinden Y. Çeterki, yaptığı konuşmada, Romanya'da parti ve devlet organlarının işlevlerini bağdaştırma pratiğinden söz ettiği için, delegasyona şu soru soruldu: «Bu bağdaştırmada, devlet hayatında demokratik normların gözetimi üzerinde parti kontrolünün zayıflaması nasıl önleniyor? Bürokrasiye karşı nasıl mücadele ediliyor?»

Romanya Komünist Partisi MK üyesi ve «Era Socialista» dergisi baş-redaktörü Ş. Voyku soruyu şöyle yanıtladı: Bizde il parti komitesi sekreterinin aynı zamanda il halk şûrası başkanı olması, parti ve devlet dallarında tek elden yönetim ve kontrolü sağlıyor. İşlevlerin böylece bağdaşımı kolektif çalışmaya kapalı değildir. Temsil organları halk tarafından, genel, eşit ve gizli oylamayla seçiliyor. 1975 Martında yapılacak seçimlerde, bir şûra üyeliği (halk vekilliği) için birden fazla aday gösterilme usulü uygulanacaktır. Bu uygulama bizce demokrasinin genişletilmesi demektir. Öte yandan, yığınların kontrol sistemi ve devlet organlarının eylemi üzerinde toplumsal kontrol vardır. Öyle ki, sendikaların ve öteki yığın örgütlerinin temsilcileri, hükûmete, bakanlık kadrolarına, işletme ve kurum komiteleri yönetim kurullarına katılabiliyorlar. Bundan başka, şûra üyeleri (halk vekilleri) ve devlet cihazı sorumlu görevlileri çalışmaları hakkında emekçilerin önünde hesap vermekle yükümlü bulunuyorlar. Devlet katında bir yönetmenlik görevine atanma, prensip itibarıyla, yarışmayla ve mutlaka sözkonusu adayın çalıştığı kolektifin önerisiyle oluyor.

Ş. Voyku sözünü şöyle bağladı: Ben bu sözlerimle elbette memleketimizde formalizmi ve bürokrasiyi artık tamamen ortadan kaldırdık demek istemiyorum. Bu yolda daha pek çok çaba gerekiyor. Ve partimiz bu illetlerle ardıcıl biçimde savaşıyor.

Moğolistan Devrimci Halk Partisi MK aday üyesi, felsefe bilimleri doktoru S. Namsaray, Moğolistan'da kuşaktan kuşağa işçi sınıfının oluşmasının sosyalist demokrasinin gelişmesi üzerinde nasıl etki yaptığı sorunu üzerinde durdu ve özetle şöyle dedi: İşçi sınıfının sayıca büyümesinin yanı sıra, bileşiminde de nitel değişimler oluyor: Doğrudan doğruya aratlıktan (hayvancılıkla uğraşan köylü) yetişenlerin payı azalıyor, işçi ve memur ortamından yetişen işçilerin payı artıyor, 7-10 sınıflı genel öğrenim okullarını, mesleksen-teklik okulları ve teknikumları bitiren işçilerin sayısı çoğalıyor.

İşçi sınıfı, MDHP'nin yönetimi altında, sosyalizme özgü bir politik ya-

şam mekanizmi ve demokrasi biçimleri yaratıyor. Bunun ana niteliği, politik demokrasiyle sosyal-ekonomik hayat demokratizmini birleştirmesidir. Sosyalist demokrasi yalnız bir sınıfın değil, bütün halkın menfaatlerine hizmet ediyor. Bunun garantisi de, devlet işlerinin yürütülmesinde yönetmenlik rolünün Moğolistan işçi sınıfına düşmesidir. MHC Büyük Halk Hural'ı (meclisi) halkvekillerinin (1973) dörtte biri işçidirler.

İşçilerin sosyal-politik aktifliği, kişinin her yönlü gelişmesinin gitgide daha önemli etkeni oluyor. İşçi sınıfı her büyük toplumsal uygulamaya en etkin biçimde katılıyor, her ilerici girişimin inisiyatörü oluyor.

Sosyalist demokrasinin gelişmesinde işçi sınıfının yönetmenlik rolünün belirtilerinden biri de, parti, devlet, sendika, gençlik örgütlerinin eylemine bu sınıfın aktif olarak katılmasıdır. 1940 yılında MDHP'nde işçiler bütün üyelerin ancak % 6,4'ü kadarken, 1971 yılında artık % 30'unu oluşturuyorlardı.

Konferansta söz alanların birçoğu, sosyalist demokrasinin gelişmesinin, kendiliğinden-gelme bir süreç değil, sosyalizmin objektif yasallıkları uyarınca bilinçle yön verilen bir süreç olduğunu belirttiler. Bu süreçte esas güç, yönetici güç rolünü halkın öncüsü olan komünist partisi yerine getiriyor. Sosyalist düzende demokratizmi derinleştirmenin kesin güvencesi de bilhassa bu partinin eylemidir.

### *Demokrasi, özgürlük, sorumluluk*

S. Zavadski, sosyalist demokrasinin gelişmesini şartlandıran etkenler arasında, ekonomik karakterli gereksinmelerin başta geldiğini söyledi ve şöyle devam etti: Polonya Birleşik İşçi Partisi, iç politikada, yüksek ekonomik gelişme tempoları sağlama, toplumun sosyal ve kültürel yaşam koşullarını iyileştirme hedefini güdüyor. Fakat bütün emekçilerin girişimi biteviye genişletilmedikçe, bu sorunun çözümü olanaksızdır. Bu yolda, emekçilerin, toplumun yazgısı bakımından kendilerine düşen ve bütün ülkenin sahibi oldukları gerçeğinden ileri gelen sorumluluğun bilincine varmaları günden güne daha büyük bir etmen olmaktadır.

Emekçi yığınlarının idare işlerine katılımını genişletmeden, sosyalist devletin çeşitli işlevleri yerine getirilemez. Bu yargı, sosyal ve kültürel politika bir yana memleketin savunulması, asayişin sağlanması ve adaletin korunması işlevleri için tamamen geçerlidir. Böyle bir katılım hiç bir zaman parlamenterizm geleneksel çerçevesine sığmaz. Bu katılım bütün devlet yönetimi katlarında derin bir demokratizmi gerektirir.

S. Zavadski, kendi kanısınca, sosyalist demokrasinin gelişkinlik düzeyini belirliyen birçok kriteriyum saydı: Devlet idaresine emekçilerin katılma derecesi ve devlet kararlarının içerliği üzerindeki reel etkileri; sosyalist anayasayla garantili yurttaşlık hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirme dere-

cesi; hukuk alanında, politik, ekonomik ve sosyal hayatta eşitliğin gerçekleşme derecesi; sosyalist yasallık prensibinin hayata geçirilme derecesi vb. gibi. Demokratizmin gelişmesi tek tek bu kriteriyumlardan her birine dayanılarak değerlendirilse bile, yine de bunların ancak komple olarak uygulanması sosyalist demokrasinin gelişkinliği hakkında tam bir fikir verebilir.

SBKP MK görevlilerinden, felsefe bilimleri doktoru Y. Krasin, konuşmasında, sosyalist demokrasinin en önemli öğelerinden biri olan eşitlik konusu üzerinde durdu. Gerçekleştirilen sosyalizmin bütün tarihi, giderek daha tam bir eşitliğe doğru sapmasız bir hareket olarak da tanımlanabilir. Bu süreç, sınıfsal uzlaşmaz zıtlıkların ortadan kaldırılmasında, kol ve kafa emeği, köy ve şehir arasındaki karşıtlığın giderilmesinde, toplumun sosyal-politik birliğinin pekişmesinde, sınıfsal ayrılıkların aşama aşama giderilmesinde ifadesini bulur. Bu alanda ulaşılan başarılar, sosyalist demokrasinin burjuva demokrasisine üstünlüğünü ortaya koyar. Bundan ötürü, burjuvazi, sosyal eşitliği bir fikir olarak da gözden düşürmeye çalışıyor ve bu bakımdan burjuva toplumsal fikir yapıcısı olan klâsiklerin demokratik kalıtımı ile de ilişkisini kesmiş oluyor.

Reel sosyalizmin deney, sosyal eşitliğin bir hayal, bir düş olmadığını gösteriyor. Tam sosyal eşitlik, emek eyleminde çeşitli türlerin ve alanların sosyal anlam ve öneminin aynı düzeye getirilmesini gerektirir. Çeşitli emek türlerinin eşdeğerliği, yüksek idare işlevlerinin yerine getirilmesiyle ilişkili eylem türlerinin olağanüstülük ayrıcalığını yavaş yavaş gidecektir. Toplum ve toplumun bütün üyeleri, her birinin toplumsal işbölümünde kendi eğilim ve yeteneklerine en uygun yeri almasında yarar görecektir, buna can atacaklardır. Sömürücü düzen tarafından küçümsemiş olan emek eylemi türlerinin toplumsal açıdan değerini yükseltmeyi sağlayacak maddi ve mânevi koşullar artık olgunlaşmaktadır.

Burjuva ideologlarının, toplumun özgürlük veya eşitlik gibi bir ikileme karşı karşıya geldiği yolundaki savları da saçmadır. Onlar, özgürlüğün çeşitlilik gerektirdiğini, eşitliğinse monotonluğa yol açtığını söylüyorlar. Oysaki, eşitlik ne özgürlükle, ne de demokrasiyle çelişir. Sosyal eşitlik hiç de monotonluk demek değildir. Tam tersine, bu eşitlik, insanlar arasındaki yapay engelleri ortadan kaldırarak, kişiliğin çok yönlü gelişmesi için, bütün kabiliyetlerinin ortaya çıkabilmesi için en elverişli koşulları yaratır.

Konferansta sosyal eşitlik sorununun böylece ele alınmasıyla ilgili olarak, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulu üyelerinden, Büyük Britanya Komünist Partisi temsilcisi İ. Koks, Sovyet delegasyonuna şu soruyu yöneltti: «Bütün konuşmacılar, sosyalist demokrasi koşullarında ulaşılan ilerlemenin gözalcı bir tablosunu çizdiler. Erkek kadının hak eşitliği sosyalist ülkelerde prensip olarak ilân edilmiş ve pratikte de büyük ölçüde gerçekleştirilmiş bulunuyor. Ne var ki, bu ülkelerin hükümet-

lerinde ve iktidardaki Marksist-Leninist partilerin merkez komitelerinde sorumlu görevler alan kadınların sayısı önemsiz denecek kadar azdır ve kadınların bu ülkeler nüfusu içindeki payı ile oranlı değildir. Bence geçmişin kalıtımı olan bu eksiklik özeleştiriyeye değer bir konu değil midir ve sosyalist ülkeler bunun giderilmesi için daha enerjik tedbirler almayacaklar mıdır?»

G. Şahnazarov bu soruyu şöyle yanıtladı: Marksizm-Leninizm klâsikleri kadınlara ayrımlı işleme son verileceğini, onların da öğrenimde ve üretici çalışmaya katılımda geniş olanaklara kavuşacaklarını, sosyal ve hukuksal durumlarının erkeklerin durumuyla eşitleneceğini öngörmüşlerdi. Bu öngörü sosyalist toplumda büyük ölçüde gerçekleşti. Sovyet devletinin her gelişme aşamasında, halk ekonomisi sisteminde, kültür, eğitim-öğretim, bilim ve sanat alanlarında gitgide daha çok sayıda kadın sorumlu yönetim görevlerine getiriliyor. Bugün birçok kadınımlar, Birlik Cumhuriyetleri parti örgütleri merkez komiteleri sekreteri olarak, SBKP bölge ve semt komiteleri sekreteri olarak çalışıyorlar. Ülkemizde yersel sovyetler halkvekillerinin % 47,4'ü ve SSCB Yüksek Sovyeti halkvekillerinin de % 31,3'ü kadındır.

Bununla beraber, itiraf etmeliyim ki, bu sorunun çözümü yolunda daha bir hayli mesafe almamız gerekiyor. Kadınların hükümet organlarında yaraşık ölçüde yer almalarını engelliyen nedenler hâlâ giderilmiş değildir. Sosyalist ülkelerde de kadınların ev işleriyle, çocukların eğitimiyle haddinden fazla yüklü oldukları, parti ve devlet işinin de insanı büsbütün angaje ettiği, hemen hemen serbest vakit bırakmadığı bir gerçektir. SBKP bütün bu problemleri iyice görüyor ve toplum hayatının bütün alanlarında kadınların erkeklerle tam sosyal-politik eşitliğinin sağlanmasını bir program ödevi olarak benimsiyor. Şu da var ki, bu süreç, elbette belirli sosyal-politik ve ekonomik önkoşulların varlığını gerektirmektedir. Bu koşullar da gelişmiş sosyalist toplumun yetkinleştirilmesi boyunca yaratılmaktadır.

1. Koks şunları söyledi: Bana kalırsa, sosyalist ülkelerde kadınlar konusunda ayırıma tamamen son verilmiş olsa bile, kadınlara yönetim katlarında görev verilmesinde hâlâ belirli bir geri kalma vardır. Burjuva demokrasisi koşullarında, yönetici sınıf, kadınlara hiç bir zaman gönüllü olarak bu gibi olanaklar vermiyor. Fakat geniş yığın hareketleri karşısında, kadınlara bu bakımdan biraz daha önem vermek zorunda kaldılar ve örneğin şimdi Büyük Britanya hükümet organları kadrosunda kadınların oranı biraz arttı. Sorun öncelikle maddi koşullar sorunu değildir, zira sosyalist ülkelerde bu koşullar kapitalist memleketlerdekiyle kıyasla çok daha iyidir. Sorun, benim kanımca, erkeklerin bu probleme yanışında düğümleniyor. Çocuklara niçin yalnız anne bakacaktır? Ailede bu yalnız onun ödevi midir? Bence sorun aynı zamanda ideolojik plânda ortaya konulmalıdır. Bundan yüz yıl önce K. Marks «bütün ölü kuşak-

ların geleneği sağların dimağlarına bir karabasan gibi çöküyor» (!) demişti. Ve işte erkekler de gelenek uyarınca yönetim katlarına yerleşiyorlar. Biz sosyalizmde kadınların da erkeklerle eşit olarak yönetim katlarında görev alabilmeleri için çalışmalıyız ve çalışacağız.

Bulgaristan Komünist Partisi MK üyesi ve «Novo Vreme» («Yeni Zamanlar») dergisi sorumlu redaktörü prof. N. İribacakov, çeşitli toplumsal-ekonomik sistemlerde kişilik ile demokrasi arasındaki bağıntı konusuna değindi ve özetle şunları söyledi: Bu iki toplumsal olgu birbirinin varlığını gerektiriyor ve şartlandırıyor. Bu nedenle tarihte kişilik ve demokrasi aynı zamanda ortaya çıkmışlardır. Eski Doğu, kayda değer uygarlıklar ve güçlü imparatorluklar yaratmıştı, fakat insan kişiliğini tanııyordu. Eski Doğu'da insan ya tanrısal bir zorbaydı, yada kişiksiz yığına karışıp gidiyordu. Bundan ötürü, eski Mısır'da, insanın, ölümünden sonra «ahret mizanı» kurulduğunda, sağlığında başkalarından bir ayrımı olmadığını, giderek olmasını da düşünmediğini, yani kişilik sahibi olmadığını ispatlaması zorunlu sayılıyordu.

İnsan kişiliği kavramı, eski Yunanistanda demokrasinin ortaya çıkışıyle birlikte doğdu. Ne var ki, bu demokrasi yalnız «özgür vatandaş» kişilik sayıyordu. Bu demokraside köleler «hayvan» yada «konuşan âlet» sayılıyor ve onlara kölecinin kişiliğinin uzantısı gözüyle bakılıyordu. Burjuva demokrasisi kölelik devri demokrasisine kıyasla elbette daha yüksek tipten bir demokrasiydi, fakat bu da sınıfsal bakımdan sınırlıydı ve sınırlı olarak kalmaktadır. Kapitalizmde kişiliğin değer ölçüsü özel mülkiyet. Tek tek insanlar arasında ilişkileri, toplumda bunların rolünü ve önemini de özel mülkiyet belirlemektedir.

İşte bunun içindir ki, sosyalist demokrasi yeni tipten bir demokrasidir, demokrasinin yüksek biçimidir, çünkü kendi varlığı ve gelişmesi, toplumun bütün üyelerinin gerçek kişilikler haline, sosyal-politik hayatın ve tarihsel yaratıcılığın aktif kurucuları haline, kendi sosyal-tarihsel varoluşunun efendileri haline getirilmesini gerektirir ve ister.

BKP MK üyesi ve BHC Devlet Konseyi üyelerinden prof. Y. Radev, S. Zavadski'nin ileri sürdüğü fikri, yani hak ve özgürlüklerin hacminin demokratizmin temel kriteriumlarından biri olduğu görüşünü destekledi ve şöyle devam etti: Bulgar toplumunun halen içinde bulunduğu tarihsel aşama, yurttaşların hukuksal statüsünde devamlı değişiklikler yapılmasını gerektiriyor. Sosyalist anayasayla garantilenen hak ve özgürlükler giderek daha tam ve çokyanlı bir uygulamayla yerleşiyor. Toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki nitel değişimlere uygun olarak yeni haklar da doğuyor. Orneğin yurttaşların yasama işlerine (kanun yapıcılığı) daha eylemsel biçimde katılmalarında kendini gösteren politik hakların genişlemesi şimdiki aşamanın önemli bir ayırıcı vasfıdır. Yurttaşların seçim haklarının

(!) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 8, s. 117.



içeriği, özellikle halkvekili adaylarını gösterme girişiminin seçmenlere bırakılması ve kendilerine gereği halinde halvekillerini geri çağırma sorununu gizli oyla kararlaştırma olanağının verilmesi sayesinde, derinleşmiş bulunuyor.

Emek eyleminden doğan haklar da giderek genişliyor. Halen hazırlanmakta, görüşülmekte olan İş Kanunu Tasarısı emek ilişkilerinde yeni ve daha yetkin bir sistemi öngörüyor.

Sosyalist demokrasinin olağanüstü önemli bir ögesi de yurttaşların kişisel haklarıdır. Bu alanda da birçok yeni normlar oluşuyor. Bu cümleden olarak, BHC Anayasası, kişi dokunulmazlığı güvencelerini genişleterek, yurttaşın, kişisel yaşamına, aile hayatına yönelik kanunsuz müdahalelere karşı, iyi ad ve ününün karalanmasına karşı savunma hakkı tanıyor.

Bir başka önemli eğilim de, toplumun üyelerine, sahip oldukları hak ve özgürlüklerden reel, aktif olarak ve sözün tam anlamıyla yararlanma olanağı sağlayan maddi ve diğer güvencelerin genişletilmesidir. Sosyalist demokrasiyi biçimsel burjuva demokratizminden ayıran ana çizgilerden biri de budur.

PBiP MK sorumlu görevlilerinden, sosyal bilimler doktoru *V. Dobjitski*, konuşmasında özellikle şunları belirtti: Emperyalizmin saldırgan güçleri, uluslararası ilişkilerdeki yumuşamayı, iyileşme sürecini, sosyalist ülkeler topluluğuna karşı hücum ve kışkırtılar için kötüye kullanma fırsatları kolluyorlar. Bu kötücül tutum, fikir değiş tokuşu ve haberleşme, kültür alanında işbirliği, yabancı memleketlere seyahat vb. gibi birçok politik hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesi sorunundaki cepheleşmede apaçık kendini gösteriyor. Burjuva ideologları bu saydığımız isteklerden pek insancıl bir ağızla söz ediyorlar. Ama pratikte, kapitalizmin övgücüler, «serbest fikir değiş tokuşu»nu, sosyal düzenlerine bakılmaksızın bütün Avrupa halklarının aynı biçimde düşünmelerini sağlama aracı olarak anlıyor, «haber akımı»nı da sadece batıdan doğuya yönelik biçimde kabul etmek istiyorlar. Kapitalist ülkelerin «serbest değiş tokuş» sloganının temelinde sosyalist ülkeleri evrim yoluyla «değiştirme» ümitleri yatıyor, bu hedefe ulaşma aracı olarak da insanların düşünme tarzını kendi istedikleri gibi eşitleme mücadelesine belbağlıyorlar. Böylece anladıkları ve dayatmak istedikleri «serbest değiş tokuş», vaktiyle emperyalizm tarafından yürütülen «psikolojik harp»ten pek az ayrılmıyor.

Biz gerçek kültür alışverişinden, insanlar arasında temasların genişletilmesinden, turizmin geliştirilmesinden vb. yanayız, fakat bütün bunlara uluslararası ferahlamayı geliştiren bir araç gözüyle bakıyoruz ve bunların diğer memleketlerin içişlerine karışma aracı olarak kullanılmasına göz yumamayız. Bu görüş ve tutumu, sosyalist devletlerin dış politika pratiği de tamamiyle doğrulamaktadır.

Alman Sosyalist Birlik Partisi heyetine şu soru soruldu: «Alman Demokratik Cumhuriyetinde, coğrafi durum özellikleri, burjuva propaganda merkezlerine yakınlık, sosyalist demokrasiyi geliştirme koşullarına ne ölçüde etki yapıyor?»

ADC Bilimler Akademisi üyelerinden prof. V. Vayhelt soruyu şöyle yanıtladı: Birçok ahval var ki, burjuva ideolojisinin memleketimize sokulmasını kolaylaştırıyor. FAC-ADC sınırı boyunca, bu maksatla özel hoparlör ve diğer teknik araçlar yerleştirilmiştir. FAC'de radyo ve televizyon programlarının çoğu zaman enformasyon özgürlüğüyle hiç bir ilişkisi yoktur. Hayat, emperyalizmin, bu enformasyon özgürlüğü kavramından sadece anti-komünist propaganda serbestliği anladığını gösteriyor. Ama biz gerçek enformasyon özgürlüğünden yanayız, bunun dezenformasyon özgürlüğü olarak anlaşılmasını istemiyoruz. Bu nedenle, memleketimizde, ideolojik harp hizmetine koşulmuş, düşman fikirler aşıl原因an kitap, dergi ve gazetelerin yayılmasına elbette izin vermiyoruz.

ASBP, burjuva propagandasının etkisine engel olmak için, sosyalist demokrasinin sınıfsal özlüğünü ve üstünlüklerini gösterme yolundan yürüyor, bunu elle tutulurcasına kavratmaya çalışıyor. Burjuva demokrasisi sözcüğü işletme ve fabrika kapıları önünde durup kalıyor, amma sosyalist demokrasi tam da bu işletme ve fabrikanın içinde başlıyor. ADC yurttaşları, ancak bir işçi-köylü egemenliği ülkesinde emekçilerin menfaatlerinin devlet politikası sorunu olabildiğini görme ve buna inanma olanağı buluyorlar. ADC'ni ziyaret eden (son zamanlarda memleketimizi birkaç milyon FAC ve Batı Berlin yurttaşı ziyaret ettiler) ve doğallıkla burjuva görüşlerini de beraberlerinde getiren FAC yurttaşları, sosyalizmdeki gerçek ve sağlam demokratik hayata hayran oluyorlar. ADC'de apolitik olduklarını kendileri söyleyen ve sosyalist demokrasi hakkında her hangi bir teorik bilgileri de olmayan nice partisiz yurttaşımız, bu demokrasiyi ve kendi devletlerini, inanç ve övünçle, aktif bir çabayla savunuyorlar. Emperyalizmin sınırlarımıza yakın oluşu, burjuva propagandasının bütün manevralarını dikkatle izlememizi, karşıımızdakilerin gerekçe ve kanıtlarına süratle ve ilkesel bir tutumla cevap vermemizi gerektiriyor. Bu bakımda da, sosyalist demokrasi mekanizmasını teorik olarak esaslı biçimde işleme ve sürekli pratik çabalarla geliştirme işi büyük bir önem kazanıyor.

### *Deney zenginliği ve çeşitliliği*

Konferansa katılanlar, kendi ülkelerinde demokratik hayat pratiğini ayrıntılarıyla anlattılar; kardeş partilerin kolektif deney hazinesini zenginleştiren başarıları çözümlediler ve sentezler yaptılar.

G. Şahnazarov, demokrasi ile devlet idaresi etkinliği arasında kopmaz

bir bağ bulunduğunu belirtti. Marksizm-Leninizmin kurucuları, yeni tip tarihsel egemenliğin tutunmasını sağlama sorununu, hiç bir zaman, toplumu ve toplum ekonomisi ve kültürünü topyekün yeniden kurma, insanlar için her şeyi yeterince garantili bir yaşamın koşullarını yaratma sorunlarından, son çözümde sosyalizm ve komünizm kuruculuğu sorunlarından ayırmamışlardır. V. İ. Lenin, devlet yönetimine baştanbaşa bütün emekçilerinin katılmalarının sağlanması şiarını ileri sürerken, bu gereklikte yalnız tarihsel bir adalet eseri değil, aynı zamanda, kendi deyimiyle, Sovyet devlet cihazının gücünü bir solukta on katına çıkarmanın aracını görüyordu. <sup>(2)</sup>

Demokrasi problemlerine böyle bir yaklaşımın olağanüstü büyük bir pratik önemi olduğu ispat istemez. Çünkü bu iş, yönetim sürecinin bütün safhalarına her yurttaşın hangi biçimde olursa olsun katılmasını sağlama sorunu değildir. Eğer, sözgelisi teknolojik bir çözüm gerektiren her sorun genel görüşme ve gereksiz tartışmalar konusu yapılacak olursa, böylesi ancak üretime ve dolayısıyla emekçilerin yaşamsal menfaatlerine zarar getirir.

Yönetim halkasının enformasyon toplama gibi, problemi oluşturup ortaya koyma gibi, tasarıları hazırlama, işi yapacak olanları belirleme ve günlük yoklama gibi safhaları, sırf bu iş için kendilerine yetki ve ödev verilmiş olan yönetici ve uzmanlar tarafından denetlenmelidir. Bunların dışındaki safhalarda, sorunların toplumsal örgütler ve emekçi kolektiflerince gözden geçirilmesi yalnız olanaklı değil, aynı zamanda gereklidir. Örneğin, önemli kararlar alma, kontrol, sonuçları değerlendirme ve genelleme safhaları bu türdendir.

SSCB Bilimler Akademisi'ne bağlı Devlet ve Hukuk Enstitüsü müdür yardımcısı, hukuk bilimleri doktoru Y. *Tihomirov*, sosyalist toplumun yönetiminde demokrasi ile profesyonallizm arasındaki bağıntı problemi üzerinde durarak şöyle konuştu: Bilimsel-teknik devrimin başarılarından yararlanma, sosyal ilerleme eğilimleriyle çelişmez, ahenkleşir. Demokratik kurumlar daha sağlam bir bilimsel-teknik temele oturtularak yetkinleşir. Örneğin çağdaş yığınsal enformasyon araçları kamuoyunun rolünü artırıyor, enformasyonların değerlendirilmesine ve önemli kararlar alınmasına emekçilerin katılımını daha çok genişletiyor.

SBKP demokrasiyi geliştirme sorununu yönetimin yetkinleştirilmesiyle sınıksız bağlı olarak ele alıyor. Yönetim eyleminin ve ekonomik yönetimin düzeyi son çözümde ardıcıl bir demokratikleşmeye, yığınların etkenliğinin artırılmasına bağlıdır. İşletme ve fabrikalarda, bilhassa üretim alanında, emekçilerin girişimini toplayıp yoğunlaştıran çok çeşitli toplum örgütleri eylem gösteriyor.

<sup>(2)</sup> V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 34, s. 313.

Sosyalist ilişkilerin gelişmesi sorunlarını, gitgide daha çok karmaşıklaşan bu sorunları vukufîa çözme yeteneğine sahip kadroların rolünü artırma sorunu üzerinde de büyük bir dikkatle duruluyor. Yönetimde bu anlamda profesyonallizm, bütün toplumun menfaatlerine uygun ve iç niteliği bakımından da demokratiktir.

*N. İribacakov*, sosyalist devletin örgütlenmesinde ve işlevinde demokratik santralizm prensibinin önemine ve güncelliğine işaret ederek, santralizm ile demokrasi arasındaki karşılıklı ilişki üzerinde durdu ve şunları söyledi: Şunu unutmamak gerekiyor ki, santralizm, demokrasinin değil, demokrasiyle hiç de bir tutulamıyacak olan sınırsız de-santralizasyonun tam karşıtıdır. Toplumda etkin ve otoriter bir merkezsel devlet iktidarı ölmüyabilir, yersel egemenlik organları ise kararlar alma konusunda büyük bir bağımsızlığa sahip olabilirler. Ama bu, hiç de demokrasinin ege- men olduğu anlamına gelmez. Ve bunun tersine, güçlü ve yüksek otorite- li bir merkezsel devlet iktidarı pekâlâ demokratik olabilir. Devletin demokratik karakterini, onun merkezsel olup olmadığı değil, merkezsel ve yersel devlet egemenliği organlarının halkın elinde bulunup bulun- madığı, halkın irade ve menfaatlerini yansıtır yansıtmadıkları, bu organ- ların eylemine yığınların doğrudan doğruya katılıp katılmadığı hususları belirler.

Demokratik santralizm ve bir de bürokratik santralizm vardır. Fakat ikincisi demokrasiyi yadsımadır. Ve devletin yığınlara yabancılaştırılması, onların tepesinde korkunç bir kuvvete dönüştürülmesi, ancak bürokratik santralizmin ayrırcı vasfıdır. Biz, sosyalist toplumun yönetiminde santra- lizmi genişletme ve yetkinleştirmeden söz ederken, her şeyden önce onun demokratik iç niteliğini geliştirme ve yetkinleştirmeyi, bürokratizmden kesinlikle kurtarılmasını gözönünde bulunduruyoruz.

Fakat emekçiler devletin ve tüm toplumun yönetimine somut olarak nasıl, hangi kurum ve araçların yardımıyla katılacaklardır? Söz alanlar, bu katılımın her şeyden önce temsil organları yardımıyla olduğunu be- lirttiler. Doğrudan doğruya halk tarafından seçilen ve onun güvendiği kişilerden oluşan temsil organları aynı zamanda tüm devlet iktidarının temelini meydana getiriyorlar.

*V. Vayhelt* şunları belirtti: Bunun, içindir ki, benim memleketimde (ADC), son yıllarda, halk temsilciliğini geliştirmede, temsilcilerin çalışma etkinliğini ve halkvekillerinin otoritesini artırmada önemli adımlar atıldı. Bizde emekçilerin gereksinimleri, menfaatleri ve önerileri devlet organ- larının yürütme eyleminde geniş ölçüde ve etkinlikle yansıtılıyor.

*V. Vayhelt*, bilimsel-teknik devrimin demokratik yoldan politik kararlar alınmasını fazla ve gereksiz hale getirdiği hususunda, bu işlevin artık yakında hesap makinelerine devredileceği hususunda burjuva ideolog- larının ileri sürdükleri savların yersiz ve tutarsızlığını da göstererek şun-

ları ekledi: Devlet yönetiminde çağdaş tekniğin uygulanması ve yerleşmesi, emekçilerin ekonomik ve diğer toplumsal etkenler konusunda süratle ve sözün tam onlamıyla enformasyon almaları için yardımcı araç olmaktadır. Bu da, kendi başına, devlet yönetimi sorunları üzerinde temeli sağlam kararlar alınmasına her birinin katılmasının önemli koşuludur.

Bulgar heyetine şu soru yöneltildi: «Bir mülki idare birimi (il, ilçe vb.) ahalisi, yersel değil de merkezsiz iktidar organlarına bağlı bir işletme veya fabrikanın eylemini nasıl kontrol edebiliyor?»

Sosyal Yönetim Enstitüsü müdürü prof. *İ. Nikolov* bunu şöyle yanıtladı: Emekçiler bu kontrolü yersel halk savetleri (şûra) aracılığıyla yapıyorlar. Söz konusu işletme veya fabrikanın plânları hakkında ilgili bakanlıklara savetler fikirlerini bildiriyorlar. Savetler, bundan başka, işgücüne ilişkin bütün sorunlar üzerinde kontrolü gerçekleştiriyor, doğal çevrenin korunması tedbirlerini de izliyorlar. Bütün bu kontrolde sendika birlikleriyle sıkı bir işbirliği halinde çalışıyorlar.

Demokratizm ve temsil sistemi ilişkisi, iktidar organlarının nasıl seçildiğine, halkvekilleri kadrosunu yurttaşların doğrudan doğruya belirleme ve kendileriyle daimi ilişki ve teması koruma hakkının ne kadar garantili olduğuna büyük ölçüde bağlıdır. Moğolistan Halk Cumhuriyeti Bilimler Akademisi'ne bağlı Tarih Bilimleri Enstitüsü şube yönetmeni *M. Sanjdorj*, konuşmasında bu sorunlar üzerinde durdu ve özetle şunları söyledi: Sosyalist ülkelerde ve bu arada Moğolistan'da seçim sistemi durmaksızın gelişip yetkinleşiyor. Örneğin, yurttaşta aktif ve pasif seçim hakkının tanınmasından yaş haddinin indirilmesi bunun bir belirtisidir. Seçimlerin yapılış düzeni de yetkinleştiriliyor. Halkvekili adayı gösterme pratiği, daha çok seçmenlerin girişimini genişletme eğilimine dayanan bu uygulama gitgide daha demokratik bir nitelik alıyor.

Sosyalizm politik sisteminde toplumsal yığın örgütlerinin durumu ve rolü, bunların komünist partisiyle ve devletle karşılıklı ilişkileri sorunları da konferansta derin çözümlemelere konu oldu. Çekoslovakya Komünist Partisi MK görevlilerinden *Y. Mateyîçek*, Çekoslovakya koşullarında işçi sınıfı, köylüler ve emekçi aydınlar arasında, uluslar ve halk grupları arasında bağlaşmanın ifadesi olan Milli Cephe'nin büyük rolünü belirterek şunları söyledi: «ÇSSC'de Milli Cephe ve bunun temel çalışma prensipleri» başlıklı belgede (1971'de kabul edilmiştir), memleketimizde sosyalist ilişkilerin gelişmesi ve güçlenmesi için çalışan ve komünist partisinin yönetmenlik rolünü bilinçle kabul eden bütün sosyalist örgütlerin Milli Cephe'ye üye olabilecekleri söyleniyor. Biz bu cepheye giren örgütlerin, yurttaşları devlet yönetimi işlerine çekme bakımından, sosyalist yaşam tarzının oluşması bakımından, genç kuşağın eğitilmesi bakımından görevli olduklarını ve sorumluluk taşıdıklarını her zaman özellikle belirtiyoruz.

Küba heyetine, türü kendine özgü bir toplumsal-politik örgüt olan Devrimci Savunma Komiteleri (DSK)'nin rolü ve önemi hakkında bir soru yöneltildi. Soruyu Matansas ilinde yersel egemenlik organları kurmakla görevli grup üyelerinden *L. Rodriges* şöyle yanıtladı: DSK diğer toplumsal ve politik örgütlerle birlikte proletarya diktatörlüğü sistemine girmektedir. Bunların hepsi örgütsel bakımdan bağımsızdırlar ve Küba Komünist Partisi tarafından hazırlanıp kabul edilen program çerçevesinde eylem göstermektedirler. Devrimi Savunma Komiteleri'nin özelliği, en yığınsal örgütler olarak bölgesel prensip üzere kurulmaları ve sınıfsal veya sosyal mensubiyetlerine bakılmaksızın şehirli ve köylü yurttaşları birleştirmeleridir. Taban örgütleri şehir mahalle ve semtlerinde, konum yerlerinde ve köylerde kuruluyor ve çalışıyorlar. Daha yukarı basamakları oluşturan örgütler bölgelerde kulan DSK belediye veya bölge komiteleri, daha sonra da illerde meydana getirilen ve DSK ulusal komitesine bağlı olan il komiteleridir. Örgüte, Küba Devrimi'ni benimsiyen, olumlu karşılayan ve 14 yaşını tamamlamış olan her yurttaş gönüllü olarak girebilmektedir. Bütün yönetim katlarında seçimle görev alınır.

Komiteler, öncelikle çabalarını ideolojik çalışma üzerinde yoğunlaştırıyor, aynı zamanda sağlık tedbirleriyle ilgili yığınsal çalışmalara yardımcı bulunuyor, anti-toplumsal veya karşı – devrimci olası çıkışlar konusunda gayet tetik ve uyanık davranıyor, gereği halinde üretim ödevleri için emekçileri gönüllü aksiyonlara seferber ediyorlar.

DSK çalışmalarıyla edinilen olumlu deney, memlekette halk egemenliği organları sisteminin kurulmasından sonra da bunların önemini yitirmedikleri düşüncesine hak verdiriyor. Komiteler toplumsal karakterli sorunlara da dört elle sarılacak ve özellikle temsil organlarının çalışmalarına yardımcı olacaklardır.

ADC Devlet ve Hukuk Akademisi üyelerinden prof. *G. Egler* bir başka noktaya değindi: Sosyalist demokrasinin gelişmesinde esaslı bir eğilim de sendika birliklerinin rolünün ve öneminin artması, bunların sosyalist devletle işbirliğinin derinleşmesidir. Bu iki örgüt işçi sınıfının tarihsel misyonunu gerçekleştiriyorlar, fakat işlevleri ayrıdır. Bizim sendikalarımız sosyalizm okulu, işletmecilik ve yönetim eğitimi okuludur. Onların eylemi sayesinde işçi sınıfının toplumsal ve devletsel gelişmede, işçi-köylü egemenliğini güçlendirmedeki rolü artmaktadır. Bununla beraber, sendikaların özel işlevlerinin körlenip gitmesi, sınıf düşmanlarımızın savladıkları gibi «millileştirilmesi» filân değil, devletle sıkı bir işbirliği yapmaları sözkonusudur.

Kanunlarımız, devlet egemenliği merkezsel ve yersel organlarını sendikalarla sıkı bir işbirliği yapmakla yükümlüyor. Böylece, ADC Bakanlar Kurulu, Alman Hür Sendikalar Birliği merkez yönetimiyle birlikte, emek-

çilerin çalışma koşulları, sağlık durumları, kültürel ve sportif eylemleriyle ilgili tedbirleri belirliyor.

Yine Matanzas ilinde yersel egemenlik organları kurmakla görevli grup üyelerinden *H. Akosta*, Küba'da sendikaların çağdaş ödevlerinden söz etti ve özetle şunları söyledi: Küba Emekçileri Sendika Birliği'nin 1973 yılında yapılan XIII. Kongresinin sosyalizm kuruculuğu sürecinin gelişmesi bakımından özel bir önemi vardı. Bu kongre, sosyalist dağıtım prensipini ardıcılıkla uygulamanın, yani «herkesten kabiliyetlerine göre, herkese emeğine göre» prensipini gözetmenin kesin önemini belirtti ve tektük belirtileri parti tarafından şiddetle suçlanan denkleme (dağıtım, verdiği emeğe bakmaksızın herkes için eşitleme) eğilimiyle mücadele tedbirlerini belirledi. Sendikalara, örneğin emekçileri üretim yönetimine, işletmenin plânlarını hazırlama işlerine çekme gibi diğer bazı önemli problemlerle de uğraşmak düşüyor. Tek sözle, Küba sendikalarının çalışmaları, Lenin'-in sendikaları komünizm okulu sayan yargısı temeli üzerinde günden güne daha da gelişiyor.

Toplumsal örgütlerin durumu ve rolü sorunu, sosyalist demokrasinin gelişme perspektifleri açısından, sosyalizm politik sisteminin komünist topluma dönüşmesi açısından özel bir önem taşıyor. Bu konu üzerinde duran BKP MK aday üyesi Prof. *N. Yahiel* özetle şunları söyledi: Bu süreç sosyalist devrimin üstün geldiği andan itibaren gelişiyor ve günden güne daha gözle görülür biçimler alıyor. Bunlardan biri, devlet idaresinde toplumsal tabana dayanan uygulamanın gitgide daha büyük ölçüler almasıdır. Bulgaristan'da bu cümleden olarak yeni tip, toplumsal-devletsel organlar meydana getirilmiş bulunuyor. Örneğin, kültür ve sanat alanında en yüksek yönetim organı kültür yapımcılarından oluşan kongredir. Bu kongreye katılacak olanlar, kültür ve sanat birlikleri ve toplumsal-politik örgütler tarafından seçilmekte ve aynı zamanda ilgili devlet organları tarafından da kendilerine yetki verilmektedir. Kongre, Sanat ve Kültür Komitesi'ni ve komite başkanını seçmektedir. Bundan sonra da, Halk Meclisi, bu komitenin başkanını Bakanlar Kurulu üyeliğine seçmektedir. Komite plenumu (genel kurulu), kendi yönünden Yürütme Bürosu'nu seçmektedir. Demek oluyor ki, bu komite, seçilerek görevlendirilen bir toplumsal-devletsel organdır. Bu hiç de yaratıcı birliklerin (kültür ve sanat birliklerinin) yerini almaz. Kültür ve sanat birliklerinin kendine özgü karakteri hiç bir suretle sınırlanmış olmaz. Tam tersine, yaratıcı cephenin, kültür ve sanat cephesinin adamları, kültür alanında izlenecek politikanın belirlenmesine ve uygulanmasına daha aktif olarak katılma olanağı bulurlar.

Sovyet heyetine şu soru soruldu: «Sosyalist devlet sisteminin komünist topluma dönüşmesi koşulları gelişmiş sosyalist toplumda ne dereceye kadar olgunlaşıyor?»

Soruyu *Y. Krasin* şöyle yanıtladı: Sosyalist devlet sistemi ve toplumsal

yönetim birbirinin karşısına konulamaz. Gelecek komünist toplumun yönetim mekanizması, devletin dışında değil, her şeyden önce sosyalist devletin temeli üzerinde biçimlenip oluşuyor ve oluşmaya devam edecektir. Doğal olarak, bu süreçte, çeşitli toplumsal örgütler de (devletin aksine değil, onunla sıkı işbirliği halinde) kendilerine düşen rolü oynayacaklardır. Bundan ötürü, sosyalist devletin ölüp gitmesinin (ki bu, komünist toplum yönetimine dönüşmesiyle aynı anlama gelmektedir), bu devletin daha ileri doğru gelişip güçlenmesine karşı konulması doğru olmaz. Oluşunda bu birleşik (tek) bir süreçtir.

Sosyalist devlet sisteminin komünist toplum yönetimine dönüşmesi, bize, hiç de merkezleşmiş yönetimin yerini yersel yönetimin, belediyeler komglomeratının alması demek değildir. Bu her şeyden önce devletin toplumla, halkla karışması, dolayısıyla her düzeyde toplum hayatı temel sorunlarının çözümüne emekçilerin topyekûn gönüllü katılımıdır.

Bu dönüşme sürecinin ne kadar süreceği konusunda da şunu belirtmek isterim ki, gelişmiş sosyalist toplumun komünist topluma dönüşme yolundan tam olarak hangi aşamalardan geçeceğini kimse söyleyemez.

Toplum hayatının en önemli alanı olan üretimde sosyalist demokrasi prensiplerini ardıcıl olarak uygulama ve yetkinleştirmenin büyük önemini sözcülerin birçoğu belirttiler. Bu konuda, MSİP MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcısı *T. Halai* şunları söyledi: Biz, işçilerin işletme ve fabrika yönetimine katılmalarının, onların yalnız hakkı değil, aynı zamanda pratikte hem dolaysız demokrasi biçimleri (üretimle ilgili görüşmeler, sendika toplantıları), hem de temsil demokrasiyle gerçekleştirilen ödevleri olduğu noktasından hareket ediyoruz. Tek tek kurumların önemi ve rolü her işletmede aynı değildir, amma asıl iş bunların her birinin üretim hayatının yönetiminde işçilerin haklarını reel olarak gerçekleştirmesidir.

Yaptığımız inceleme ve gözlemler, işletme ve fabrikanın eyleminde demokratizmi derinleştirmenin, her şeyden önce parti örgütlerinin çalışma düzeyinin yükseltilmesini ve bir yandan da bunların sendikal organlarla ilişkilerinin güçlendirilmesini gerektirdiğini gösteriyor. Ayrıca işletme idareciliği de yetkinleştirilmeli, tekbaşlı yönetim prensipi en önemli kararları kolektifçe görüşerek belirleme prensibiyle doğru biçimde bağdaştırılmalıdır.

Şunu da belirtelim ki, yürürlükteki kurumların üretimsel demokrasiye sağladıkları zengin olanaklardan henüz sözün tam anlamıyla yararlanılmıyor.

PBİP MK şube şefi yardımcılarının *H. Kanistki*, Polonya'da işçi demokrasisi sisteminden söz ederek şunları anlattı: İşletme ve fabrikalarda demokrasi, sosyalist demokrasinin başlıca biçimlerinden biri olarak, mem-



leketimizin çoğu fabrika ve işletmelerinde eylem halinde olan işçi yönetim komiteleri temeli üzerinde gelişiyor. İşçi yönetim komitesi bileşimine, PBİP işletme komitesinin, işletme sendika kurulunun ve işçi konseyinin bütün üyeleri ve aynı zamanda işletmenin gençlik örgütü, ekonomik ve teknik örgütleri temsilcileri giriyorlar. Komiteler, işletme parti komitesinin yönetimi altında yılda birkaç toplantı yapıyorlar. Bu toplantılarda, işletmecilik eylemiyle ve aynı zamanda işçilerin çalışma ve yaşamıyla ilgili bütün sorunlar üzerinde fikirler ileri sürülüyor ve görüşülüyor. İşçi yönetim komiteleri, işletme kolektifi karşısında sorumluluk taşıyor ve bu kolektife hesap vermekle yükümlü bulunuyorlar. Bu komitelerin kurulmadığı işletme ve fabrikalarda, sözkonusu işlevi üretim toplantıları yerine getiriyorlar.

Bulgar heyetine soruldu: «Tarım-sanayi komplekslerinde, kooperatiflerin sık sık devlet işletmeleriyle birleştikleri bilinen bu birliklerde kooperatif demokrasisi nasıl geliştiriliyor?»

Soruyu İ. Nikolov şöyle yanıtladı: Biz bu gibi kompleksleri meydana getirirken, kooperatif demokrasisinin bütün temel prensiplerini gözetmeye ve daha fazla geliştirmeye çalışıyoruz. Tarım-sanayi kompleksleri (TSK) devletle ilişki bakımından tam ekonomik bağımsızlığa sahiptirler. Bütün tarım-sanayi komplekslerinin yönetim organları seçilerek görev alır, ve delegeler toplantısına hesap vermekle yükümlüdürler. Bunlar her beş işçiyeye bir delegesi prensipi üzere seçilirler. Delege toplantısı da kendi yürütme organlarını seçer ve bunların çalışmasını kontrol eder. TSK işçileri toplumsal fonların dağıtımına, idarenin bütün eyleminin denetimine aktif olarak katılırlar. Bazan tek tek sorunların çözümü için işçi temsilcileri toplantıları yapılır.

### *İki dünya, iki demokrasi*

Sosyalist demokrasinin analizi, kaçınılmaz olarak ve birçok nedenle, bu demokrasinin burjuva demokrasisi karşısı olarak ele alınıp kıyaslanmasını gerektiriyor. Sosyalist demokrasi, insanlığın politik kültürünün daha önceki ulaşmaları içinde, bu arada burjuva demokrasisinin (tarihsel gelişmede yeni adımın burjuva devrimleriyle bağlı olduğu dönemde doğan) bütün ilerici ulaşmaları içinde en iyi ne varsa hepsinden yaratımlı olarak yararlanıyor. Özcesi, sosyalizm, vaktiyle devrimci burjuvazi tarafından ilân edilen hürriyetlere, biçimsel değil, reel bir karakter kazandırıyor. Şu var ki, şimdi iki demokrasi arasında bîrarada varolma ve yarışma, iki toplumsal sistem arasındaki barış içinde yanyana yaşama ve yarışmanın bir bölümü olarak, hergünkü politik gerçeklik halini almış bulunuyor.

BKP MK aday üyesi ve MK şube yönetmeni Prof. S. Mihaylov şunları belirtti: Bugün emekçilere burjuva demokrasi anlayışını ve demokrasiyi

değerlendirmede burjuva kriteriyumlarını dayatma denemeleri anti-sosyalist propaganda içinde gitgide daha belirli bir yer alıyor. Marksist-Leninistler, bu çabalara üç yönden karşı koyabilirler: Birincisi, sosyalist demokrasinin başarılarına biraz daha çok dayanılarak, bu demokrasinin gelişme eğilimlerinin gözönünde tutulması yönüdür. Sosyalist demokrasi, reel bir gerçeklik olarak, sosyalist ülkelerde yaşam atmosferini büyük ölçüde belirlemektedir. Sosyalist demokrasi prensiplerini propaganda etmenin somut gerçekliklerden kanıtlar gösterilerek inandırıcı olma çabalarıyla organik biçimde bağdaştırılması özellikle önemlidir. İkincisi, karşıt toplumsal sistemlerdeki demokratizmin değerlendirilmesi ve kıyaslanması için daha derinlemesine kriteriyumlar işlenip saptanması yönüdür. Sosyalist demokrasi, özellikle, emekçilerin çalışma etkinliği ve sosyal aktifliğinin durmadan yükseltilmesine, kişiliğin heryönlü gelişmesine olanak veren tipten politik örgüt ve ilişkiler olarak da tanımlanabilir. Üçüncüsü, burjuva demokrasisi teorilerini açığa vurmakla sınırlı kalmayıp, bu demokrasinin reel içeriğini, emekçi çoğunluğun çıkarlarına karşı yöneltilmiş olduğunu daha geniş ölçüde göstermeye önem verme yönüdür. Burjuva demokrasisinin «yüksek nitelik»ini kanıtlamak üzere burjuva propagandasının ileri sürdüğü savlara karşın, bu demokrasi, burjuva toplumunda kişinin yabancılaşması yığınsal süreçlerini, çoğu kez örgütlü suç işlemelerde, narkomanide, işsizlikte, bilimsel-teknik başarıları insanlığa aykırı yönde kullanmada kendini gösteren bu süreçleri durdurabilecek durumda değildir.

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulu üyelerinden İtalyan Komünist Partisi temsilcisi *M. Rosi*, konuşmasında, sosyalist demokrasi ve burjuva demokrasi problemleri üzerinde durdu. Siyah ve beyaz renkleri arasında bunların birçok oylumu, nuans ayrımları da bulunduğu işaret eden sözcü, her şeyden önce, bu problemlerin ele alınmasında şematizmden kaçınılmasını istedi ve şöyle devam etti: Bugün gelişmiş kapitalist ülkelerde bundan elli yıl önceki anlamıyla burjuva demokrasinden söz edilemez. Her belirli ülkede, demokrasinin gerçekleşmesini ulusal ve uluslararası tarihsel koşullar, sosyal-ekonomik yapısı, yığınların sosyal ve kültürel bilinç düzeyi, sınıf güçlerinin orantısı, devrimci partinin eylemi, örgütlü ve birleşik işçi hareketi, işçi sınıfının toplumda yönetici güç olarak hareket etme yeteneği belirlemektedir.

İtalya'da örneğin, demokratik hürriyetler elbette büyük burjuvazi tarafından armağan edilmedi. Bu hürriyetler, işçi sınıfı, halk yığınları tarafından nice kurbana malolan çetin bir savaşla elde edildi. Bu savaş emekçilerin haklarını genişletti ve sermayecilerin egemenliğini bazı bakımlardan bir yere kadar sınırladı. Emekçiler, çoğunun başında komünistlerin ve sol güçlerin bulunduğu yersel organların bileşimine, bir yandan da artık sadece «propaganda kürsüsü» gözüyle bakmadığımız parolamentoya katılabilirler.

Sermayeciler işletmelerde artık istedikleri gibi hareket edemez olmuşlardır. Sendikalar, memleketin ekonomi politikasının belirlenmesi üzerinde etki yapıyor, hükümetle görüşmelerde yasal bir yanı oluşturacak duruma gelmiş bulunuyorlar. Yığınların savaşı, burjuva demokrasisinin burjuvazi tarafından hiç bir zaman uygulanmıyın prensiplerin gerçekleştirilmesine ve genişletilmesine doğru yöneliyor. Bu yolda, sosyalist ülkelerin varoluşu ve hayatın bütün alanlarında elde ettikleri başarılar da, uluslararası ilişkilerde emperyalizmin manevra alanının daralması da elverişli koşullar yaratıyor.

Partimiz, işçi sınıfı ve bütün emekçileri, sosyalist, demokratik ve plüralist bir toplum için savaşa çağırıyor. Bu hedef, sosyalizmi pekiştirme, demokrasiyi bütünüyle gerçekleştirme anlamındadır. Bu da kendi yönünden lâik bir devletin varlığını, kişi özgürlüklerinin güven altına alınmasını, parti plüralizminin, sendikaların özerkliğini, dinsel inanış serbestliğini, kültürel, sınıfsal ve bilimsel eylem serbestliğini gerektiriyor. Bir yandan da ekonomi problemlerinin sosyalistçe çözülmesi gerekiyor. İşte bunun için, bence, bugün burjuva demokrasinden, «parlâmentarizm»den söz ederken soyut ve yalınkat konuşmak doğru olmaz.

Kapitalist memleketlerde hâlâ insan insanı sömürüyor. Yenilik, bugün işçilerin, kapitalizme üstün gelebilmenin koşullarından biri olarak, hakları için, demokratik özgürlükler için savaşmaları gerekliliğinin gitgide daha çok bilincine varmalarındadır. Önümüzde çetin bir savaş vardır. Tekeller, gerici ve faşist komplolar da içinde, her araca başvurarak tutunmaya çalışacaklardır. Bu nedenle, sınıf savaşı, yığın hareketi, memleket hayatının bütün ana problemlerinin görüşülmesine ve çözümüne partimizin katılması, sosyalizm fikirlerinin giderek yaygınlaşması ve etkisini artırması bizim için olağanüstü büyük bir önem kazanmaktadır.

G. Şahnazarov şunları söyledi: Marksistler, burjuva demokrasisinin daha önceki feodal egemenlik biçimlerine veya faşizm gibi bir burjuva terörist egemenlik biçimine kıyasla olumlu yanlarını ve önemini daima belirtmişlerdir. Üstelik, sosyalist demokrasi, V. İ. Lenin'in defalarca belirttiği üzere, halkların hürriyet uğrunda yüzyıllar boyunca savaşla yarattıkları en iyi şeyleri (demokratik kurumlar, kuruluşlar, daireler) kalıtım olarak benimsemiştir. <sup>(3)</sup> Bunlar, burjuvasal olduklarından ötürü değil, bundanmış olsalar dahi biçim bakımından yine de demokratik olduklarından ötürü benimsenmektedir. Sonra, siyah ile beyaz arasında oylumlar ve nüans ayrımları olduğu ne kadar doğruysa, beyazın beyaz, siyahın siyah olduğu da öylece doğrudur. Ben daha önceki konuşmamda şunu belirtmiştim: Burjuva politik sistemi, biçimsel açıdan bile, azınlığın, çeşitli zümrelerin düşüncelerini hesaba kattığını savlayamaz. Ve apaçık orta-

<sup>(3)</sup> V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 36, s. 190.

dadır ki, iktidardaki burjuva çoğunluğu, oluşunda, toplumun çoğunluğunun, emekçilerin irade ve çıkarlarını gözönüne almamaktadır. Öte yandan, komünist partisi barışçıl yoldan, parlâmentodan yararlanarak iktidara gelebilirse, elbette ki o da örneğin tekellerin çıkarlarını gözönüne almayacaktır.

Biz burjuva demokrasisinin faşizme kıyasla ilerici bir içeriği olduğunu görüyoruz, ama sosyalist demokrasinin burjuva demokrasisinden kat kat, sonsuz diyebileceğimiz kadar üstün olduğunu da apaçık görüyoruz. Bu hiç de kapitalist ülkelerdeki ilerici güçlerin başarılarını hafife aldığımız anlamına gelmez. İşin özüne bakılırsa, bu başarılar, burjuva-demokratik yöntemler sayesinde değil, demokratik kurumlardan yararlanan emekçilerin savaşımları sayesinde elde edilebiliyor. Burjuvazi her yerde, gücünün yetebildiği her yerde, komünistlerin ve diğer ilerici güçlerin iktidara gelmelerine gönüllü olarak yol vermiyor ve vermiyecektir. Burjuva demokrasisi, Lenin'in birçok defa belirttiği gibi, bir devlet biçimi olarak zamanını yaşamış bulunuyor ve artık ileri hareket bu demokrasi sayesinde değil, kapitalist politik sistemin varlığına karşın, sınıf savaşındaki yeni güçler oranı sayesinde oluşuyor.

**M. Mateyiçek**, plüralizm teorisi hakkındaki kanısını belirterek şunları söyledi: Kapitalizm koşullarında plüralizm, politik güçlerin serbest oyunu, burjuvazinin kendi sınıf diktatorasını, kendi gerçek mutlakiyetini maskeleyen işlevlerinden başka bir şey değildir. Sosyalizmde, emekçilerin temel menfaatleri, işçi sınıfının, bu sınıfın partisinin yönetmenliği altında gerçekleştiriliyor. Bu cümleden olarak, Çekoslovakya'da Milli Cephe, işçi sınıfının, köylülerin ve emekçi aydınların sınıfsal bağlaşması olarak belirleniyor. Bu cepheye komünist partisinden başka partiler de giriyorlar. Her birinin kendi yönetim organları, kendi gazeteleri ve diğer yayınları vardır. Fakat sosyalist çokpartili sistemde (plüralizm), uzlaşmaz zıtlığa yer yoktur; «iktidar ve muhalefet partisi» sistemi için, «politik güçlerin serbest oyunu» için ortam yoktur. Milli Cephe'ye giren bütün partiler sosyalizmden yanadırlar; emekçilerin menfaatlerini yansıtır ve savunurlar; komünist partisinin yönetmenlik rolünü tanırlar. Sosyalist demokrasi ve burjuva ideologlarının anladığı gibice politik «plüralizm» bağdaşır şeyler değildir. Sosyalist devlet işçi sınıfının ve bütün emekçilerin iktidar organıdır. Sosyalizm koşullarında politik «plüralizm» istemek, iktidarın yayılmasını istemek, gerçekte işçi sınıfı egemenliğinin ortadan kaldırılmasını istemekle birdir, ve Çekoslovakya'daki 1968–1969 olayları bunun böyle olduğunu elle tutulurcasına bir kez daha göstermiş bulunmaktadır.

**Y. Radev**, burjuva demokrasisinin gelişme eğilimlerinin tam karşısı olarak sosyalist demokrasinin gelişme perspektifleri üzerinde durdu ve özetle şunları söyledi: Hakların yalnız ilân edilmesi yetmez; hakları etkinlikle gerçekleştirme koşullarının genişletilmesi (sosyalizmde başarıldığı gibi),

çok daha önemlidir. Burjuvazi gerçi bazı haklar ilân etmiştir, ama hiç değilse birtak demokratik prensipi sistemli ve sürekli olarak uygulamış mıdır? Burjuvazi, en gelişkin burjuva demokrasisini bile hiyerarşik örgüt haline getiren sınıfsal ayrıcalıkları korumaktadır.

Sosyalist demokrasinin gelecek gelişmesinin ana doğrultuları konusuna değinen Y. Radev, özellikle bunların ikisi üzerinde durdu: İdare organları üzerinde yığınların kontrolünün genişletilmesi, her gerçek demokrasinin en önemli sorunudur. İkinci doğrultu, sosyal idarede devletsel olmayan biçimlerin geliştirilmesi, idare işlevlerinin yavaş yavaş devlet organlarından toplumsal organlara geçmesinin sağlanmasıdır. Bu süreç, gelişmiş sosyalizm kuruculuğu aşamasının özel bir karakteristik çizgisidir.

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulu üyelerinden ve ABD Komünist Partisi MK Politik Komitesi üyesi J. Pitman özetle şunları belirtti: Uluslararası gerginliğin azaltılması koşullarında Birleşik Amerika'da tekeli sermaye, elindeki bütün araçlarla (ki bu araçlar az da değildir), halkların kapıldığı burjuva demokrasisi hayallerini besleyip sürdürmeye çalışıyor. Bu çabaların ana metotlarından biri de sosyalist demokrasinin karanımasıdır. Birleşik Amerika halkı, gece gündüz, gerçekleştirilmiş olan sosyalizm hakkında alabildiğine tahrif edilmiş bir enformasyon seline boğuluyor, bu demokrasinin burjuva demokrasisine üstünlüğünü ispatla ödevli oluşu çürütölmek isteniyor. Bu koşullarda, sosyalizmin başarılarının gerçeğe sadakatle halklara anlatılmasının, aynı zamanda çok çeşitli ve zengin sosyalist demokrasi deneyi hakkında bu konferansta söylenenlerin de duyurulmasının büyük bir önemi vardır.

### *Sosyalist demokraside yeni olguların bilimsel temeli*

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi başredaktörü, tarih bilimleri doktoru K. Zaradov, kapanış konuşmasında, görüşmeler sırasında en çok ilgi uyandıran birçok sorun üzerinde durdu.

Bunların birincisi, demokrasiyi Marksist-Leninistçe anlama, sosyalist demokratizmin kriteriyum ve ölçüleri sorunudur. Bunlar en önemli hususlarda burjuva toplumu biçimsel demokratizminin yüksek kriteriyumlarına uygun düşmez veya temelli ayrılırlar. Kapitalizmde ve sosyalizmde demokratik örgütün sözgelisi dümdüz kıyaslanması asılsız olduğu düşüncesini kabul etmekten kaçınamayız. Bu yalnız birinin yerine ötekini koymanın belirli optik etkisinden ötürü değildir. Demokrasi sınıfsal kavramdır. İki karşıt sosyal-ekonomik sistem çerçevesi içinde onun özlüğü başka başkadır. Sosyalist demokrasinin üstünlüğü, burjuva demokrasisiyle mekanik olarak karşılaştırılmakta, nicel kıyaslamayla, birkaç kalem daha fazla olan aynı hürriyetlerin bilânçosuyla ispatlanmaz. Bu bir nitel üstün-

l k, öncelikle toplumsal hayatın en önemli alanı olan üretimsel-ekonomik alanda, insanlar arasındaki mülkiyet ilişkilerinde gerçek demokrasi prensiplerinin enine boyuna yayılması üstünlüğüdür.

Burjuvazi, sağcı reformistler ve revizyonistler, demokrasinin özellikle sosyal-ekonomik yanını anmadan geçmeye yada her suretle küçümsemeye çalışırlar. Örneğin, Bruno Krayski'nin geçenlerde Münih'te yayımlanan «Demokratik sosyalizmin görünüşleri» başlıklı kitabında ve aynı zamanda uluslararası sosyal-demokrasinin diğer birçok kitap ve belgesinde, kendilerinin kom n stlerle olan ilkesel anlaşmazlıklarının özünün üretim araçları üzerinde mülkiyet biçimleri sorunundan ileri gelmediği savlanıyor. Onlar hattâ sosyalist ülkelerdeki toplumsal mülkiyete «itiraz etmiyorlar»,      emekçilerin bu mülkiyetin özel mülkiyete çevrilmesini istemediklerini ve buna izin vermiyeceklerini kendileri de kabul ediyorlar. Onların kom n stlerle ilkesel ayrılığı, kendi deyimleriyle, kom n stlerin ink r ettikleri kişisel demokrasi ve özgürlüğün tanınmasıdır.

Sosyalist  lkeler kom n stlerine verdikleri dersler arasında ne «inciler» yok ki! K h demokrasinin «politik güçlerin oyunu» olduğundan, k h «istediğin şeyle uğraşma serbestliği» olduğundan, k h da «ayrı kanılarda insanların yanyana yaşamaları» demek olduğundan (hattâ bu «ayrı kanılarda» oluşun ardında halkın temel menfaatlerine ve kabul ettiği devlet kanunlarına aykırı eylemler gizlense bile) söz ediyorlar. Giderek, demokrasinin yalnız Avrupa halklarının eski geleneği ve nerdeyse ulusal çizgisi olduğunu, Batı'nın «demokratik tipten» politik sistemi, Doğu'nun «anti-demokratik» politik sistemi gibi kategorilerin varolduğunu savlayan garip görüşler de ileri sürüyorlar.

Örneğin, şu Roje Garodi gibi sosyalist demokrasi «eleştirmen»inin ne ilginç bir evrim geçirdiğine bakın: Bilindiği üzere, sosyalist demokrasinin burjuva demokrasisini yadsıma olamayacağı, ancak «onun sınırlarının genişletilmişi» olarak kabul edilebileceği gibi sağcı-revizyonist bir tezle başlayan Garodi, burjuva «Le Monde» gazetesi sütunlarından FKP Olağanüstü XXI. Kongresine «hariçten güzel» öğütler vermeye kalkışarak, «Vur kurmaylıklara!» gibi hazin bir slogan ileri süren yarı-dekl se elemanlar yardımıyla sosyalist devletin seçimli (yaşama) organlarının alaşağı edilmesini gerçek sosyalist demokrasi  rneği olarak ilân edecek kadar ileri gitti.

Marksist-Leninistler bütün bunlara köklü bilimsel ve ilkesel bir yanayla karşı koyuyorlar. şöyle ki, oluşunda, emekçilerin politik hak ve özgürlüklerini ilk defa ilân eden ve yalnız ilân etmekle de kalmıyarak, bunları toplumsal hayat pratiğinde pekiştiren, çalışma hakkını, öğrenim, bilimsel ve kültürel eylem özgürlüğünü, insanlığın yaratmış olduğu mânevi nimetlerden yararlanma özgürlüğünü eylemde garantileyen sosyalizmin ta kendisidir. İnsanoğlunun serbestçe meslek seçme, bütün eğilim ve

kabiliyetlerini engelsizce geliştirme emelleri ancak sosyalizmde yavaş yavaş gerçekliğe dönüşmektedir. Tek sözle, biz Marksist-Leninistler, demokrasiyi, ekonomik, sosyal-politik ve ideolojik ilişkileri kapsayan bütünsel bir sistem olarak kabul ediyoruz. Bu sistemin temeli de, ekonomik demokrasidir, yani emekçi insanın her şeyden önce sermayenin ezgisinden kurtulmasıdır.

Bu gerçeği belirtirken, bir yandan bizim sınıfsal yaşam tarzımız da beliriyor ve biz bunu zaten gizlemiyoruz. Burjuvazi emekçileri bu gerçekten saptırmaya çalıştığı zaman da, onun burjuva sınıfsal yaşam tarzı kendini gösteriyor, amma (örneğin burjuva demokrasisinin temeli olarak ekonomik egemenliğin önemini kendi kendine çok iyi anlasa bile) bu yaşamı titizlikle gizlemek istiyor.

Burjuva demokratizminin göstermelik biçimsel karakteri fonu üzerinde, gerçek halk egemenliği olarak sosyalist demokrasinin dolgun içerikli karakteri bambaşka bir açıklıkla beliriyor. Bunu yalnız sosyalist iktidar organlarının, Lenin'in dediği gibi, emekçilerin bilim üzere tanınan menfaatlerini objektif olarak yansıtmaları olayı ve bunların yalnız emekçiler için değil, aynı zamanda emekçilerin kendinden yönetim organları olmaları göstermekle kalmıyor. <sup>(4)</sup> Sosyalizmde komünist partisi tarafından yönetilen vukufu, yetkili ve bilimsel yoldan en yüksek yetkinliğe ulaştırılabilir devlet egemenlik organlarıyla, yönetime günden güne daha geniş ölçüde katılan emekçi tabakalarının yaratımlı girişimi bir bütünde birleşmektedir.

Sosyalist ülkeler komünistleri, burjuva-demokratik devletlerinin birçoğunda, emekçilerin, çetin sınıf savaşları sonucunda kendi menfaatlerini bir yere kadar savunmaya ve devrimci savaşımın geliştirilmesine yarayabilecek özgürlükler de elde ettiklerini gayet iyi anlıyorlar. Bunun için, sosyalist demokrasinin burjuva demokrasisini yadsıma olduğu söylenirken, elbette, emekçilerin elde ettikleri bu özgürlüklerin ortadan kaldırılması söz konusu değildir. Burada diyalektik yadsıma, sınıfsal yaşam söz konusudur. Ve bu yaşam, 1) burjuva demokrasisi çerçevesinde elde edilecek hiç bir parça buçuk başarının, toplumda ezilen sınıf olarak proletaryanın yerini, kapitalizm ekonomik ve politik sisteminde emekçilerin durumunu temelli değiştirebilecek halde olmadığını; 2) bu başarıların, burjuva diktatorası biçimlerinden biri olan ve olmakta devam eden burjuva demokrasisinin çerçevesini devrim yoluyla kırarak dışına çıkma-dıkça, sürekli olamayacağı öngörmektedir.

Öte yandan, sosyalist demokrasinin, kapitalizme taban tabana zıt olan yeni düzenin iç niteliğinden doğan kanunlar gereğince kurulduğu apaçık ortadadır. Bu kanunlar, özlük bakımından, artık sosyalizm ve komünizm yoluna koyulmuş ve aynı zamanda halkları bu uğurda savaşmakta olan bütün ülkeler için tektir. Bu kanunlar, besbelli ki, gerçek de-

(<sup>4</sup>) V. I. Lenin, Bütün eserleri, c. 38, s. 170.

makrasinin göstermelik biçimsel demokrasiden ayırldedilmesine olanak veren kriteriyum ve sınırları belirlemektedir.

K. Zarodov ikinci soruna geçerek şunları söyledi: Burada, konferansa katılan ve konuşmalarında her biri öncelikle kendi partisinin deneyine dayanan sözcülerin ortak çabalarıyla, sosyalist demokrasinin çeşitli sosyalist ülkelerdeki en iyi başarıları temeli üzerinde genellenmiş bir tablosunu, bir bilimsel modelini çizmeye muvaffak olmuş bulunuyoruz. V. İ. Lenin, belirli ülkelerde her ayrı deneyimin, şu veya bu tekyanlılık çizgisinden, şu veya bu eksiklikten ötürü sağlıklı olabileceğini gözönünde bulundurarak, yetkin sosyalizmin ancak «bütün ülkeler proleterlerinin devrimci işbirliği sayesinde yaratılabileceğini» belirtiyordu. <sup>(5)</sup> Şu da var ki, Marksizm-Leninizmi kılavuz edinen her ülke, sosyalizm kuruculuğuna şu veya bu açıdan, değerli, özgün bir katkıda bulunabilir ve bulunmaktadır.

Bununla ilgili olarak, bugün hâlâ, sosyalist demokrasiyi tekdüzen bir tablo olarak, bütün parametreleriyle kesenkes çizilen ve aynı zamanda her ülkeye zorla dayatılan bir devlet biçimi olarak göstermeye kalkışan kimselerin bulunabilmesi karşısında şaşmamak elden gelmiyor.

Bu dediğimiz, elbette ki, demokratik idare sisteminin, belirli bir sosyalist ülkede, keyfi olarak kâh şu, kâh bu ayrıntısı seçilerek yalnız akıl yordamıyla çizilen her hangi bir soyut şemaya göre kurulabileceği anlamına gelmez. Demek istediğimiz başkadır. Marksizm-Leninizm temeli üzerinde geliştirilen sosyalist demokrasi portresi, 1) sosyalist düzen tarafından bu alanda artık reel olarak ulaşılmış olanın tahlil edilip değerlendirilmesine; 2) çeşitli sosyalist ülkelerin en iyi başarıları gösterilerek, kardeş partilerin karşılaştıkları problemlerin ve güçlüklerin pratik deneyi temeli üzerinde çözülmesine, gelişme perspektiflerinin, sosyalist demokrasinin gelecekte kazanacağı çizgilerin daha isabetli olarak öngörülmesine yardım etmektedir. Ensonu, bu sosyalist demokrasi portresi, dünya sosyalist sisteminde gelişmekte ve gelecekte ekonomik alandan başka toplumsal hayatın diğer alanlarını da yavaş yavaş kapsayacağı şüphesiz olan entegrasyon süreçleriyle ilgili olarak da gözönünde bulundurulmalıdır. Her parti, yeni toplumun kuruculuğu genel yasallıklarını kılavuz edinerek ve kendi ülkesinin somut koşullarından hareket ederek, diğer ülkelerin deneyinde değerli olan her şeyi özenle seçmekte ve kendi eyleminde bunlardan yaratımlı biçimde yararlanmaktadır.

Konferansa katılanlar, üçüncü sorun olarak, sosyalist demokrasinin gelişmesinde yeni problemler, yeni olgular üzerinde etrafıca durdular. K. Zarodov, bunlar arasında öncelikle uluslararası politika ile sosyalist demokrasinin reel etkileşme ve eylembirliğinden doğan teorik ve pratik politik sorunlara işaret ederek şöyle devam etti: Örneğin şöyle bir sorun

<sup>(5)</sup> V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 36, s. 306.



ortaya çıktı: Uluslararası gerginliğin azaltılmasıyla oluşan dönüm; sosyalist demokrasi mekanizmasının gelişme ve işlemesi üzerinde ne gibi bir etki yapmaktadır? Bir yandan, şüphe yok ki, gerginliğin azalması koşullarında sosyalist demokrasinin gelişmesi için (bu gelişmenin başlıca etmenleri öncelikle iç ilişkilerde gizli olsa bile) geniş bir çevren açılıyor. Öte yandan, burjuvazinin, devletler arasında barış içinde yanyana yaşamayı kabul etmekle beraber, bunu kendi maksatları çıkarına kullanmak istediğini de gözönünde tutmak gerekiyor. O halde, enformasyonun genişlemesinin de, yumuşama koşullarında kapitalist ve sosyalist ülkeler halkları arasındaki temasların da, sosyalist demokrasiyi bütün üstünlükleriyle propaganda işine giderek daha büyük ölçüde yardımcı olabilmesi için, düşmanlarımızın bu temaslardan sosyalist demokrasiyi sarsmak maksadıyla kanal olarak yararlanmaları önlemek için ne yapılması gerekiyor? İşte çözülmesi zorunlu olan önemli politik ve teorik problem budur.

Bilindiği üzere, sosyalist demokrasi prensipleri yalnız iç toplumsal ilişkilerde değil, sosyalist ülkeler arasındaki ilişkilerde de başarıyla işliyor ve gelişiyor. Ekonomik Yardımlaşma Konseyi çerçevesinde bu bakımdan olağanüstü zengin bir deney birikimi vardır. Fakat uluslararası sosyalist entegrasyonu geliştirme ve derinleştirme işi birçok problem ortaya çıkarıyor. Örneğin, EYK'nde uygulanan prensip, yani en önemli sorunların çözümünde oybirliği prensipi, güncel sorunların operatif olarak çözümünü, üye ülkelerin üstlendikleri ödevleri yerine getirmelerinde sorumluluk duygusunun artırılmasını gerektiren ortak üretimsel eylemi geliştirme normlarıyla nasıl bağdaştırılacaktır?

Sosyalist demokrasinin geliştirilmesine ilişkin başka problemler de vardır. Şu veya bu sosyalist ülkenin kendi içinde çözüme kavuşturulsa bile, çağdaş aşamada bütün sosyalist topluluk devletlerine özgü olan bu problemler arasında, her şeyden önce, işçi sınıfının partisi ve gelişmiş sosyalizmi kurma ve yetkinleştirme koşullarında demokrasinin işlemesi bakımından bu partinin çözümleyici rolü sorunu önde geliyor. Bu rol, partinin yalnızca sosyalist toplumun politik örgütünde yer almasından, yönetici sınıfın politik öncüsü durumundan ibaret değildir. Marksist-Leninist parti, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin en önde yürüyen ve en bilinçli bölümü olarak, eylemiyle, iç hayatıyla sosyalist demokratizm örnekleri ortaya koyar. Ve bu anlamda da, parti, topluma, gelecek sosyalist demokrasinin bir bütün olarak ilk örneğini verir.

Konferansa katılanlar, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunun çağdaş yeni aşamasından doğan diğer birçok güncel sorunlara da değindiler. Örneğin, bilimsel-teknik devrimin doğurduğu eğilim, yani üretimi daha fazla yoğunlaştırma ve yönetimi merkezleştirme eğilimi, sosyalizme özgü olan demokratizmi derinleştirme çabasıyla nasıl bağdaştırılacaktır? Bu sorun, doğrudan doğruya, bilimsel-teknik devrimi sosyalist sistemin üstün-

lükleriyle birleştirme konusunda SBKP XXIV. Kongresi tarafından belirlenen ödevden ileri geliyor. Bir de, gelişmiş sosyalizm aşamasında alt-yapı ile politik üstyapı arasında etkileşme ve eylembirliği gibi, parti ve devlet hayatına ilişkin Leninci prensipleri demokrasinin gelişmesi ve yasallığın güçlenmesi koşulu olarak gözetme ve uygulama gerekliliği gibi daha genel bir sorun ortaya çıkıyor.

Bir yandan da, uyumlu biçimde bağdaştırılması gereken bazı diyalektik süreçler sözkonusudur. Bunları şöyle sıralıyabiliriz: Devlet organlarının güçlenmesi ve yönetimde toplumsal temelin her yönden gelişmesi; çokuluslu devletler çerçevesinde ulusların giderek tekvücut bir topluluk meydana getirmeleri, ulusal bilinç ve kültürün yükselmesi; idare metotlarının yetkinleşmesi ve ekonomik yönetim metotlarının gelişmesi; mânevi teşvik etmenlerinin yanısıra maddi teşvik etmenlerinden de yararlanılması; sorumluluk duygusu ve disiplinin, yığınların yaratıcı girişiminin etrafı olarak gelişmesi vb. . . .

Bu sorunların ve benzerlerinin başarıyla çözümü, ancak Marksizm-Leninizm klâsiklerinin temel teorik yönergelerine dayanılarak, aynı zamanda yığınların deneyiyle yoklamadan geçmiş olan çok zengin pratik eylemi inceleme ve genelleme temeli üzerinde sağlanabilir. Bu yönergeler, bu deney ve pratik eylem, dünya sosyalizminin, bütün işçi ve komünist hareketinin paha biçilmez edinimidir. Biz bunlara dayanabilir ve bunlarla haklı olarak kıvanç duyabiliriz.

## Bunalım ve harp: Problemin çağdaş içeriği

Burjuva dünyasının egemen ideolojisi yıllardır kapitalizmin artık bunalımsız gelişmenin anahtarını bulduğu hayaliyle avunuyordu. Oysa bu uzun yıllar boyunca üretimde düşüş de vardı, istihdam düzeyinde alçalıp yükselmeler de vardı, mal ve para pazarlarında bir hayli ciddi sarsıntılar da görölüyordu. Bütün bunları burjuva politik ekonomisi sadece geçerli konjonktürün önemsiz aksaklıkları sayıyor, kapitalizmin genel ekonomik istikrarsızlığının belirtisi olarak kabule birtürlü yanaşmıyordu. Bugün artık yakın geçmişe kadarki safdil iyimserliğe hemen hemen yer kalmadığı görölüyor. Tekellerin «büyük basın»ı bile, her şeye gerçek adını koymak zorunda kalıyor. Bu basın artık ekonomide olağan bir değışkenlik ve aksaklıktan söz edip işi kapatmıyor. İster istemez, bunca yıldır çözölmüş sayılan, gündeme alınmak istenmiyen ana problemi, yani kapitalizm ekonomik sisteminin derin ve çokyanlı bunalımı problemini ele alıyor, inceliyor, eleştiriyor.

Birleşik Amerika'da işsizlerin sayısı harpten önceki bunalım dönemi düzeyine yaklaştığından sonra, artık belirli bir endişeyle «büyük durgunluk» döneminin tekrarlanması olasılığından söz edilmeye başlandı. Üretimin bundan sonra da hızla düşeceğine, yığınla lokavtlara gidileceğine ve zincirleme iflâslar olacağına dair tahminler azdeğildir. Ne ki, şimdiki ekonomik bunalımın alabileceği ölçülerle ilgili hesapların ve tahminlerin yanısıra, bir de bundan çok daha ölümcöl olan şu soru ileri sürölüyor: Acaba ekonomideki böylesine ciddi bozukluk aynı zamanda uluslararası bir politik ve askersel felâket gizlemekte değıl midir? Fransa'da çıkan «Le Monde diplomatique» aylık dergisinde şunları okuyoruz: «Bugün, Rayh'ın teslim oluşundan otuz yıl sonra, belki de, yalnızca önde gelen devletlerin ekonomisinde değıl, aynı zamanda uluslararası barışın yapısında da ilk gedikler açılmıştır.» (1)

Bu çok karamsar bir varsayımdır. Ama ne olursa olsun, dikkate almazlık edemeyiz.

Bir kere tarihsel deneyi bir yana itemeyiz. Birinci Dünya Savaşı, 1913 yılında başlayan ve hemen hemen bütün gelişmiş kapitalist ölkeleri sarmış olan üretim fazlası çevrimsel bunalım koşulları içinde patlak verdi. 1929–1933 yılları döneminin görölmedik derecede ağır ve bunun ardından 1937–1938 yıllarında kapitalizmin ekonomisinde görölün yeni durgunluk İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcı oldu.

Bunalım ile savaş arasında şüphesiz belirli bir ilişki vardır. Marksist-

---

(1) «Le Monde diplomatique», Novembre 1974, p. 11.

Leninist politik ekonomi, halk ekonomisini askersel raylara bindirmenin, silâhlanma yarışıyla ve devletin askersel siparişleriyle konjonktür enjeksiyonları yapmanın, emperyalizmin iç niteliğine tamamiyle uygun bir metot, ekonomik etkenliği koruma metodu olduğunu inandırıcı biçimde ispatlıyor. Toplumsal yeniden üretimde yeni bir çevrime geçilebilmesi için, kapitalizmin temel sermayeyi yenilemesi gereklidir. Harp da, o zamana kadarki ekonomi yapılışını kaçınılmazlıkla (tamamen yıkmasa bile) yıkıma uğratan harp da böyle bir yenileme biçimi olabilir. Ve netekim, dünya kapitalizmi 1930 yılları bunalımından çıkış çaresini harpte bulmuştur.

Bugünkü olaylara bir göz atacak olursak, şimdi de ekonomideki son bunalım durumlarının artışıyla birlikte, burjuva devletlerinin iç hayatında gerici eğilimlerin güçlendiğini ve emperyalizmin uluslararası politikasının en tehlikeli çizgilerinin belirginleştiğini görmezlikten gelemeyiz.

Örneğin, ABD emperyalist çevreleri, açıktan açığa, bütün kapitalist ülkelerin tam egemen önderi olma rollerini canlandırabilmek için şimdiki ekonomik kaos durumundan yararlanmaya çalışıyorlar. Vaşington'un deklarasyonlarında bu savları desteklemek üzere dünyanın şimdiki durumu ile 1945–1949 yılları dönemindeki uluslararası durum arasında paraleller çiziliyor. Herkes biliyor ve anımsıyor ki, tam da o yıllarda ABD'nin hegemonyacı emelleri «soğuk harp»in başlangıcı oldu, silâhlanma yarışının alıp yürümesine yol açıldı, bölgesel harplerde yüzbinlerce insan kırılıp gitti ve bütün bir kuşak gerginlik ve korku havası içinde yaşamaya hükümlendi.

Gericilik dünyada gerginliğin azaltılması sürecini durdurmak için büyük çabalar harcıyor. Barış içinde yanyana yaşama fikrinin düşmanları, 1972'-de imzalanan Sovyet-Amerikan ticaret anlaşmasının bozulması işini kendileri örgütlediler ve bunu bayağı başarı saydılar. Bunlar, bundan sonra da böyle hareket etme niyetlerini, yani Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle ilişkilerde Batı devletlerinin eski «kuvvet pozisyonu» politikasına dönmelerini istediklerini gizlemiyorlar.

Tanınmış Amerikan gözlemcilerinden A. Zewis'in, ABD'nin «Viyetnam sendromu»nun (ufunet birikimi) tepmesinden söz etmesi dünya kamuoyunda haklı bir endişe uyandırmış bulunuyor. (2) Pentagon, kendi yöneticisinin ağızından Birleşik Amerika'nın Viyetnam'daki müdahalesinin yenilenebileceğini açıklıyor. Basın, Çin-Hindinde şimdiki durumla ilgili Vaşington'un resmi görüş ve değerlemelerinin, 1960'ların başındaki Amerikan saldırı hazırlığı sırasında söylenenleri şaşırtacak kadar andırdığını belirtiyor. Bazı yorumcular, bunu, çürüyen Saygon rejimini destekleme yolunda sadece bir politik gösteri ve ona yeni silâh yardımını haklı gösterecek psikolojik bir destek olarak kabul etmeye yatkın görünüyorlar. Diğer

(2) «International Herald Tribune», January 17, 1975.

bazıları da, Viyetnam'da yakın geçmişteki duruma dönüş olasılığı telmihlerinin, ABD'nin içine düştüğü ekonomik felâketlerden Amerikan halkının dikkatini saptırmak için en etkin araç olarak kullanıldığı kanısındadırlar. Bu yorumların hangisi doğru olursa olsun, emperyalizmin Çin-Hindi do-layında askersel-politik bir aktifliğe geçmesi apaçık ateşle oynamadır ve yalnız Güney-Doğu Asya için değil, bütün dünya için tehlikelidir.

Tekellerin kazanç hırsı ve kapitalizmin ekonomik illetlerinden ötürü her-türlü sorumluluğu omuzlarından atma çabaları, gerek burjuva toplumun-da sosyal gerilimin giderek artmasının, gerekse uluslararası istikrarı sar-san dış politika adımlarının temel nedenini oluşturuyor. Bu açıdan bakı-lınca, tekellerin emekçilerin haklarına karşı yeni hücumu ve emperyalist-lerin petrol üreten Yakın-Doğu devletlerine yönelttikleri tehditler bu tür olaylardan sayılabilir.

Son zamanlarda hemen hemen bütün en gelişmiş kapitalist ülkelerde, alıp yürüyen enflasyonun başlıca sorumunu proletaryaya yüklemek ve onun ekonomik hakları uğrındaki mücadelesini enflasyonun temel nede-ni olarak göstermek amacıyla geniş bir kampanya açıldı ve geliştirildi. Vaşington milyarderlerinin diliyle konuşan «The Economist» dergisi (Lon-dra), hemen hemen her sayısında, bugün İngiltere için biricik kurtuluş çaresinin «haddini bilmez sendikalar»ı dizginlemek ve bir devlet müda-halesiyle işçi ücretlerini dondurmak olduğunu savlayıp duruyor. (3) Tekelci sermaye, herhalde, burjuvazinin yüzyıllanmış emelini, yani iş ücreti ölçü-sünü kanunla sınırlama emelini gerçekleştirmek olanağını ekonomik güç-lük ve bozuklukların yığılmasında görüyor.

Bunun gibi, bunalımın dış sorumlusu olarak da petrol üreten ülkeler gösteriliyor. Artık birbuçuk yıl var ki, burjuva propagandası habire şo-venci bir histeri körüklüyor, kapitalizmin bugünkü ekonomik felâketlerinin başlıca nedeninin Yakın-Doğu ülkelerinin petrol politikası olduğu savıyla yaygara koparıp duruyor. Böylece yoğunlaştırılan Araplara karşı bir psi-koz aylardan beri dünyanın politik havasını zehirledi ve bazı ABD devlet yetkilileri Yakın-Doğu'nun petrol üreten ülkelere karşı askersel güç kul-lanmasına da hazır olduklarını söyleyecek kadar ileri gidebildiler. Bu teh-dit, Vaşington'un bunu ileri sürme gerekçe ve koşulları ne olursa olsun, uluslararası güvenliğin yazgısı bakımından ciddi bir endişenin nedeni olmaya devam ediyor.

Kısacası, genel olarak söylemek gerekirse, kapitalizmin şimdiki buna-lımının doğurduğu durum, gericiliği dürtükleyip canlandırmış, dünyayı yeniden «soğuk harp» koşullarına döndürmek üzere onu yeni denemelere yöneltmiş, emekçi yığınlarına karşı, emperyalist boyunduruğundan kurtul-muş halkların egemenlik haklarına karşı saldırının şiddetlendirilmesine yol açmış bulunuyor.

(3) Bak: «The Economist», December 28, 1974, p. 56.

Bu durum karşısında, ne tarih, ne teori, ne de dünyanın bugünkü somut durum ve koşulları, kapitalizmin ekonomik sarsıntıları ile emperyalist saldırdı ve harp arasında kesin bir sebep ve sonuç bağıntısı bulunduğunu düşünme hakkı verebilir. Toplumsal olgular genel olarak ve hele bunların bağıntı ve etkileşme mekanizmi çok karmaşıktır. Bunlar, kapitalist ekonominin her derin bunalımının kaçınılmazlıkla harbe yol açacağı görüşü gibi tek taraflı bir yargıya olanak vermez.

Bu gibi yargıların apaçık yanlışlığını en az iki şey ortaya koyuyor: Birincisi, harp doğrudan doğruya ekonomiden doğmaz. Klâsik tanımlamaya göre, harp, politikanın başka araçlarla devamıdır. İkincisi, eğer ekonomik bunalımlar genellikle kapitalizmin iç özelliği ise, bunların her birinin tarihsel olarak kendine özgü çizgileri vardır. İşte bundan ötürü, şimdiki kapitalist bunalımın dünyanın yazgısı bakımından olası sonuçlarını değerlendiren, dünya gelişmesinde bugünkü aşamanın özelliklerini tamamiyle gözönüne almamız gerekmektedir.

Bunlar arasında, şüphesiz ki, üretim durgunluğu ile önlenmesi alanak-sız enflasyonun birleşmesi en önde geliyor. Ekonomik gelişme tempolarında kesin düşüşün aynı zamanda dünya kapitalizminin döviz-finans ilişkileri, enerji ve yiyecek malları üretimi alanlarında yarattığı yapının çöküşü koşullarında görülmesi olayının da geçmişte benzeri yoktur. Bundan ötürü, ABD'nin burjuva politik ekonomisi büyük otoritelerinden P. Samuelson, «Bence de güçlükler var önümüzde, ama bunlar 1930-1933 yıllarındaki güçlüklerden ayrılmı olacak» demekte elbette haklıdır. (4) Ne var ki, burjuva iktisatçıları, şimdiki bunalımın özelliğini sadece sırf işletmecilik ilişkilerinin özelliğini oluşturan yönde görüyorlar. Oysa, ekonomik mekanizm sınırlarının dışındaki etkenlerin de çok büyük önemi vardır.

Üzerinde durduğumuz bu sorun açısından, kapitalist ekonominin şimdiki bunalımının, dünyanın henüz eşini görmediği uluslararası ve ulusal koşullar içinde gelişmekte olduğunu belirtmek de gayet önemlidir.

Bu koşullar, her şeyden önce, devletler-arası ilişkileri kapsayan dünya ölçüsündeki sistemdeki değişikliklerdir; toplumsal düzenleri ayrı ülkelerin barış içinde yanyana yaşamaları normlarının da bu ilişkiler sistemine katılmasıdır. Gerginliğin azaltılmasını sadece bazı etkili devletler arasında ulaşılan politik anlaşmaların rastgele bir toplamından ibaret saymak yanlış olur. Gerçekte, gerginliğin azalmasının sağlam bir maddi içeriği vardır; bu ferahlama dünya güçleri arasında şimdiye kadar görülmedik yeni bir dengeye dayanıyor; bu ferahlama aynı zamanda sosyalizmin dünya durumu üzerindeki etkisinin artışından ayrı düşünülemez. 1930 yıllarında Sovyetler Birliği harbi önleme mücadelesinde yalnızdı. Bugünse, uluslararası güvenlik, sosyalist topluluğun muazzam savunucu-ekonomik potan-

(4) «Newsweek», October 26, 1974.

siyeline dayanıyor. İşte günümüzün ağır basan gerçekliği budur ve ege-  
men emperyalist çevreler politik kararlarında bunu dikkate almazlık ede-  
mezler. Ağır basan bu gerçeklik, ekonomik bunalımdan harp yoluyla çı-  
kış arama denemelerini adamakıllı güçleştiriyor ve yerinde mihliyor.

Şimdiki kapitalist bunalımının olası sonuçlarını tahlil ederken zamanı-  
mızın unutulmaması gereken bir başka özelliği de, burjuva toplumunun  
kendi içinde sınıfsal ve siyasal güçlerin oranında gizleniyor. 1930 yılları  
bunalımının harbe yol açabilmek için önce Hitler'i iktidara getirmesi ge-  
rekti. Ve bugün de sağcı güçlerin gemi aızıya almaları tehlikesi asla ha-  
fife alınamaz. Fakat şimdi kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve demokratik  
güçler ortak cephesi aşırı gericiğin yolunu kesebilecek bir durumdadır.  
Proletaryanın sınıf bilinci, halk yığınlarının politik deneyi ve sol güçlerin  
örgütlülüğü, artık tekellerin çıkarlarını savunma adına demokratik rejimi  
boğma denemeleri karşısında güçlü bir direniş oluşturacak kadar artmış  
ve gelişmiş bulunuyor.

Komünist ve işçi partileri şunu önemle belirtiyorlar: Emekçilerin, bütün  
demokratik güçlerin anti-monopolist mücadelede sınıksız birleşmeleri, sağ  
tehlikeyi önlemenin, sosyal ve politik ilerleme için yeni olanaklar sağla-  
manın emin yoludur.

Genellikle üretimde azalmanın eşlik ettiği işsizlik artışından, sermaye-  
nin hiç olmazsa grev hareketinin azalması gibi bir politik çıkarı vardır.  
Ne var ki, şimdiki bunalım süreci içinde yığınla işten çıkarmalar grev  
hareketinin etkenliğini körletebilmiş değildir. Tersine, daha ilk bunalım  
yılında, grevler sayısı ve süre toplamı bakımından harpten sonraki dönem  
için rekor denilebilecek bir düzeye çıkmıştır. Bu da, ekonomik güçlüklerin  
artması koşullarında emekçilerin sınıfsal-politik pasifliğine güvenerek, te-  
kellerin öyle istedikleri gibi at oynatamayacakları demektir.

Bugün emperyalizm bunalımdan çıkabilmek için vaktiyle sömürgelerden  
sağlayabildiği kaynaklara da sahip değildir. Genç bağımsız devletler ege-  
menlik haklarını başarıyla savunuyorlar. Gelişme halindeki ülkelerin ulus-  
lararası durumu, emperyalizmin, kapitalist ekonomiyi kıvrandıran buna-  
lımı azgelişmiş memleketler hesabına yumuşatma denemelerini sonuçsuz  
bırakabilecek kadar güçlenmiştir.

Marksist-Leninist teori, dünyada yeni güçler dengesinden hareket ede-  
rek, yeni bir dünya harbinin hiç de yazgısız bir kaçınılmazlık olmadığı  
sonucuna varıyor. Bu yargı, devrimci, anti-emperyalist savaşta komünist-  
lerin ilkesel stratejik kılavuzlarından biri oluyor. Bu yargının, sağlam te-  
meli ve doğruluğu, zamanın yoklamasından geçmiş, son onyılların pratik  
deneyiyle, toplumsal düzenleri ayrı ülkelerin barış içinde yanyana yaşa-  
maları normlarının uluslararası hayatta yerleşmesini sağlama başarı-  
larıyla de onaylanmış bulunuyor.

Bu oloğanüstü önemli yargı, emperyalist gericiliğin bunalım durumundan kendi çıkarına yararlanarak uluslararası alanda yeni zorluklar yaratmaya çalıştığı günümüzde yapıtaşını yerini tutan anlamını korumaktadır. Evet, emperyalist gericiliğin bu zorluklar yaratma çabaları barış için tehlikeli sonuçlar verebilir. Fakat bütün sorun, bu zorlukların kaçınılmaz olup olmadığında, giderilip giderilemeyeceğinde toplanıyor. Bugün, kimileri iktidarda olmak üzere, öyleleri vardır ki, yalınkat-şematik düşündüklerinden mi, yoksa kendi politik hesaplarını gözettiklerinden mi nedir, zamanımızın çelişkileri «ergeç bir dünya harbine yol açacaktır, ve halklar buna hazır olmalıdır» diyebilmektedirler. Marksist-Leninistler bu görüşü kesinlikle silkip atıyorlar. Fransız komünistlerinin gazetesi bu konuda haklı olarak şunları yazıyor: «Bu formül, ancak harp kaçınılmaz bir şey olarak kabul edilirse, gerçeklik duygusu uyandırabilir. Fakat bu yanlış ve tehlikelidir, çünkü barış için savaşıyan kamuoyunu gevşetip dağıtma aracından başka bir şey değildir.» (3)

Bu gibi yazgıcı görüş sahiplerinin yaratmak istedikleri ruh haline kapılmak, barış içinde yanyana yaşama politikasının en azılı düşmanlarının çaldıkları havaya göre oynamak demek olur. Zira bütün dikkafa «soğuk harp» yandaşları, son çözümde, sosyalist ülkelerle ilişkilerde «katılık» isteklerinin esas dayanağı olarak, uluslararası ferahlamayı geliştirmeye yönelik bütün çabaların «faydasızlığı» teranesine kuvvet vermektedirler.

Burjuva propagandası şimdiki bunalımı dünya çapında bir bunalım olarak göstermeye çalışıyor. Gerçekte bunalımın sınırları o kadar geniş değildir. Bir kere, sermaye dünyasındaki ekonomik kaosa karşılık, sosyalizmde sürekli bir iktisadi yükselme görülmektedir. 1930 yıllarında da durum böyleydi. Fakat o yıllar sosyalist ekonominin bir tek devlet çerçevesinde oluşma dönemi idi. Bugünün gerçekliği ise, olgun bir ekonominin sosyalist ülkeler topluluğu boyutları içinde durmadan yükselişidir. Aynı gerçekliğin öbür yanı da, kapitalizmin iktisadi sitemindeki bunalım durumunun uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerin yapısında artık belirli değişikliklere yol açmadan geçemeyecek kadar keskinleşmiş olmasıdır. Sorun, olgunlaşmakta olan değişimlerin ne suretle gerçekleştirileceğidir. Besbelli ki, uluslararası ilişkilerde ciddi bir değişme sayılan gerginliğin azaltılması bu problemin barışçıl çözümü için reel olanaklar içermektedir.

Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler, uluslararası gerginliği azaltmanın dönüşsüz bir süreç haline getirilmesinde ısrarlı adımlar atıyorlar. Kapitalist ülkeler komünist ve işçi partileri, dünyada sürekli bir barış uğrunda mücadeleyi daha da geliştirmek üzere halk yığınlarını seferber ediyorlar. Bununla beraber, doğal olarak, saldırgan güçlerin çeşitli manevralarının nice tehlikeler doğurabileceğini de, bu nedenle halkların

(3) «L'Humanite», 21 janvier, 1975.



daima yüksek bir uyanıklık göstermeleri gereğini de gözden uzak tutmuyorlar.

Komünist ve işçi partilerinin 1969 yılında yapılan Uluslararası Danışma Toplantısı, ödevimizi şöyle tanımlamış bulunuyor: «Emperyalizmin insanlığa karşı suç işlemeye eşit politikasının içyüzünü açığa vurmaya kuvvet vermek, onun saldırgan niyet ve plânları bakımından kamuoyunun uyanıklığını durmadan artırmak ...» <sup>(6)</sup> zamanımızda bu ödevin güncelliği gitgide daha çok artıyor, çünkü kapitalizmin bunalımının alabildiğine şiddetlenmesi barış dâvası için tehlikeli eğilimleri körüklüyor.

Şu var ki, ekonomik güçlüklerin artması, emperyalizmin çelişkilerinin derinleşmesi onun uluslararası mevzilerini zayıflatıyor. Biz, sosyalizmin ve dünya devrimci hareketinin, barışı yalnız savunabilecek değil, aynı zamanda dayatabilecek durumda olduğu bir zamanda yaşıyoruz.

*Yan Prajski*

---

<sup>(6)</sup> «Komünist ve işçi partileri uluslararası danışma toplantısı», Moskova, 1969, s. 39.

## Çağrı

Halkımıza tepeden inme bir karma hükümet daha dayatıldı. Baş AP yöneticileri, Demirel grubu çekiyor. Bu hükümet tutucu, işbirlikçi, aşırı gerici ve faşistlerden kuruldu. Böylesi bir karma hükümet, büyük sermaye, işbirlikçiler, emperyalizm, NATO çevreleri ve özellikle Kissinger'in Ankara'daki eylemleri ile oluşturuldu.

Yeni ortaklığın anlaşma protokolü hükümetin niteliğini açıklıyor. Anti-komünizmi yoğunlaştırmayı, yabancı sermayeye kapıları daha geniş açmayı, NATO, SENTO, Ortak Pazar gibi emperyalizmin askersel, politik ve ekonomik örgütlerine daha da sıkı bağlanmayı başa alıyor.

Bunun tek anlamı vardır: Sömürü, vurgun, pahalılık, işsizlik, halkın yoksullaşması daha da artacak, baskı, terör, anayasal, demokratik hakları çiğneme yöntemleri daha da yoğunlaşacak.

Demirel ve ortakları öteden beri hükümet kurmuşlar, hükümet sürmüş, iç yüzlerini halka iyice göstermişlerdir. Bunlar azılı, halk düşmanı, yerli yabancı tekellerden, toprak beylerinden yana bir politika yürütmüşlerdir. Kimi zaman Meclisi basmışlar, kimi zaman Meclisi kendilerine basamak yapmışlar, kimi zaman parlamentoyu, terörü, sıkıyönetimleri uygulamak, Anayasayı çiğnemek için araç olarak kullanmışlardır. 12 Mart sonrası hükümetler bu politikacıların desteği ile işbaşına getirilmiştir. Büyük kentlerin basılması, İstanbul, Ankara, İzmir'in aranıp taranması, toplama kamplarının, kontrgerilla merkezlerinin, işkence villalarının, idam sehpalarının kurulması bu politikacıların destek ve oyları ile olmuştur.

Son aylarda komando baskınları, devrimcilerin öldürülmesi, grevlerin yasaklanması, alıp yürüyen terörü bunlar, İrmak hükümeti ile birlikte yürütmüşlerdir. Ordunun tepesindeki militarist klik bunların vurucu gücü, yumruğudur.

Aşırı gerici ve faşist politikacılar, işçi sınıfının, devrimcilerin, ilerici yurtseverlerin dağınık bulunmalarından, bir eylem birliği kurmamış olmalarından yararlandılar, bütün halka, bütün ulusa karşı biraraya geldiler ve hükümeti aldılar.

Sosyalist ülkelerin, en başta büyük komşumuz ve kara gün dostumuz Sovyetler Birliği'nin çabaları ile yeryüzünde gerginlik yumuşuyor, barış güçleniyor. Halkların anti-emperyalist, ulusal bağımsızlık savaşları gelişi-

yor, yeni yeni başarılar kazanıyor. Viyetnam'da, Kamboç'ta, Amerikan emperyalizminin dayanakları halkların güçlü yumrukları altında yıkılıyor.

Bu durumda yurdumuzda bunalımlar içinde bocalayan emperyalizmle daha da bağlanan en gerici parti yöneticilerinin hükümet kurması, bölge-  
mizde barışı, halkların kurtuluş savaşını daha da tehdit ediyor.

Gerici, halk düşmanı, saldırgan bloklara bağlı bir hükümetin işbaşına gelmesi ile, devrimcilerin uyanıklığı artırmaları, kadrolarını korumaları, polis ve Maocuların provokasyonlarına düşmemeleri de günün önemli sorunudur.

Bu gerici hükümeti alaşağı etmek, halkçı bir hükümet kurmak için bütün devrimci, anti-emperyalist, demokratik ve anayasal haklardan yana güçlerin eylem birliğine girişmeleri, ordudaki yurtseverlerin bu eylem birliğine katılmaları ulusal, tarihsel bir zorunluktur.

*Türkiye Komünist Partisi  
Merkez Komitesi*

2 Nisan 1975

## **Türkiye Komünist Partisinin 1 Mayıs belgileri**

- 1 Mayıs, işçilerin ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için uluslararası savaş ve dayanışma günüdür!
- Emperyalizm, büyük burjuvazi halkımıza Demirel hükümetini dayattı. Bu hükümet işbirlikçi, aşırı gerici, faşist partilerden, politikacılardan kuruldu. Anayurdumuzun üstüne çöken tehlike büyüktür!
- Bu tehlikeyi önlemek için, bütün ilerici, yurtsever, devrimci güçler ve örgütler, işçi sınıfının savaş çizgisinde elele vermelidir!
- TKP, bu aşırı gerici hükümeti devirmek, demokratik, halktan yana bir hükümetin kurulması savaşında halkımızın yanındadır!
- İşçi sınıfının sendikal, politik haklarını budayan bütün yasa ve yasakların kaldırılması, işçi hareketinin sarı sendika ağalarından temizlenmesi için savaş! İşçi sınıfının birliği için savaş!
- TKP, köy emekçi yığınlarının toprağa, özgürlüğe kavuşmak, ağalığı kökünden yıkmak için yürüttüğü savaşı bütün olanakları ile örgütlüyor! İşçi köylü bağlaşıklığı günümüzün başta gelen politik savaşıdır!
- İlerici, yurtsever gençliğin işçi sınıfı ile bağlaşıklığının güçlenmesi için savaş! Maocu, Troçkist, anarşistlere karşı savaş!
- Emekçi kadınların eşit işe eşit ücret hakkının tanınması için savaş! Evde ve yaşamın politik, sosyal her alanında kadınların demokratik haklarına kavuşması, aşağılanmaktan kurtulmaları için savaş!
- Bütün ulusal azınlıkların, özellikle büyük bir yığın olan Kürt halkının ulusal, demokratik haklarına kavuşması için savaş!
- Silâhlı Kuvvetler, emperyalizmin, NATO'nun, işbirlikçilerin, militarist kliğin elinden kurtarılmalı, halkımızın ulusal bağımsızlık, barış, demokrasi için emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı yürüttüğü savaşa destek olmalıdır!
- İşsizliğe, pahalılığa, enflasyona, bugünkü soygun düzenini maskeleyerek için körüklenen anti-komünizme karşı savaş!
- Sıkıyönetimlere, faşist komando baskınlarına karşı savaş!
- Emperyalizmin çatıştırdığı harpçi bloklardan çıkmak, topraklarımızdaki NATO ve Amerikan üslerinin kaldırılması için savaş!
- TKP halkımızın bütün savaşımalarını Eylem Programına almıştır. TKP'ye konan yasağın kaldırılması ulusal bir sorun ve zorunluktur!
- Dünyada, Avrupada ve bölgemizde barış ve güvenliğin güçlenmesi için savaş!

- Büyük komşumuz Sovyetler Birliği, öteki sosyalist ölkeler ve Arap halkları ile ve bütün memleketlerle yakın dostluk ve karşılıklı yararlı ilişkilerin kurulması için savaş!
- Yaşasın Türkiye işçi sınıfı!
- Yaşasın dünya barışının desteği, Lenin'in kurduğu ilk sosyalist devlet Sovyetler Birliği, sosyalist ölkeler topluluğu!
- Yaşasın ulusal kurtuluş hareketleri!
- Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!
- Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!
- Yaşasın 1 Mayıs!

## **Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne**

**Çok değerli yoldaşlar!**

Büyük komşumuz Sovyetler Birliğinin, bundan 30 yıl önce Hitler Almanyası ve uyduları üzerinde kazandığı kesin zaferin yıldönümünü, bu tarihsel bayramı Türkiye işçi sınıfı adına, halkımızın bütün ileri güçleri adına kutlarız!

Türkiye Komünist Partisi, bu zaferin sağlanmasını Leninci ustalıklı örgütliyen Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ni yürekten selâmlar! Böylesi çetin, dünya tarihinde görülmemiş bir zaferin kazanılması uğrunda canlarını esirgemeyen komünistlerin, ölümsüz Sovyet batırlarının kutsal anıları önünde eğiliriz!

Sovyet Orduları, emperyalizmin en vurucu gücü olan faşist Almanyayı, silâhlı güçlerini, Japon militarizmini baştanbaşa ezdi, yendi. Faşist Alman boyunduruğu altına düşen pek çok ülkeleri kurtardı. İnsanlığın, dünya uygarlığının önüne dikilen korkunç bir tehlikeyi kaldırdı. Böylece, Lenin'in kurmuş olduğu ilk sosyalist devlet, tarihsel kurtarıcılık ödevini, enternasyonalizm misyonunu yerine getirdi. Bununla, Büyük Ekim Devrimi'nin insanlığın önünde açmış olduğu yepyeni çevreni daha da aydınlattı, bu yolu daha da genişletti.

Büyük zaferin alanı üzerinde sosyalist devletler topluluğu kuruldu. Dünyada kapitalizmle sosyalizm arasındaki güç dengesi kökünden değişt. Sömürgecilik sistemi daha da çöktü. Dünya sorunları, başını Sovyetler Birliği çeken sosyalist devletlerden sorulur oldu. Dünya komünist ve işçi hareketleri, ulusal bağımsızlık, demokrasi, barış, sosyal kurtuluş ve sosyalizm hareketleri günden güne kuvvetleniyor. Faşist, halk düşmanı rejimler birer birer çöküyor. Emperyalizmin genel bunalımı sertleşiyor, derinleşiyor.

Sovyetler Birliği'nin şaşmaz barış politikası, SBKP'nin XXIV. Kongresinin barış programı sürekli başarı kazanıyor. Sovyet Komünist Partisi'nin otoritesi her gün daha da artıyor. Bütün bunlar, bütün komünist ve işçi partileri için savaşlarda tükenmez güç kaynağı oluyor.

Bütün bu oluşmalar Türkiye'yi de etkilemektedir. Gerici egemen çevrelerin ulusal çıkarlara aykırı, NATO'cu politikaları genel bunalımı hızlandırmıştır. Bu politikaya karşı geniş halk yığınları arasından gelen direniş yeni boyutlar alıyor. Ulusal bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyal kurtuluş için giden savaş, gittikçe yeni yeni halk katmanlarını kucaklıyor.

Bölgemizde, Avrupa'da, dünyada barış ve güvenliğin sağlanması istemi

savaşı, yavaş yavaş yığınlara mal oluyor. Halkımız, bütün komşularımızla, en başta Sovyetler Birliğiyle karşılıklı yararlı ilişkileri, iyi komşuluk, dostluk kurmak isteğini güncel savaşımına koyuyor. NATO'lara, saldırı üslerine, barış düşmanlığına hayır! Diyor.

Yaşasın dünya barışının yıkılmaz kalesi yüce Sovyetler Birliği!

Yaşasın Türkiye – Sovyetler Birliği halklarının dostluğu!

Yaşasın Sovyetler Birliği Komünist Partisi!

Yaşasın Leninizm!

**TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ  
MERKEZ KOMİTESİ**

27 Nisan 1975

*Fransız Komünist Partisi  
Merkez Komitesine*

Sevgili yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi adına Sizlere içten başsağlığı dilerim. Jak Düklo yoldaş, Fransız işçi sınıfının yorulmaz savaşçılarından biriydi. Kapitalizme ve sömürüye karşı, demokrasi, barış ve sosyalizm için savaştı. O, dünya komünist ve işçi hareketinin en seçkin savaşçılarından biriydi. Gelecek kuşakların anılarında her zaman yaşayacaktır.

**Merkez Komitesi Genel Sekreteri  
Türkiye Komünist Partisi**

**I. Bilen**

## **Türkiye Komünist Partisi MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın «TKP'nin Sesi» ve «Bizim Radyo» muhabirlerine verdiği demeç**

**Soru:** Bilen yoldaş, 1 Mayıs geldi. Dünya emekçilerinin dayanışma, savaş ve bayram günü geldi. Bu yılki 1 Mayısın özellikleri Sizce nelerdir?

**Yanıt:** Bu özellikler dünyada, sosyalist ülkelerde, kapitalist ülkelerde birbirine benzemez, ayırdır. Türkiye'de daha da başkadır. Bütün dünya, bu yıl, isanlık tarihinde en büyük bir zaferi kutluyor. Sovyet orduları, bundan 30 yıl önce, dünya emperyalizminin en vurucu gücü olan Hitler Almanyasını baştan başa ezdi. Hitler, bu canavar, Berlin'de sığındığı inde bir akrep gibi geberdi. Sovyet orduları, 30 Nisanda zafer bayrağını Rays-tag'ın tepesine çekti. Böylece Sovyet halkı, onun şanlı orduları dünyamızı, uygarlığı en korkunç bir yıkımdan kurtardı. Büyük Ekim Devrimi'yle kurulan ilk sosyalist devlet, böylece bütün halklara daha mutlu bir geleceğin ışıklı çevrenlerini açtı.

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin kazandığı büyük zafer, sömürgecilik sistemini tâ köklerine kadar sarstı, onun yıkımını hızlandırdı. Avrupa'da pekçok ülkeleri, Sovyet orduları, faşizmin Hitlercilerin boyunduruğundan kurtardı. Dünyanın her yanında ulusal kurtuluş hareketleri aldı yürüdü. Asya'da, Afrika'da yeni yeni devletler kuruldu.

Bugün 30 Nisan. Viyetnam halkının 30 yıllık savaşı büyük bir zaferle sona erdi. Saygon düştü, teslim oldu. Kukla hükümet, Tiyö kaçtı. Dünyanın başına ağa kesilmek isteyen Amerikan emperyalizmi, Viyetnam'ı baştan başa yakıp yıkan çağımızın bu vandalları büyük bir yenilgiye uğradı. Halkların ulusal bağımsızlık, demokrasi, sosyal kurtuluş ve sosyalizm için verdikleri savaş yeni yeni başarılarla, boyutlara ulaşıyor.

Avrupa'da, bölgemizde de bu yıl 1 Mayıs çok daha başka bir hava içinde karşılanıyor. Portekiz'de faşizmin alaşağı edildiğinden bu yana ikinci 1 Mayıs oluyor. Devrim süreci, demokrasi ve sosyal kurtuluş hareketi Avrupa'nın bu başında hızla geliyor. Komşumuz Yunanistan'da 1 Mayıs bu yıl yepyeni bir hava içinde kutlanıyor. Halk yığınlarının sürekli savaşı Yunanistan'da yalnız faşist cuntayı alaşağı etmekle kalmadı, onlara arka olan Amerikan emperyalistlerinin konumlarını da sarstı. Amerika Yunanistan'daki üslerinden atılıyor. Amerikan köleliğinden kurtulmak için yeni yeni atılımlar oluyor.

Bütün bunlar Türkiye'nin çevresinde, dünyamızda oluyor. Barış ve güvenlik için en başta Sovyetler Birliğinin sürekli yürüttüğü savaş yeni yeni başarılar kazanıyor.



Diyeceksiniz ki, bütün bunların Türkiye üzerindeki etkileri nelerdir? Etkileri, hiç kuşkusuz vardır. Bununla birlikte, Türkiye’de işbirlikçi burjuvazi, azılı gerici güçler ve partiler yeryüzündeki bu yeni gelişmelere taban tabana aykırı bir yolda yürüyüp gidiyorlar. Bir sürü ayak oyunları, baskı ve sayılabilecek pazarları kurmakla aşın gerici partiler ortak bir hükümet kurdular. Bu hükümette: Amerikan tekellerinin, kumpanyalarının, Vaşington’un has adamı ve ajanı Demirel başbakandır. Göbels’in çömezi Türkeş başbakan yardımcısıdır. Din tüccarı ve haciağalarının, borsaların adamı Erbakan da başbakanın yardımcısıdır. Bankalarla, toprak beyleriyle sınıksız bağlı Feyzioğlu bu yardımcılardan biridir.

Bu hükümet, programında anti-komünizmi başa almıştır. Bunu hükümetin resmi politikası yapmıştır. Bu politikayı vargüçüyle uygulamaya koyulmuştur. Komando baskınları daha da yoğunlaştırıldı. Memleket baştanbaşa komandolar için bir atış poligonuna çevrilmiştir. Yaralananların, ölenlerin listeleri uzayıp gidiyor. Halkımız 1 Mayıs böyle kanlı bir terör ve baskı havası içinde giriyor.

**Soru:** Bu durum karşısında Türkiye Komünist Partisinin savaş çizgisi, politikası, plâformu nedir?

**Yanıt:** Terör ve baskı, halkımıza, işçi sınıfına karşı yeni değildir. Hele, Komünist Partisine karşı hiç yeni değildir. Bugünkü sert baskılar tâ Cumhuriyet kurulduğundan beri, diyebiliriz ki, daha 1921’den bu yana sıkı yönetimlerle uygulanagelmıştır. Komando baskınları bir günde, bir gecede gelmedi. Daha önceleri Saraçoğlu hükümetleri de, Peker hükümetleri de bunların benzeri baskıları uyguladılar. İnönü’lerin, Menderes-Bayarların, Apartıman Mustafa’ları, Demirel’in Hamidoları, şimdi Türkeşleri vardır. Bunlar Meclisi de bastılar, basımevlerini de kırdı döktüler, kitap evlerini de yaktılar. Şimdi Türkeş’in faşist komandoları bunu memleket çapında uyguluyor.

Komünist Partisi öteden beri bütün bu kanlı terörlere karşı savaşı gelmiştir. Komünist Partisi, öteden beri halk düşmanı hükümetlerin, işbirlikçi sömürgeci sınıfların karşısına dikilmiştir. Komünist Partisi bugünkü halk düşmanı ortak faşizan, baskıcı, terörcü hükümetin alaşağı edilmesi için savaşıyor.

Bu savaş bütün ilerici güçlerin, örgütlerin: sosyalistlerin, komünistlerin, Cumhuriyet Halk Partisi’nin, bütün işçinin, köylünün ortak savaşındır. Komünist Partisi bu ortak savaşın ortak bir program, ortak bir plâform üzerinde yürütülmesi için bundan böyle de vargüçüyle çalışacaktır.

Bilen yoldas, yanıtlarınıza dinleyicilerimiz adına teşekkür ederiz.

## Faşizm ve neo-faşizm (I)

A. Saydan

İnsanlık bu günlerde faşizmden kurtuluşunun 30. yıldönümünü kutluyor. «Anti-komintern Pakt»ı ile birleşen «Mihver Devletler»inden Berlin–Roma–Tokyo üçlüsünün en güçlüsü ve faşist ittifakın temel dayanağı Hitlerci Almanya 8 Mayıs 1945 günü Batılı müttefiklere, bir gün sonra yani 9 Mayıs 1945’de Sovyetler Birliğine teslim oluyordu. Musolini yönetimi daha önce İtalyada yıkılmıştı.

Hitler Almanyasını, Berlin–Roma–Tokyo mihverini çökerten Anti-hitler Koalisyonu, yani Sovyetler Birliği, Birleşik Amerika, İngiltere ortaklığı oldu. Bu Anti-hitler Koalisyonuna daha sonra «Hür Fransa» hareketi de katıldı.

Anti-hitler Koalisyonu uluslararası faşizm ittifakına karşı mücadelenin dış ve resmi yönüydü. Gerçekte uluslararası faşizmin bel kemiğini kıran, dünya tarihinin en güçlü harp makinasını, Hitler’in ordularını yok eden Sovyetler Birliği, Sovyet Ordusu oldu. Anti-hitler Koalisyonuna katılan öteki devletlerin rolü ikinci planda kaldı. Bundan ötürü insanlığı ve en başta Avrupa halklarını faşizmin boyunduruğundan kurtarmak onlara demokrasi ve sosyalizmin yolunu açmak onuru en başta Sovyetler Birliğine, Sovyet halklarına aittir.

Avrupada İkinci Dünya Harbi sonucunda faşizm sistem olarak yıkılmıştır. İspanya’da rejim olarak kalmıştır. Ne var ki faşizm, bir rastlantı, «olağanüstü» bir durum ve tutum değildir. Kapitalizmin egemenlik araçlarından biridir. Bundan ötürü kapitalizm, ve onun emperyalizm biçimi, dünya tekeller imparatorlukları, emperyalizmin başka ülkelere, ham madde kaynağı ve sürüm pazarı olarak egemen olma eğilimleri sürdükçe, faşizm tehlikesi de insanlık için kalacaktır. Ve her zaman büyük sermaye çevreleri parlamenter biçimlerle egemenliklerini sürdüremediği her yerde, faşist veya neo-faşist yöntemlerle bu egemenliği sürdürmenin yollarını arayacaklardır. Ama bu yollar eskiden de olduğu gibi ülkeden ülkeye değişecektir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde başka, Türkiye gibi azgelişmiş ülkelere başka yöntemlerle kendini gösterecektir.

Dünyada kuvvet dengesi hızla değişiyor. Dünya sosyalist sistemi dünya komünist ve işçi hareketi, anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketleri hızla gelişiyor, güçleniyor. Viyetnam, Kamboç halklarının, devrimci güçlerin Amerikan emperyalizmine, genellikle emperyalist kampa karşı kazandıkları tarihsel zafer, emperyalizmin çöküş aşamasının ne kadar hızlandığını, hattâ birçoklarının tahmininden fazla hızlandığını gösteriyor.

Bugün için sorun şudur: Dünya devrimci güçlerinin hızla geliştiği, emperyalizmin çöküş sürecinin hızlandığı bugünkü koşullarda faşizm, neo-faşizm tehlikeleri halâ mevcut mudur? Cevap şudur: Evet, mevcuttur.

Faşizm, neo-faşizm sorunlarını her ülke için ayrı ayrı ele almak, genelliklerden kaçınmak gerek. Faşizmin özünü açıklayan nitelendirmeler, özellikle Komintern'in 7. Kongresinde yapılan tanımlama doğrudur. Ama 7. Kongrenin yapıldığı 1935'den bu yana tam kırk yıl geçti. Devlet tekelci kapitalizmi kuruldu. Devlet tekelci kapitalizmi burjuvazi içindeki ayrışmaları daha belirgin, hatta daha uzlaşmaz hale getirdi. Devlet tekelci kapitalizmi ulusal geliri daha geniş ölçüde tekelere peşkeş olanaklarını hazırladı. Büyük tekeller daha geniş ölçüde devlet organlarını elde etmek, devleti kendi zümresel çıkarlarına göre yöneltmek imkânlarını buldular. Devleti, gerek kendi ükelerinden emekçi yığınlarına, orta tabakalara, burjuvazinin bir kısmına, gerekse başka halklara özellikle az gelişmiş ülkeleri talan etmek üzere yöneltmek olanaklarını daha geniş ölçüde elde ettiler. Bu durum, milli gelirden payını almak, devlet organlarındaki yerini elde tutmak isteyen orta tabakalarla yerli burjuvazinin bir kısmını objektif olarak tekelci burjuvaziye karşı yöneltti. Bu ülkelerin işçi sınıfı, orta tabakalarda, burjuvazinin bir kısmında yeni yeni müttefikler buldu. Fransa'da Komünist, Sosyalist ve Sol Radikaller arasında kurulan ortaklık. İtalya'da Komünist Partisinin faşist akımlar dışında bütün partileri bir araya getirmek amacıyla ileri sürdüğü «tarihsel kompromi» hep bu gibi bir gelişmenin, burjuvazi arasında meydana gelen yeni ayrışmaların sonuçlarıdır.

Bu durum aynı zamanda bu yüksek derecede sanayileşmiş kapitalist ülkelerde faşizm tehlikesini bir hayli azaltıyor. Çünkü faşizm her zaman her yerde orta tabakalara, küçük burjuvaziye, onların politik güçlerine ya dayanarak, ya da onların pasifliğinden, anti-komünizminden yararlanarak, plânlı bir biçimde iktidara tırmanmıştır.

Hitler bu yöntemlerle ve uzun vadeli bir plân ve eylemle Münih meyhanelerinden başbakanlık, daha sonra da başbuğluk (Führer) kolтуğuna yerleşmiştir. Bu gelişmede Alman Sosyal Demokratlarının tarihsel sorumluluğu büyüktür. Bunların büyük bir kısmı Almanya Komünist Partisinin, faşizme yol vermemek için ortak eylem önerilerini reddetmiş, hattâ Reichstag'da Hitlercilere güvenoyu vermişlerdir.

Bugün, faşizm, neo-faşizm görüntülerini kıymetlendirirken Alman faşizminin, Nasyonal-sosyalizmin niteliklerinden hareket etmek yanlış sonuçlar verir. Nasyonal sosyalizmin «tek halk, tek imparatorluk, tek başbuğ» (ein Volk, ein Reich, ein Führer), şiarlarını Türkes'in plânlarında rastlıyoruz, ama Türkes'in faşizminin yanı başında Feyzioğlu, Demirel gibi neo-faşist yöntemleri daha yeğ bulanlar vardır. Amerikan emperyalizminin genel tutumu da bu yöndedir.

Neo-faşizmin özünü iyi anlayabilmek için Güney Viyetnam'daki Tiyö, Güney Kore'deki Park rejimlerinin yapısını iyi incelemek gerekiyor. Bu demek değildir ki, Güney Viyetnam'daki, Güney Kore'deki neo-faşist rejimlerle Türkiye'deki rejim tıpatıp aynıdır. Güney Viyetnam Tiyö rejimi ile Güney Kore Park rejimi arasında 12 Mart Muhtırası ile başlayan ve 29 ay süren sıkıyönetim rejimi ile, bugün iktidarda olan aşırı gerici, faşist kanşığı politikacılar iktidarı arasında paraleller bulmak mümkündür.

Bu konuyu enine boyuna ele almadan Georgi Dimitrov'un daha 1928'-de belirttiği, 1935'de Komintern'in 7. Kongresinde formüle ettiği faşizmin nitelikleri hakkında yazdıklarını buraya aktarmakta fayda vardır. Dimitrov, Kominternin 7. Kongresine sunduğu raporda şunları belirtiyor: Faşizmin ve faşist diktaturasının gelişmesi değişik ülkelerde o ülkenin tarihsel, sosyal ve ekonomik koşullarına, ulusal özelliklerine ve uluslararası koşullara göre değişik biçimler alıyor. Faşizmin geniş yığınlara dayanmadığı ve burjuvazinin faşist kolunda iç çelişkilerin kuvvetli olduğu bazı ülkelerde, faşizm ilk adımlarında parlamentoyu ortadan kaldırmaz, öteki küçük burjuva partilerine, hattâ sosyal-demokراسiye bazı legaliteleri bırakır. Devrimin patlayacağını gören öteki ülkelerde egemen burjuvazi tek bir darbe ile sınırsız politik tekelini kurar. Veya bütün karşıt parti ve gruplara karşı terör ve baskıyı kuvvetlendirir. Faşizm, durum daha da ağırlaşması ile temel dayanağını genişletmek, sınıfsal özünü değiştirmeyerek, açık terörcü diktaturasını, parlamentarizmin ilkelerini ölçsüz, kalpazanca değiştirerek geliştirir. (G. Dimitrov, Faşizme karşı işçi sınıfının birliği», Fr. çeviri. Sofya 1969.)

Dimitrov'un yılları aşan bu görüşü günümüzün olaylarına, neo-faşizm gelişmelerine de ışık tutuyor. Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde neo-faşizm, Dimitrov'un kırk yıl önce tespit ettiği gibi gelişmiş kapitalist ülkelere kıyasla başka koşullarda gelişiyor. Gelişmiş kapitalist ülkelerde de, örneğin Birinci Dünya Harbinden sonra Almanya ve İtalyada daha sonra İspanya'da, faşizmin yerleşmesine yerli büyük sermaye ve toprak beyleri ile uluslararası kapitalizm ve emperyalizm de yardımcı olmuştur, Almanya'da Hitleri Alman, Amerikan, İngiliz ve Fransız tekelleri Almanya'da iktidarı alacak kadar güçlenen işçi sınıfına, Komünist Partisine karşı olduğu kadar yeryüzünün ilk sosyalist devletine, Sovyetler Birliğine karşı da bir harp hazırlamak için iktidara getirdiler. Ama küçük burjuva yığınları Hitlercilikte Almanya'ya öz bir hareketin niteliğini görüyordu. Burjuva partileri ile birlikte bütün partilerin kapatılmasını, sendikaların sınıfsal niteliğine son verilmesini, onların büyük tekellere yardımcı ve işçi sınıfına karşı bir politika uygulamalarını, iş yaşamında kışla disiplini normal buluyorlardı.

Faşizmin başta gelen sloganlarından biri de sınıfların yokluğu, sermaye ile emeğin «birbirini tamamlayan» iki unsur oluşuydu.

Türkiye, Güney Viyetnam Tiyö idaresinde, Güney Kare Park yönetiminde durum ve koşullardan başka bir nitelik gösteriyor. Tiyö ve Park yönetimlerinde dolaysız faşist yönetim, neo-faşist görüntülerle uygulandı, uygulanıyor. Güney Viyetnam'da Tiyö yönetiminde parlamento ve partiler mevcuttu. Ama gerek parlamento, gerekse politik yaşam işçi sınıfının politik yöneticisi komünist partisine ve gerçek sınıfsal sendikalarına kapalıydı. Ama sosyal demokrasi niteliğinde bir muhalefete yer verilmişti. Azgın bir anti-komünizm geçerliydi. Dört yılda bir «seçimler» yapılıyor ve bunları Tiyö'nün partisi ezici bir çoğunlukla «kazanıyor»du. Ama öte yandan Viyetnam halkına karşı sömürgecilik tarihinin gördüğü en kanlı, en barbar bir saldırı harbi, Amerikan emperyalistleri ile elele yürütülüyordu.

Bu harbin paralelinde toplama kampları gerçek yurtseverlerle ağzına kadar doluydu. Buralarda Hitlercilerin yığınsal kırım ve işkence yöntemleri uygulanıyordu. Demek oluyor ki, emperyalizmin, işbirlikçilerle elele dayattığı faşizm, neo-faşizm yöntemleriyle karışık uygulanıyordu.

Burjuvazinin yurtsever kesimi, orta tabakaların, aydınların önemli bir kısmı, komünistlerle birlikte hem emperyalizme, hem de faşizme, neo-faşizme karşı uzun yıllar boyunca savaştılar. Burjuvazinin gerici kesimi, büyük toprak beyleri, aferistler, en kanlı, en büyük vurguncular Tiyö kliği ile yakın bir işbirliği kurdular. Ama burjuvazinin bu kısmı gittikçe artan bir hızla burjuvazi içinde izole duruma düştü.

Bu gelişmede, Sovyetler Birliğinin, öteki sosyalist ülkelerin, dünya komünist hareketinin dayanışma ve çok yönlü yardımları sonuçlandırıcı bir rol oynadı.

Kamboç da buna yakın iki yönlü diyalektik bir gelişme sonucunda emperyalizme, Lon Nol işbirlikçilerine üstün geldi. Böylece, günümüzde gerek emperyalizme karşı, sosyalizme açılan ulusal, demokratik bir düzen için savaşta, gerekse emperyalizmin doğurduğu faşist rejimlere, veya faşist yöntemlere karşı savaşta burjuvazinin tutumu, burjuvazide meydana gelen ayrışmalar önemli bir rol oynuyor. Bundan ötürü komünistlerin ve öteki devrimcilerin burjuvazideki ayrışmaları gözönünde tutan devrimci bir taktik ve strateji uygulamaları şarttır. Bu ayrışmaları gözönünde tutan bir taktik ve strateji hiç bir zaman, işçi sınıfını burjuvaziye taviz vermeye, onu burjuvazi ile anlaşmaya yöneltmek anlamına gelmez. Aksine, işçi sınıfının demokratik haklarını genişletmek, işçi sınıfını burjuvaziye karşı sınıf savaşında güçlendirmeye amaç edindiğinden bu taktik ve strateji devrimci bir nitelik taşır.

Türkiye'de bazıları tarafından en zor anlaşılan da bu devrimci taktik ve stratejidir. Örneğin, sayın Boran yeni kurulan TIP'in yayın organı sayılan «Yürüyüş» dergisinde şunları yazıyor: «Burjuvazinin kendi içindeki sürtüşme ve çekişmelerin temel, uzlaşmaz çelişkiler olmadığını unutma-

mak gerek. Şimdi birbirinden ayrı görünen politik eğilimleri giderek bir potada eriyip kaynaşarak az çok ideolojik bir bütünleşmeye yönelebilir, veya biri öbürüne egemen duruma gelebilir.» («Yürüyüş» dergisi. Sayı 2, sayfa 3.)

Burjuvazinin kendi içindeki sürtüşme ve çekişmelerin temel, uzlaşmaz çelişkiler olmadığı genellikle doğrudur. Burjuvazi bütünüyle sömürücü bir sınıftır ve işçi sınıfının iktidarı almasına, sömürü düzenine son vermesine, sosyalizmi kurmasına karşıdır.

Ama bu genel ilkenin toplum gelişmesinin bazı aşamalarında, bazı özellikler gösterdiği de gözden uzak tutulması doğru olmaz.

Bugün bir yanda Cumhuriyet Halk Partisinin temsil ettiği burjuvazinin bir kolu ile AP, MSP, CGP ortaklığının temsil ettiği öteki kolu arasında kıyasıya giden boğuşmayı nasıl izah edeceğiz? Bu boğuşma burjuvazinin iç çelişkisi. Burjuvazinin bu iç çelişkisi, işçi sınıfının büyük burjuvaziye, emperyalizme karşı başlıca devrimci güç olarak yürüttüğü savaşta yardımcı olabiliyor. Çünkü burjuvazinin bu çelişkisi genellikle memleketin objektif gelişmesinin bir sonucudur.

Burjuvazinin gerçekten yerli sanayici kısmı, orta tabakalar gittikçe daha fazla emperyalizmin, yabancı sermayenin ağırlığını omuzlarında hissediyorlar. Emperyalizmin yerli müttefikleri olan işbirlikçi burjuvazi talanın en dolaysızını uyguluyor. Devlet hazinesini, kredi olanaklarını en hayasızca yöntemlerle yağma ediyor. Öte yandan gittikçe artan bir ölçüde ulusal gelire, devlet organlarına, polise, silâhlı kuvvetlere el koyuyor. Ve bu olanakları gittikçe artan ölçüde zümresel çıkarları için kullanıyor. Yerli yabancı tekeller, holdingler birikimlerin aslan payını yutuyor. Ulusal burjuvazi yatırımları için gereken olanakları bulamıyor. Ayrıca ulusal üretim aracı üreten ağır sanayiın kurulması büyük ölçüde iç pazarın varlığı ile mümkündür. Oysa toprak beyliğinin egemenliğinde olan geniş köy emekçileri yığınının satın alma gücü çok cılızdır. Bu yığınların adam başına düşen yıllık geliri bin lira civarındadır. Ayrıca 3 milyona varan işsizler ordusunun varlığı ulusal ekonomiye iki yönden zarardır. Bu yığınlar üretmediği gibi, tüketim olanakları da çok azdır.

Ulusal burjuvazi toplum gelişmesinde emperyalizm-işbirlikçi egemenliğinin sebep olduğu bu tıkanıklığı bazı reformlarla gidermek istiyor. Faşist İtalya'dan alınma kanun maddeleri ile toplum gelişmesinin sonuna kadar tıkanamayacağını, bunların kaldırılmasını, gerçek kapitalist bir gelişme yoluna girilmesini savunuyor. En gerici zümrelerin, emperyalizmin hegemonyasına karşı, kendi ölçüsünde, Marks ve Engels'in «Komünist Manifestinde» belirttiği ilerici rolü oynuyor.

CHP de, AP, CGP, MSP gibi anti-komünisttir. CHP yöneticileri bunu gizlemiyorlar. CHP esasta öteki burjuva partileri ile birleşiyor. Ama bi-

çimde ayrılıyor. Anti-komünizmi sosyal, politik alanda uygulayacağı reformlarla uygulamak kararında. Öteki burjuva partileri ise, anti-komünizmi halkın demokratik haklarını çiğniyerek, konlu bir terörle, sıkıyönetimlerle, ağır cezalarla, sehpalarla yürütmek kararında. Görüldüğü gibi burjuva partileri arasında üstyapıda görülen ayrılıklar, devrim sürecine yardımcı olabilecek, temel nitelik de kazanabiliyor. Çünkü bu ayrılıklar esasta üretici güçlerin gelişmesinin, sosyal dengeğin işçi sınıfı yararına değişmesinin bir sonucudur.

Sanayileşmede gelişme, işçi sınıfının nicel ve nitel bakımlardan güçlenmesine paralel üretim ilişkilerinde gereken değişikliğin meydana gelmesi, sosyal üretimin aksine daha fazla büyük sermayecilerin, yabancı tekellerin elinde toplanması, mevcut toplam düzene karşı baskıyı genişletiyor. Düzene karşı sosyal, politik basınç artıyor. Ayrıca sanayileşme sürecinin dışı, emperyalizmin Türkiye'deki genel egemenlik plân ve politikasına bağlı oluşu, yoksullaşma sürecini, işsizliği, iç ve dış göçleri de artırıyor. Bu da emekçi yığınlarla emperyalizmle işbirlikçilerinin arasında mevcut tarihsel çelişkiyi daha da sertleştiriyor.

Türkiye'de işçi sınıfının gelişmesi kendine has özellikler taşıyor. İşçi sınıfının nicel ve nitel bakımlardan güçlendiği, geliştiği objektif bir gerçektir. Ama bu gelişmenin gittikçe artan işsizliğin ve köylerden sürekli olarak sanayi merkezlerine akan köy emekçileri yığınlarının baskısı altında olduklarını da unutmamak gerek. Kendi sosyal, dinsel, geleneksel ve çoğu zaman tutucu görüş ve anlayışlarını birlikte taşıyan bu yığınların önemli bir kısmı, büyük kentlerde, sanayi merkezlerinde altproletaryanın saflarını kabartıyor. Yarın güveninden yoksun, sefaletin koyu kucağında şaşkın bu oltproletarya yığınları zaman zaman kendilerini bu duruma getiren düzenin ve işbirlikçi zümrelerin ekonomik, politik olanlarda vurucu gücü durumuna düşüyor. Erzincan, Malatya olaylarını aşırı gerici, faşist politikacılar köylerden şehirlere akmaya, topraktan kopmaya hazır bu yığınlar eliyle uygulamışlardır. Hattâ bu yığınlar sarı sendikacılığın 1.000'i bulan sendika enflasyonunun sosyal tabanını teşkil ettikleri gibi, grev kırıcılığının bir unsuru haline de gelebiliyorlar. İşbirlikçilerin sosyal, yığınsal ve «sandık»sal yığınının önemli bir kısmını bu altproletarya durumuna gelmiş veya gelmeye hazır yığınlar teşkil ediyor. Bundan da şu sonuç çıkıyor: İtalya, Fransa gibi sanayileşmiş, Türkiye gibi gelişmekte olan bazı ülkelerde, işçi sınıflarının nitel bilinçlenme düzeyi, savaşıla, demokratik haklarına kavuştuğu, ekonomik, kültürel olanaklarını arttırdığı, endüstride, özellikle ağır endüstride kökleştiği oranda artıyor. İtalya, Fransa gibi ülkelerde de tekelci burjuvazinin en geniş sosyal, politik dayanaklarından biri geniş köy emekçi yığınları, ülkenin en az gelişmiş yerleridir.

Kapitalist ülkelerdeki dengesiz gelişme, sosyal, politik tabanda da

kendini kuvvetle dayatıyor. Emekçi yığınlarında, bu dengesiz gelişme sonucundadır ki, burjuvazi kapitalist ülkelerde işçi sınıfını bölmek olanaklarını buluyor. Dünyanın hiç bir kapitalist ülkesinde işçi sınıfının politik, sendikal birliğinin kurulmamasının nedenlerinden biri de bu ekonomik dengesiz gelişmedir.

Türkiye bu yolda hızla gelişiyor. Türkiye'de TKP'nin yasaklanmış, işçi sınıfının en keskin savaş silâhının Marksizm-Leninizmin faşist kanun maddeleri ile ağır cezaların tehdidi altına alınmış olması, işçi sınıfının öncü, en bilinçli kısmını legal, gerçekten de devrimci, bilimsel sosyalizme bağlı bir partide örgütlenmesini engelliyor. Oysa İtalya ve Fransa proletaryasının bu olanağa sahip olmaları işçi sınıfının öncü ve en bilinçli kesiminin geniş emekçi yığınlarını hattâ orta tabakaları da sürekli olarak bilinçlendirmek, onları artan ölçülerde tekелci burjuvaziye karşı savaşta örgütlemek olanaklarını yaratıyor.

Türkiye'de legal alanda bu olanak yoktur. Buna karşın, küçük burjuva sosyalizmine «burjuvazinin tahammülü» oranında legal olanaklar açıktır.

Bundan ötürü sıra sıra kurulan sosyalist partiler ulusal, sosyal kurtuluş savaşının sağlam bir biçimde örgütlenmesi yönünde çetin sorunlar ortaya koyuyor. Bu sorunlardan biri işçi sınıfının politik yönden de parçalara, fraksiyonlara ayrılmasıdır.

Bilindiği gibi son günlerde kurulması kararlaştırılan TİP'nin de bir «işçi tabanı» oluşturulacak. Bazı sendika yöneticileri bu partinin kurucuları arasında yer alacak. Yine bilindiği gibi TSİP'nin de «işçi sınıfı»ndan bir tabanı vardır. Bazı sendikacı ve sendikalar bu partinin saflarında yer almışlardır. Sosyalist etiketi altında kurulan öteki partilerin de az veya çok bu gibi tabanları vardır. Legal alanda kurulan ve yasakların müsaade ettiği dozda «sosyalist» olmaya mahkûm parti yöneticilerinin başta gelen eylemlerinden biri de sendika ve sendikacı avıdır.

Bu partiler birbirine karşı kurulduğuna, bunlar arasında sübjektif çekişme ve kavgaların, sürtüşmelerin de başta geldiğine göre, bu partilere yamayan sendikalar, bu sendikalara üye işçiler de otomatik olarak bu ayrılıklara, iç kavgalara, sürtüşmelere sürüklenmektedirler. Burjuvazinin arayıp da bulamadığı bir durumdur bu.

TKP'nin önerdiği gibi işçi sınıfını fabrikalarda, üretim merkezlerinde, sendikalarda sınıf savaşı için örgütlemek ve bu savaşa yöneltmek başka şeydir, «taban sağlamak» için sendikaları daha da parçalamak, onları birbirine karşı sürtüşmelere, iç kavgalara sürüklemek, onları elbirliği ile sermayeye, emperyalizme karşı savaş hedefinden şaşırtacak biçimde parçalamak başka şeydir. İşçi sınıfının sınıf savaşını frenleyecek en ufak bir tutum bile devrimcilik değil, ters devrimciliktir.

Böylece Türkiye'de kendilerini sosyalist ilân eden bazı politikacıların



sektepliği, bencilliği, küçük hesaplar ardında olmaları ile sağıcı Alman sosyal demokratların liberalizmi bir noktada birleşiyor.

İşçi sınıfı anti-emperyalist, demokratik ve sosyalizme açılan devrim hareketinin lokomotifidir, Marksist-Leninist ideoloji ile onun savaşını birlikte örgütlemek tarihsel bir ödevdir.

Bundan ötürü TKP'nin bütün demokratik, sosyalist ve yurtsever örgüt ve partilere el uzatması tarihsel devrimci bir davranıştır.

Demokratik bir hükümeti işbaşına getirmenin, faşist yöntemleri önleminin, topluma sosyalizme yönelik, demokratik bir düzen sağlamanın tek olanağı, işçi sınıfının devrimci eylem birliğinden geçiyor. İşçi sınıfının devrimci eylem birliği ulusal ölçüde demokratik, anti-emperyalist bütün güçlerin eylem birliğinin hareket noktası ve temel davanağı olacaktır.

## «Yeni Çağ» dan Okurlara

*Sayın okurlar,*

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Biz bu istekleri elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okurlarımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlikle belirtmelerini rica ederiz. Adreslerini değiştirenler, yeni adreslerini bize derhal bildirmelidirler.

Dergiye abone olmak ve diğer yayınlarımızı edinmek isteyenler adresimize bir mektupla bildirebilirler. Sonra Avrupadaki okurlarımız aşağıdaki adrese başvurabilirler:

**1 Berlin 10**

**Postfach 100 229**

**West Berlin**

**Ödemeler şu konto numarasına yapılır:**

**Postscheckkonto 342 441**

**West Berlin**

1. L. I. Brejnev, «LENİN'İN 100. YILDÖNÜMÜ, SBKP'NİN XXIV. KONGRESİ, SSCB'NİN 50. YILI»
2. NAZIM HIKMET, BÜTÜN ESERLERİ (Şimdiye kadar 8 cilt çıkmıştır),
3. BİLİMSEL KOMÜNİZM,
4. LENİN (Biografisi),
5. SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN PROGRAMI
6. BÜYÜK OKTOBR 50 YAŞINDA,
7. S. Üstüngel, «GÜNEŞLİ DÜNYA»
8. A. Saydan, «ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ»
9. A. Saydan, «YEDİ SOSYALİST ÜLKEDE DÜN-BUGÜN-YARIN»
10. A. Saydan, «SOVYETLER BİRLİĞİNDE 12 GÜN»

**Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozšírování tisku,  
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia**

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!

## İÇİNDEKİLER

Sayfa

*Fridrih Ebert*

Alman toprağından bir daha harp çıkmasın . . . . . 285

*Mikele Rossi*

İtalya'da neo-faşizm . . . . . 297

xx: Emperyalizmin barut depoları . . . . . 306

*Kurt Hager*

Marks'ın öngöröleri . . . . . 312

xx: Sosyalist demokrasinin çağdaş problemleri ve  
gelişme perspektifleri . . . . . 322

*Yan Prajski*

Bunalım ve harp: Problemin çağdaş içeriğı . . . . . 348

### ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP Merkez Komitesinin çağırısı . . . . . 355

xx: TKP'nin 1 Mayıs Belgileri . . . . . 357

xx: TKP Merkez Komitesinin SBKP Merkez Komitesine mesajı . . . 359

xx: TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Fransız  
Komünist Partisi Merkez Komitesine mesajı . . . . . 360

xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın «TKP'nin Sesi» ve  
«Bizim Radyo» muhabirlerine verdiği demeç . . . . . 361

*A. Saydan*

Faşizm ve neo-faşizm (1) . . . . . 363

